

Forhandling

J. K. Hansen (S):

Folketinget har nu vedtaget at meddele orlov til 2 medlemmer og at indkalde stedfortræderne.

Som ordfører for udvalget til valgs prøvelse skal jeg herefter tillade mig at gøre indstilling om, at de pågældende stedfortrædere godkendes som midlertidige medlemmer.

For fru *Karen Dahlerup Andersen*, der er valgt i vestre storkreds, drejer det sig om 1. stedfortræder for socialdemokratiet i denne storkreds, magister *Klaus Ebbesen*.

For hr. *Erling Dinesen*, der er valgt i Fyns amtskreds, drejer det sig om 1. stedfortræder for socialdemokratiet i denne amtskreds, viceskoleinspektør *Niels V. Andersen*.

Udvalget til valgs prøvelse har i et møde i dag behandlet disse sager, og jeg kan herefter på udvalgets vegne afgive følgende:

Indstilling.

1. Magister Klaus Ebbesen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med i dag, den 8. februar 1978.
2. Viceskoleinspektør Niels V. Andersen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med i dag, den 8. februar 1978.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Udvalgets ovennævnte indstilling vedtoges enstemmigt med 121 stemmer.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Forespørgsel til forsvarsministeren:

Forespørgsel af Risgaard Knudsen (S), Dorte Bennedsen (S), Erling Olsen (S) og J. K. Hansen (S):

»Hvilke oplysninger kan ministeren give om regeringens hensigter med hensyn til Christiania på baggrund af højesterets dom den 2. februar 1978?«

(Forespørgsel nr. XVI. Anmeldt 3/2 78. Fremme af foresp. vedt. 7/2 78).

Forhandling

Formanden:

Taletiden er efter ministerens svar 20 minutter for ordførere og 10 minutter for andre medlemmer i første omgang, henholdsvis 10 og 5 minutter i anden omgang.

Tastesen (S):

Højesterets dom af 2. februar 1978 er klar nok: beboerne i Christiania har ikke haft noget retsgrundlag til at kunne blive boende efter den 1. april 1976.

Men denne sag er ikke kun juridisk, den er også politisk. Vi træffer under alle omstændigheder en politisk afgørelse, hvad enten vi vedtager en ny dagsorden om Christiania, eller dagsordenen af 30. marts 1976 bliver stående som udtryk for folketingets vilje.

Socialdemokratiet har ønsket denne forespørgselsdebat for at prøve den politiske vilje i folketinget i forhold til de sociale og menneskelige problemer, der ville opstå, hvis vi nu skulle i gang med en afvikling af Christiania.

Vi har rettet vor forespørgsel til forsvarsministeren om regeringens hensigter efter højesteretsdommen. Vi ville nemlig være meget bekymrede, hvis regeringen nu skulle i gang med at tage skridt til Christianias nedlæggelse, på et tidspunkt hvor man endnu ikke er klar til at tage området i brug til andet formål, og på et tidspunkt hvor resultatet ville være, at vi tilførte en del af beboerne i Christiania svære sociale problemer i forbindelse med udslusningen til det øvrige samfund.

Ifølge forretningsordenen er vor forespørgsel rettet til regeringen, men i virkeligheden er den rettet til alle folketingets medlemmer: bør vi ikke tænke os om endnu en gang, inden dagsordenen af 30. marts 1976 bliver til virkelighed?

Forsvarsministeren (Sogaard):

Som det vil være tingets medlemmer bekendt, opfordrede folketinget den 30. marts 1976 under finanslovdebatten regeringen til, som det hed, uden unødvendig forsinkelse at gennemføre den tidligere vedtagne rømning af Christianiaområdet.

Jeg skal i den forbindelse henvise til folketingets beslutning af 10. april 1975, hvorved regeringen blev opfordret til straks at påbegynde forhandlingerne om afviklingen af

[Forsvarsministeren]

Christiania, så at den kunne være afsluttet senest den 1. april 1976.

Jeg skal ikke her komme nærmere ind på de foranstaltninger, der af forsvarsministeriet – som er ejer af arealet – blev truffet med henblik på efterlevelse af folketingets beslutning af 10. april 1975, men blot henvise til den tidligere forsvarsminister Orla Møllers redegørelse her i tinget den 19. februar 1976. Heraf fremgår bl. a., at Christianias beboere ikke på daværende tidspunkt var indstillet på at forlade området. Da beboerne heller ikke den 1. april 1976 havde truffet foranstaltninger til en frivillig rømning af arealerne, anmodede forsvarsministeriet ved kammeradvokaten samme dag fogden om at gennemføre en fogedforretning med henblik på udsættelse af beboerne.

Ved kendelsen af 11. juni 1976 nægtede Københavns byrets fogedafdeling imidlertid at fremme forsvarsministeriets begæring om udsættelse, og afgørelsen blev derfor indanket for østre landsret og her inddraget i den sag, der af Christianias beboere var anlagt mod forsvarsministeriet.

Ved landsrettens dom af 10. februar 1977 blev beboerne tilpligtet uden varsel at rømme samtlige arealer og bygninger inden for fristadens område. Endvidere ændredes fogedafdelingens kendelse derhen, at forsvarsministeriets begæring om umiddelbar fogedforretning til udsættelse af samtlige beboere inden for fristadens område blev taget til følge.

Denne dom er den 2. februar i år stadfæstet af højesteret. Fristen for frivilligt at efterkomme dommen er 14 dage fra domsafsigelsen. Såfremt beboerne ikke inden denne frist frivilligt har rømmet området, åbner højesterets dom således vejen for at gennemføre en fogedforretning.

Det må være op til regering og folketing at afgøre, om denne ret skal udnyttes, eller om andre hensyn, som ligger uden for domstolens kompetence, kan føre til et andet resultat. Denne opfattelse finder også støtte i højesterets præmisser.

Regeringen har på denne baggrund indgående overvejet, om det alt taget i betragtning vil være rimeligt på nuværende tidspunkt at lade gennemføre en tvangsmæssig rømning af arealet på grundlag af højesterets dom. Når der efter regeringens opfattelse er grund til i den foreliggende situation nøje at overveje dette spørgsmål, skyldes det naturligvis i

første række det forhold, at det ikke foreløbig vil være muligt at bruge hele området til andet formål, og at en eventuel rømning med andre ord blot vil indebære, at der skal henligge ubenyttede arealer i nogle år. Dette skyldes navnlig, at planlægningen med hensyn til den fremtidige anvendelse har taget længere tid end oprindeligt forventet. Jeg kan herom meddele følgende oplysninger:

Den 12. januar 1977 godkendte planstyrelsen Københavns kommunes forslag til byplanvedtægt for Christianiaområdet. Styrelsens godkendelse blev i foråret 1977 påklaget til miljøministeren bl. a. af Christianias beboere, og klagen har siden været under behandling i planstyrelsen og miljøministeriet.

Jeg er imidlertid bekendt med, at miljøministeren er enig med Københavns kommune i, at bebyggelsen forudsætter en lokalplan. Planlægningsfasen vil herefter efter det for mig oplyste tidligst kunne være afsluttet ved årsskiftet 1978–79. Fra det tidspunkt, hvor de planlægningsmæssige forhold omkring områdets benyttelse er afklaret, vil der efter de sagkyndiges opfattelse normalt gå ca. 2 år, inden byggeri på grunden kan påbegyndes. Med andre ord må det antages, at der vil forløbe 2–3 år, inden et nybyggeri kan påbegyndes.

Under de foreliggende omstændigheder er det regeringens opfattelse, at man bør lade den hidtidige benyttelse af området fortsætte, indtil en godkendt lokalplan kan iværksættes. En forudsætning for en sådan midlertidig forlængelse af den nuværende benyttelse må dog efter regeringens opfattelse være, at der foretages en lovliggørelse af forholdene i området.

Som bekendt har Københavns kommune gennem årene gentagne gange stillet krav om, at de bygnings-, brand- og sundhedsmæssige forhold på området bringes i orden, og magistraten har senest den 14. september 1976 gendraget sit påbud om lovliggørelse omfattende samtlige bygninger på området.

Det vil derfor være nødvendigt, at der gennemføres en række foranstaltninger i tilknytning til gældende lovgivning på dette område. Der kan være tale om opnåelse af hel eller delvis dispensation fra visse krav. Dispensationer kan dog selvsagt ikke meddeles for kendeligt uforsvarlige forhold, og der kan derfor blive tale om at foretage sanering og nedrivning af nogle bygninger og gen-

[Forsvarsministeren]

nemføre visse istandsættelsesarbejder på andre. Udgifterne til afhjælpning af de mest åbenbare mangler ved bygninger og installationer i forbindelse med en fortsat midlertidig benyttelse lader sig ikke med sikkerhed opgøre på nuværende tidspunkt, men vil antagelig beløbe sig til 4-8 mill. kr. Når vi i dag ikke er i stand til at anlægge et mere nøjagtigt skøn, beror det på, at vi ikke har kendskab til arten og omfanget af de foranstaltninger, som beboerne siden 1974 har gennemført.

Vi ved, at Christiania er en foretælse med mange aspekter. Vi kan ikke afvise, at afviklingen af Christiania rejser en række sociale og menneskelige problemer. En samlet løsning kan kræve tid, og den tid bør vi give os, når der ikke er noget akut behov for at få området frigjort.

Der er efter regeringens opfattelse håb om, at en afvikling vil møde langt større forståelse, hvis den finder sted på et tidspunkt, hvor der er brug for arealet. På den baggrund drager regeringen følgende konklusion:

Der er nu faldet dom i sagen om Christiania. Den tvivl, som nogle havde, er nu afklaret, regeringen har ikke været i tvivl om, at den havde ret til at afvikle Christiania, men det ville have været angribeligt, om regeringen havde foregrebet den juridiske afgørelse. Nu, da dommen er faldet, har man principielt ret til at afvikle, men regeringen finder det ikke rimeligt at foretage denne afvikling over hals og hoved, netop fordi alle overvejelser om arealanvendelsen ikke er afsluttet. Hele spørgsmålet om dette områdes fremtid, planlægning, bebyggelse, udlægning af park o. lign., må behandles i et udvalg mellem staten og Københavns kommune, for statens vedkommende igennem de interesserede ministerier, dvs. boligministeriet, miljøministeriet, socialministeriet og forsvarsministeriet.

I hvilket omfang der i den forbindelse kan samarbejdes med Christianias beboere, afhænger af, om det vil være muligt for Christiania internt at organisere sig på en sådan måde, at den er samarbejdsduelig.

Efter at dommen er faldet, er der nu tilstrækkelig klarhed til, at man har mulighed for at nå frem til en både midlertidig og mere langsigtet løsning af, på hvilken måde arealet af den gamle Bådsmandsstrædes kaserne kan og skal anvendes. Det er regeringens

håb, at folketinget kan tilslutte sig sådanne bestræbelser.

Tastesen (S):

Vi har nu hørt forsvarsministerens redegørelse med dens gennemgang af en række af de vigtigste elementer i sagen om Christiania, og det, folketinget hermed skal tage stilling til, er, om man ønsker, at dagsordenen af 30. marts 1976 skal stå ved magt, og at Christiania som følge deraf skal ryddes med øjeblikkelig virkning, eller om vi ønsker en ordning, hvor de omtalte arealer fraflyttes på det tidspunkt, hvor de skal bruges til andet. Denne sidste mulighed er vi åbne for i socialdemokratiet.

Vi erkender, at det var en ulovlig ibrugtagelse af statens bygninger, der fandt sted i sommeren 1971, efter at Bådsmandsstrædes kaserne var rømmet af militæret. Det skete under VKR-regeringen, og man veg dengang tilbage for at bruge magt for at hindre, at området blev taget i brug af de beboere, der kom der. Det forstår jeg godt, men i de sidste dages debat er det, som om hukommelsen i denne forbindelse har været temmelig kort. Man glemmer hurtigt, at ansvaret for den situation, der opstod, i virkeligheden var en VKR-regerings, der ikke havde forberedt sig på den situation, der måtte opstå, når så mange boliger pludselig stod tomme i København, der dengang havde mange subsistensløse og boligløse.

Jeg forstår også godt - lad det være sagt med det samme - at man var noget tilbageholdende over for at gribe ind, for det var jo netop de boligløse, de hjemløse, mennesker med store og dybe sociale problemer, med alkoholmisbrug og narkotikamisbrug, som havde taget området i besiddelse. Kort sagt, det var en gruppe dårligt stillede medborgere, der ikke havde fundet sig til rette i vores ellers velfungerende samfund, der havde fundet sig et fristed her. Andre kom til, mennesker, der var stærkere og havde den varme og det overskud af kræfter, der skulle til for at gøre Christiania til en alternativ leveform inden for rammerne af vort samfund. Det må være op til eftertiden at vurdere, i hvilket omfang det er lykkedes at gøre ellers kuede mennesker til mere frie mennesker.

Da den socialdemokratiske regering trådte til i slutningen af september 1971, var Chri-

[Tastesen]

stiania en realitet. Der var på det tidspunkt ingen udsigt til, at området inden for en overskuelig tid skulle tages i brug til andet formål. Regeringen besluttede sig for den 31. maj 1972 at acceptere brugen af området, og jeg citerer fra udskriften af højesteretsdommen:

»Ved indgåelsen af den foreløbige aftale af 31. marts 1972 godkendte forsvarsministeriet, at beboelsen fortsatte.«

Efter min fortolkning er der ingen af Christianias beboere, der er indflyttet efter den 31. maj 1972, der har taget sig selv til rette. Indtil 1. april 1976 har opholdet været accepteret af skiftende regeringer. Efter dette tidspunkt har fraflytningen haft opsættende virkning på grund af de førte retssager.

Langt den overvejende part af dem, som i dag bor i Christiania, har altså ikke været medvirkende ved de ulovligheder, der fandt sted i forbindelse med indflytningen i 1971. Desværre har det ikke i den mellemliggende tid været muligt at få et folketingsflertal til at acceptere de nødvendige bevillinger til den istandsættelse, der var brug for. Dette er jo årsagen til, at der findes en række problemer med hensyn til bygningsvedligeholdelse, brandsikkerhed, sundhedsforhold osv. Disse problemer må og skal løses, hvis en fortsat beboelse af Christiania skal være mulig.

Perioden frem til højesteretsdommen og folketingsdebatten i dag har været præget af stor usikkerhed. Lad mig gentage, hvad jeg sagde som motivering for denne forespørgsel: det ikke at træffe nogen politisk beslutning i dag, det er også at træffe en politisk beslutning, nemlig rydning af Christiania, uden at vi derved giver et stort antal mennesker en bedre tilværelse. Vi ved, at der vil gå op til 3 år, før ibrugtagning bliver aktuel til andet formål. Ved en beslutning om rydning nu vil vi prisgive et stort antal mennesker, for hvem Christiania har været en overlevelsesomme. Det drejer sig for en stor part om mennesker, der har været trængt så langt ud på et sidespor i vort samfund, at de fleste medlemmer af dette høje ting kan få svært ved at forestille sig den sociale virkelighed, vi i givet fald vil drive dem ud i.

I dagene siden højesteretsdommen har der været talt om den krænkelse af retsbevidstheden, som har fundet sted, og der har været sagt, at regeringen var ubeslutsom og svag. Lad mig svare, at en regering, der viser et

menneskeligt ansigt, ikke er nogen svag regering.

Vi har en højesteret, og dens afgørelse skal respekteres, men højesteret har ikke taget stilling til, om man skal iværksætte fogedsagen over for Christiania; det er en afgørelse, regeringen træffer efter at have rådført sig med folketinget.

Vi mener i socialdemokratiet, at situationen kræver af os, at vi viser den fornødne menneskelige tolerance. Det er at vise menneskelig rimelighed, at man kan fortsætte beboelsen, så længe området ikke bruges til andet formål.

Forudsætningen for, at Christiania kan bebos indtil videre, er dog, at staten som husvært opfylder sine forpligtelser over for Københavns kommune. Hertil kræves nødvendige bevillinger fra folketingets finansudvalg inden for de rimelige rammer, som forsvarsministeren har nævnt i sin redegørelse.

Jeg må her opholde mig ved en betingelse, der er meget væsentlig for, at folketinget og dermed flertallet i befolkningen kan acceptere en fortsat beboelse, nemlig: christianitterne må på linje med den øvrige befolkning opfylde deres forpligtelser med hensyn til at betale for den offentlige service, de modtager. Jeg skal ikke her komme ind på, under hvilken form dette skal ske; herom har der været flere tanker fremme i den offentlige debat, bl. a. fremsat af tidligere forsvarsminister Erling Brøndum og støttet af hr. Bertel Haarder. Afgørende er, at alle muligheder bliver prøvet.

Et samarbejde mellem de tre parter, der er stærkest berørt i denne sag, er nødvendigt, hvis vi skal sikre en rolig og fornuftig udvikling omkring Christiania. Derfor bør man, næsten uanset hvilken beslutning dette folketing træffer, oprette kontakt mellem regeringen, Københavns kommune og, i det omfang det er muligt, med beboerne i Christiania.

Lad mig slutte med at sige, at Christiania har været en menneskelig udfordring til alle os, der har vort på det tørre i det etablerede samfund. Christiania er et brud på samfundsnormerne, Christiania er i strid med vore partiprogrammer, det kræver frisind af os at acceptere, at en gruppe mennesker har valgt at løse deres problemer så langt som muligt på egne betingelser og i nogen grad på trods af samfundet. Alt taget i betragtning

[Tastesen]

har de dog ikke suget til sig af fællesskabets ressourcer for at opnå en økonomisk fordel.

Vi skal ikke i vores samfund undgå en konfrontation for enhver pris. Der findes situationer, hvor den demokratiske stats magtapparat skal bruges, men intet fornuftigt taler for en konfrontation med fristaden Christiania under de forhold, som råder i dag.

En konfrontation med Christiania er vel dog i denne situation ikke det vigtigste spørgsmål. Det sværeste i denne sag vil være, hvis vi forkaster den menneskelige tolerance, der er en del af vor sociale og kulturelle tradition.

Christiania er ikke noget mål, vi i socialdemokratiet stræber efter; vi vil forme samfundet, så at der udvikles den størst mulige livskvalitet og den størst mulige sociale tryghed. Fysisk bør Christiania kunne leve, indtil myndighederne på demokratisk vis har besluttet sig for områdets fremtid. I den politiske historie bør Christiania kunne leve som et eksempel på den danske befolknings frisind og tolerance, og jeg vil som grundlag for de videre drøftelser her i folketinget fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget tager forsvarsministerens redegørelse til efterretning og udtrykker tilslutning til regeringens bestræbelser, går tinget over til næste punkt på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i debatten.

Voigt (FP):

Den 31. maj 1976 sagde den daværende politiske ordfører for socialdemokratiet, hr. Kjeld Olesen, ifølge Folketingstidende 1975-76, sp. 10718:

»Så vil jeg i øvrigt sige, at der efter socialdemokratiets opfattelse ikke er nogen som helst saglig begrundelse for, at vi atter en gang skal debattere Christiania. Det er kun to måneder siden, vi havde en lang debat, hvor folketinget vedtog en beslutning om den videre afvikling, og siden er sagen gået sin

normale gang, hvilket fremgår af ministerens redegørelse. Ingen har med rette kunnet kritisere ministeren for ikke at have levet op til folketingets beslutning.

Hvis forslagsstillerne måtte ønske svar på noget, ja, så kunne de passende have anvendt onsdagens spørgetid. Med en ny debat risikerer vi, at stemningen atter en gang piskes op. Måske er det ikke en risiko, måske er det selve hensigten med en sådan forespørgselsdebat. I så fald skal vi ikke på nogen måde yde støtte hertil. Denne debat fortjener at blive så kort som muligt, og så bør sagen i øvrigt gå sin videre gang på det normale retsgrundlag, som jeg håber at initiativtagerne også vil respektere.«

Ja, sådan mente socialdemokratiet for mindre end to år siden. Man skulle lade sagen gå videre på det normale retsgrundlag. Det er nu sket. Højesteret har talt, men alligevel kommer socialdemokratiet med en ny debat, pisker atter følelserne op og giver christianitterne et håb, der ikke eksisterer.

Der er kun én eneste ting for regeringen og dette folketing at gøre, og det er at følge den beslutning, som folketinget vedtog den 30. marts 1976, og hvori der meget tydeligt og klart står, at Christiania skal ryddes uden unødvendig forsinkelse.

Sagen har nu gået sin gang, og i torsdags, den 2. februar 1978, gav højesteret forsvarsministeriet medhold i, at Christiania skal ryddes. I dommen hedder det bl. a. – jeg citerer fra dommens udskrift side 13:

»Om det af Christiania påberåbte sociale eksperiment skal blot fremhæves, at det ikke på noget tidspunkt har været tanken at etablere et forsøg i videnskabelig forstand. Christiania har da også tilkendegivet, at man ikke betragtede fristaden som et socialt eksperiment, men at det primære for beboerne var at leve deres eget liv inden for de rammer, som Christiania gav dem. Der foreligger derfor heller ikke på dette punkt nogen misligholdelse af givet løfte. Der kan dernæst ikke gives Christiania medhold i, at kravet om afvikling er uberettiget, fordi de sociale forudsætninger for en afvikling ikke er til stede. De problemer, der opstår i denne henseende, må løses af myndighederne i forbindelse med afviklingen.«

Endvidere fremgår det klart af dommen, at der ikke foreligger noget om, at man har fået frist ud over de 3 år, der er givet løfte

[Voigt]

om. I dommen refereres flere gange til det møde, christianitterne havde med regeringen den 14. juni 1973, og i højesterets referat af forsvarsministeriets procedure står der meget klart, at udtalelserne på det her omtalte møde om den påtænkte idékonkurrence ikke var noget løfte til christianitterne, som disse kunne påberåbe sig, og udtalelserne blev heller ikke dengang af christianitterne opfattet således. Idékonkurrencen kom først ind i debatten om brugsrettens varighed under en forhandling i folketinget den 10. april 1975. Dærende forsvarsminister Orla Møller afviste da straks, at fristen var afhængig af konkurrencen.

Derfor har det eneste, som højesteret har skullet tage stilling til, været, om Christiania i kraft af et løfte fra regeringen har et retskrav på at kunne benytte området ud over den 1. april 1976. Det fremgår både af landsretsdommen og af højesteretsdommen, at dette har Christiania ikke.

Hvad der videre skal ske, har folketinget truffet beslutning om den 30. marts 1976.

Alle husker sikkert, hvorledes tredjebehandlingen af finansloven for 1976-77 den 30. marts 1976 blev til en Christianiadebat med rekordomsætning i dagsordener, bl. a. fordi socialdemokratiet med hr. Kjeld Olesen som talerør dengang ville lave om på en vedtagen beslutning, og det lykkedes. Vi fik den beslutning, som hr. Tastesen, hr. Risgaard Knudsen og andre socialdemokrater nu igen vil have lavet om.

Det hænder også, at hr. Poul Schlüter en gang imellem siger noget fornuftigt, og han sagde dengang under tredjebehandlingen af finansloven bl. a. - Folketingstidende 1975-76, sp. 7910: »Hvad er dog dette for tågesnak? Skal det nu betyde om et halvt år, ét år eller om to år? Én ting betyder det i al fald. Hvis denne dagsorden vedtages, så sætter folketinget selv sin beslutning fra i fjor ud af kraft, og man gør det sværere at nå en rolig afvikling, for det bliver ikke lettere om et halvt år. Der har været tid nok for regeringen og for christianitterne. Folketinget mister respekten, hvis man nu bøjer sig for pressionen.«

Sådan sagde hr. Poul Schlüter for 2 år siden, og nu kan han så i dag gå op og gentage: hvad er dette for tågesnak? Skal det nu betyde om 2 år, om 4 år, om 6 år eller aldrig? Det var for øvrigt under denne debat,

statsministeren sagde, at fremskridtspartiet med et vandfald af ord prøver at gøre det vanskeligt at få demokratiet til at fungere, og statsministeren sagde, at fremskridtspartiet efter hans mening var antidemokratisk. Nu må vi se, om denne debat viser, at statsministeren får ret i, at fremskridtspartiet er antidemokratisk.

I Berlingske Tidende fra i søndags, den 5. februar, hvor man i en ledende artikel under overskriften »Eftertanke om Christiania« behandlede problemet, hedder det bl. a.:

»Den modenhedsprøve for dansk demokrati og dansk retsbevidsthed, som Christianiasagen har udviklet sig til, kan derfor ikke afgøres efter, hvor meget eller hvor lidt magtanvendelse der kan blive tale om. Hvad regeringen nu vil, er øjensynligt at tilsløre, at beboerne på Christiania handler mod landets love ved fortsat at bebo et område, de ifølge højesteret ikke har ret til at bebo.«

Det er ganske enkelt sagen i en nøddeskal. I fredags kunne man i TV-Avisen se, hvordan myndighederne jagter borgerne. Én måtte f. eks. ikke bygge en garage til sine lastvogne, selv om det ikke tog mere plads, en anden måtte ikke rive nogle gamle skure ned og bygge en tidssvarende bygning til gavn for produktionen, en tredje måtte ikke udvide på sin egen grund, således at han kunne forøge produktionen, osv. osv. Vi ved også alle, hvordan myndighederne jagter købmanden, tobakshandleren, skomageren, bageren, hvis han ikke får indsendt sit momsregnskab, sin ATP, kildeskat, og hvad han nu ellers er belemret med af restriktioner, til tiden. De offentlige myndigheder helmer ikke, før de har fået ram på ham. Ja, man skulle også bare prøve at bygge en carport, der stod 10 cm længere mod naboens hegn, end det var tilladt, så skulle man nok få at vide, at den skulle rives ned.

Men på Christiania kan man næsten ubegrænset sætte sig ud over landets love. Der handles med narkotika og med tyvekoster, man gemmer efterlyste personer, man overtræder straffeloven, byggevedtægt, politivedtægt, brandlov, sundhedsvedtægt, skattelov, beværterlov, momslov og toldlov. Man gør sig også skyldig i tyveri, hærværk, vold, rufferi, røveri, rulleri, brandstiftelse, spirituskørsel, osv. osv.

Også udlændingeloven bliver overtrådt, det viser en indberetning fra uropatrujlen af

[Voigt]

13. august 1975. Det menes, at Christiania er tilholdssted for ca. 1.000 personer, hvoraf næsten 700 skønnes at være udlændinge. I rapporten angives derudover, at dette tal forventes at falde til ca. 500 i vinterhalvåret, fordelt på 200 danske og 300 udlændinge.

Det er altså omkring 200 mennesker, hvoraf en del er velbærgede, der for øjeblikket bevirker, at vigtige ting pilles af folketingets dagsorden, for at vi kan diskutere Christiania. F. eks. skulle vi i dag have diskuteret meget vigtige spørgsmål til gavn for færdselsikkerheden, til gavn for børnenes sikkerhed. Men når de herskende medier som TV og radio og de to største dagblade her i landet, Ekstra Bladet og B.T., falder på maven for disse christianitter, ja, så gælder det om at være på mærkerne, således at man i radio og TV og i de to boulevardblade kan blive citeret for, at man sandelig har sympati for Christiania.

Der hersker ikke nogen tvivl om, at det vil blive de 5 socialistiske partier her i folketinget, der, som de i øvrigt altid gør, i morgen og i de kommende dage vil beherske radio og TV og boulevardbladene. Og hvad er det så, disse medier bakker op? Ja, f. eks. skriver B.T. i dag, at Christiania er blevet en del af os selv, det skal have en ærlig chance. Gud fri mig vel, jeg vil da gerne være fritaget for at skulle være en del af Christiania, og jeg tror da også, der er mange andre, der vil betakke sig for det.

Efter min opfattelse er det bare nogle nybyggere, der har slået sig ned et par stenkast fra Rådhuspladsen, hvor de får del i det omgivende samfunds behageligheder, bistandskontorerne ikke at forglemme. Det er mennesker, som ikke vil betale for forskellige ting som lys og gas m.v., der simpelt hen er nødvendige for at eksistere. Det er efter min opfattelse ikke noget særlig hæderligt livssyn hverken fra et kapitalistisk eller et socialistisk synspunkt.

Når de fem socialistiske partier her i folketinget går ind for Christianias bevarelse – når jeg siger fem, er det, fordi jeg regner hr. Niels Helveg Petersen-partiet med til de socialistiske – må det nok være på sin plads at gøre opmærksom på, at i ethvert østland ville enhver christianit stå til mindst 25 år i skygen for asocial adfærd og tyveri fra samfundet, vold mod tjenestemænd plus himlen må vide hvor mange andre forseelser. Selv en

reol fuld af Karl Marx' samlede værker ville ikke afværge en sørgelig skæbne.

Det er tankevækkende, at Christianias utallige ulovligheder, vold, nasseri, de utallige brudte løfter, snyderiet med skatter og afgifter, manglende betaling for vand og el, af moms osv. alt sammen bagatelliseres og reelt forsvares ikke blot af venstrestremtister, som har reelle samfundsomstyrtende hensigter, men også af folk, der burde være klogere. Vi har set, hvordan bl. a. præster og universitetsprofessorer er gået på barrikaderne til forsvar for snavs og samfundssabotage. Vi har set, hvordan statens filmfond har givet 600.000 gode skatte kroner til en spillefilm om Christiania, mens nationalmuseet som et led i oplysningsarbejdet har bestilt en gruppe Christianiafolk til at skrive en bog til museets serie om lokalsamfund, som om det ikke var tilstrækkeligt, at skatteborgerne i forvejen betaler skatter, moms, lys, vand og varme m.v. for lovbrydernes paradís og skal se politifolk sætte liv og helbred på spil i bestræbelserne på at holde blot nogenlunde orden i dette grumsede miljø af kriminelle, narko-handlere og bortløbne børn, politiske og ideologiske fantastier.

De samme partier har talt meget om, at vi skulle undgå voldelig konfrontation. Men det er jo ikke os, det er christianitterne, der har givet udtryk for, at det kan komme så vidt. Det er derfor bekymrende, når Radikal Ungdom i en annonce den 17. januar 1978 i Ekstra Bladet skriver – jeg citerer:

»Christiania mobiliseres – hjælp fristaden. Højesteret begynder sagen mod Christiania den 18. januar.

Christiania mangler folk til diverse opgaver. For at forebygge et eventuelt politiangreb på fristaden er der etableret en telefonkæde, som skal rykke ud og lave aktioner, der vil hindre politiet i at være i Christiania.«

Er moderen til denne ungdom – det radikale venstre her i folketinget – enig i at opfordre til at lægge hindringer i vejen for politiet, hvis det skulle blive nødvendigt at bruge politiet til at rydde Christiania? Det er der mange udtalelser der tyder på. Det har nemlig vist sig, at det kan blive svært at overtale christianitterne til at flytte. Det har vist sig, at det er umanerlig svært at argumentere med de mennesker, der ikke er kommet ud over barnealderens krav på opmærksomhed,

[Voigt]

beskyttelse, overbærenhed og omsorg fra omverdenen, mens de tuller rundt i deres egen lille verden, optaget af fornøjende og uforpligtende gøremål. Kan man overhovedet argumentere med sådanne mennesker? Jeg tror det ikke.

Det er vigtigt, at denne betændte byld her midt i København, som åbenbart ikke vil briste, nu bliver trykket ud, og at den bliver godt rensat ud. Om vi så i den forbindelse skal tale om det praktiske i at have sådan en flok mennesker, som der bor i Christiania, samlet på ét sted, er en anden diskussion, men så må diskussionen efter min opfattelse dreje sig om, hvorvidt de skal tilbydes en af de forladte bygder på Grønland, f. eks. minnebyen Qutdligssat på Diskøen. Måske kan det grønlandske landsråd overtales. Sværere bliver det nok at overtale christianitterne, for oppe på Grønland kan de jo ikke sælge deres narkotika, lave rufferi eller få bragt momsfrø eller. Men det værste for dem bliver nok, at der er uhyre langt til bistandskontoret.

Jeg tror, jeg med disse bemærkninger har gjort det helt klart, at fremskridtspartiet ikke om Christiania har ændret opfattelse. Vi mener stadig væk, som vi sagde det i det forslag til folketingsbeslutning, vi fremsatte den 25. februar 1975, at folketinget skal opfordre regeringen til omgående at bringe den ulovlige besættelse af Christiania til ophør. Den burde have gjort det allerede i torsdags. I stedet har forsvarsministeren skjult sig under en lovparagraf, § 480, som intet har med denne sag at gøre. Nu må folketinget trække ham frem, så han med det samme kan gøre sin pligt.

Jeg skal derfor fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget pålægger regeringen omgående at bringe ulovlighederne i Christiania til ophør.

Folketinget går derefter over til næste punkt på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 13.00, hvor vi først går til

punkt 5 på dagsordenen: Spørgsmål til ministrene.

Mødet udsat kl. 11.44

Mødet genoptaget kl. 13.00

Man gik til dagsordenens punkt 5, som var:

5) Spørgsmål til ministrene.

1) Til *undervisningsministeren* af:

Chr. Christensen (KrF):

»Vil ministeren sikre, at der ikke fra undervisningsministeriet udsendes forbud mod, at der i skolen i forbindelse med morgensang afholdes fælles morgenbøn?«

(Spm. nr. 415).

Skriftlig begrundelse.

I Radioavisen fremkom der om morgenen den 30. januar meddelelse om, at man i undervisningsministeriet på baggrund af henvendelse fra nogle forældre overvejede, om man skulle indføre forbud mod bøn i skolen. Et sådant forbud vil være et indgreb i de enkelte skolars og kommuners hævdundne frihedsrettigheder, ligesom det vil være et slag i ansigtet på de over 90 pct. af Danmarks befolkning, der er medlemmer af folkekirken eller andre kristne kirker, og for hvem bøn naturligvis ikke kan opfattes som indoktrinering.

Det kan ikke være statens opgave at forhindre, at man afholder morgenbøn på de skoler, hvor man ønsker det. Afgørelsen af, om der skal holdes morgenbøn på skolerne, må alene ligge hos forældrene – i praksis skolenævnene.

Chr. Christensen (KrF):

Igennem den tid, folkeskolen har eksisteret, har det mange steder i skolerne været skik og brug, at man i forbindelse med fælles morgensang bad en bøn, som regel fadervor.

En sådan handling i skolen var helt i overensstemmelse med skolens status som kristen skole. Selv om skolen efter vedtagelsen af den sidste skolelov ikke længere kan betegnes som en kristen skole, er den fælles mor-

[Ministeren for Grønland]

af vejen, som den franske filmskuespillerindes tilstedeværelse i Europarådets parlamentariske forsamling har givet ny næring til – naturligvis i nær kontakt med Grønlands landsråd. Om disse overvejelser bør resultere i iværksættelse af en international høring som foreslået i spørgsmålet, er det ikke på nuværende tidspunkt muligt at tage stilling til, men jeg vil understrege, at regeringen ser med største alvor på denne sag.

Den af Europarådets parlamentariske forsamling vedtagne rekommandation er som bekendt ikke bindende for medlemslandene, men alene at betragte som en henstilling til ministerkomiteen. Rekommandationen vil på et senere tidspunkt blive behandlet i Europarådets ministerkomité, hvor det er min hensigt selv at være til stede og fremføre de grønlandske og den danske regerings synspunkter.

Jeg tror ikke, at et erstatningskrav mod Brigitte Bardot vil være en hensigtsmæssig fremgangsmåde. Det er min opfattelse, at man tjener den grønlandske fangerbefolkning bedst ved med saglige argumenter at tilbagevise de urigtige påstande, der er fremført om sælfangsten i Grønland, og undgå at fremkalde yderligere følelsesladede reaktioner fra kredse, der kun bygger deres synspunkter på et yderst mangelfuldt kendskab til de faktiske forhold.

Man vendte herefter tilbage til dagsordens punkt 4, der var:

4) *Forespørgsel til forsvarsministeren:*

Forespørgsel af Risgaard Knudsen (S), Dorthe Bennedsen (S), Erling Olsen (S) og J. K. Hansen (S).

(Forespørgsel nr. XVI).

Forhandlingen genoptoges.

Christophersen (V):

Udgangspunktet for debatten i dag er på mange måder folketingets dagsorden af 30. marts 1976, hvor folketinget opfordrede regeringen til at gennemføre den vedtagne rømning af området uden unødvendig forsinkelse. Det var sådan, dagsordenen blev udformet; det var sådan, den blev vedtaget af et

meget stort flertal her i folketingssalen, heriblandt af mit parti.

Man fastholdt altså den beslutning, der var truffet i 1975, og hvorfor gjorde man det? Man fastholdt den af mange grunde. Man fastholdt den, fordi alle efterhånden havde erkendt, at det, som nogle kaldte et socialt eksperiment, var afsluttet – og ikke med noget positivt resultat. Man fastholdt den, fordi man nu var nået frem til den 1. april 1976, hvor 3 års perioden var udløbet. Man fastholdt den, fordi der i Christiania klart var ulovlige bygningsmæssige forhold, forhold, som man ingen andre steder ville acceptere, forhold, der var direkte farlige for beboernes sikkerhed. Man fastholdt beslutningen, fordi det var klart for alle, at der var en række uløste sociale problemer i området – sociale problemer, som måske var opstået, netop fordi det område eksisterede. Man fastholdt den, fordi der var tale om en manglende overholdelse af en lang, lang række bestemmelser og regler og love i vores samfund, som vi nu engang er nødt til at rette os efter, hvis vi skal kunne fungere som et samfund og som et fællesskab. Der var tale om manglende betaling for gas, vand og lys osv. Man fastholdt den endelig – og dengang måske ikke mindst – fordi der ikke hos beboerne var noget som helst ønske om at medvirke til en fornuftig og rolig afvikling af beboelsen og af aktiviteterne. Det var derfor, folketinget måtte tale om en rømning, fordi de, der boede der, ikke ville acceptere, at nu var 3 års perioden afsluttet.

Da folketinget så havde vedtaget den dagsorden, hvad skete så? Ja, vi ved, at den daværende justitsminister, Orla Møller, sendte fogden til Christiania. Fogden gav op. Derefter har vi fået en retssag. Den retssag har nu fundet sin endelige afgørelse ved højesteret, og desuden er der gået halvandet år.

Det spørgsmål, vi så i dag ganske naturligt må stille os, og som også forsvarsministeren ganske naturligt må stille sig, er: har de forudsætninger, der eksisterede dengang, da vi vedtog den dagsorden, nu på afgørende punkter ændret sig? Er der sket noget i de halvandet år, som gør, at vi nu skal træffe en ganske anden beslutning? Til det må jeg sige, at det har der overhovedet ikke været tale om. Efter at højesteretsdommen er afsagt, er der skabt et klart retligt grundlag for, at staten kan forlange, at området gøres klar til

[Christophersen]

anden anvendelse, og de mange kritisable forhold, som i 1976 førte til, at man fastholdt sin beslutning, ja, de eksisterer minsandten stadig. Jeg er ikke i tvivl om, at en række af dem er blevet endnu mere kritisable. Hvordan ser bygningerne ud? Hvordan er brandsikringen? Hvordan er de sundhedsmæssige forhold? Ja, regeringen ved det dårlig nok, for ministeren siger i sin egen redegørelse, at siden 1974 har man ikke været i stand til at danne sig et indtryk af disse ting.

Med hensyn til arealernes senere anvendelse, som man nu påberåber sig, er der jo heller ikke sket nogen ændringer. I den diskussion, der blev ført i 1976, var det jo også sådan, at man vidste, at der ville gå et stykke tid, inden man kunne anvende arealet eller en del af det areal, vi nu taler om.

Ja men hvad er det så, der har ændret sig? Hvad er så grunden til, at socialdemokratiet nu har rejst en forespørgselsdebat, og hvorfor svarer forsvarsministeren, som han har gjort? Ja, regeringen siger det jo ikke direkte, men vores opfattelse er, at den reelle baggrund for denne debat og den reelle baggrund for regeringens måde at gå ind i sagen på nu er, at man frygter ulovlige, voldelige reaktioner, hvis man gennemfører folketingets beslutning. Det er jeg bange for er realiteten bag regeringens handling i denne sag. Jeg bliver nødt til at sige meget klart på venstres vegne, at det argument vil vi overhovedet ikke acceptere. Det ligger under folketingets værdighed at drøfte den form for argumenter. Det kan ikke være sådan, at vi skal ændre klare vedtagelser i dette folketing, at vi skal tilsidesætte realitetsindholdet i en højesteretsdom, fordi man ellers risikerer at blive mødt med ulovlige og voldelige reaktioner.

Konsekvenserne af at bevæge sig ind på den vej er helt uoverskuelige. Hvad vil de mennesker ikke tænke og sige, som på mange andre områder har siddet i en ulovlig situation, men som loyalt har måttet bøje sig for folketingets, for administrationens og for domstolenes afgørelse? Hvad med den, der har overtrådt by- og landzonenloven, som er kommet til at udvide et værksted med nogle få kvadratmeter og får at vide, at han skal rive det ned og betale, hvad det koster, og måske endda få pålagt dagbøder? Hvad med den, der har overtrådt prislovgivningen, taget 50 øre for meget for en herreklipping, eller

hvad man nu ellers kan blive ramt af fra myndighedernes side, men som loyalt bøjer sig for det, betaler sin bøde, sætter sin pris ned og lader det offentlige konfiskere fortjenesten? Hvad med den, der rammes af bevrterlovgivningens regler, som sælger en øl i sin cigarforretning og får en dom for det? Hvad med den, som ikke indsender moms og kildeskat til tiden? Hvad med den, der bliver eksproprieret væk fra den ejendom, hvor han bor, fordi samfundet kommer og siger: nu skal vi bruge din ejendom til et formål, som du måske ikke er interesseret i, men som vi som fællesskab gerne vil tilgodese? Hvad tænker ikke alle de, som f. eks. er enig med socialdemokratiet om, at man skal have lov til at ekspropriere til boligformål, hvad tænker de ikke i denne situation? Og hvad tænker ikke de, der rammes af ekspropriationer?

De leder forgæves efter frisind og tolerance, som hr. Tastesen taler om. De leder forgæves efter en regering, som er parat til i deres særlige situation at gøre en undtagelse. Og hvorfor leder de forgæves efter det? Fordi de er alene, fordi det er enkelte personer. De er for få, som én skrev forleden dag i en avis. Hvor mange skal vi være, før vores trussel om ikke at ville bøje os for lovgivningen og for domstolene er tilstrækkelig effektiv? Denne argumentation er ikke acceptabel for folketinget. Den krænker anseelsen, og den rører ved et grundlæggende retsprincip i vores danske samfund helt tilbage fra 1241, at alle er lige for loven, og loven er lige for alle. Det synes jeg der også er grund til at sige i dag.

Ja men står vi ikke over for et tidspres? Er det ikke sådan, at vi nu er i en situation, hvor regeringen, selv hvis den gerne ville, ikke kan nå det? Det er det næste argument, vi hører. Vi kan ikke pludselig gå i gang og om 14 dage eller en måned eller 6 uger lade fogedsagen fortsætte. Vi kan ikke lave en øjeblikkelig rømning nu. Jeg vil godt minde om, at det var netop det argument, der var baggrunden for, at vi den 30. marts 1976 ændrede afgørelsen af 1975. For da kom den samme regering til folketinget med sin justitsminister, hr. Orla Møller, i spidsen og sagde: nu må vi have ændret dagsordenen fra 1975, for vi kan ikke handle under pres fra en bestemt dato. Vi må have mulighed for, som den daværende justits- og forsvarsminister sagde, at iværksætte en rolig og nor-

[Christophersen]

mal procedure. Det synspunkt accepterede et flertal i folketinget, heriblandt mit parti, at regeringen ikke skulle være under pres af datoen den 1. april 1976. Derfor lavede vi den dagsorden – for at bruge hr. Kjeld Olesens og den daværende justits- og forsvarsministers egne ord – for at muliggøre en normal og rolig afvikling. Vores argument var altså netop dengang, at regeringen ikke skulle være bundet af en bestemt dato, men at man skulle være i stand til at foretage en fornuftig afvikling. Som hr. Kjeld Olesen senere sagde – det er jo refereret af hr. Voigt i dag – skulle man nu bare følge de normale regler, fogedretten måtte have sin tid, og han gik ud fra, at alle ville respektere dette.

Når jeg siger det, så er det også, fordi jeg gerne vil understrege, at vi ønsker ikke belejningsagtige forhold. Vi ønsker ikke politi og bulldozere sat ind i hastige, militærlignende aktioner. Det var jo derfor, vi vedtog den dagsorden i 1976, for at muliggøre en rolig og normal afvikling. Det betød naturligvis, at så var det regeringens pligt at lade fogedsagen gå sin gang, at lægge en afviklingsplan – eventuelt gennemføre den sammen med beboerne, hvis de ville, men vi ved jo, at det har de aldrig interesseret sig for. De har interesseret sig for mange andre ting og har været gode til at organisere andet, men en afvikling har de aldrig ønsket at organisere. Regeringen måtte i samarbejde med Københavns kommune sørge for, at de sociale problemer, og hvad der ellers kunne være af problemer, blev løst. Regeringen måtte leve op til kravene i bygningsfredningslovgivningen om at sætte sine egne fredede bygninger i ordentlig stand osv. Det var sådan, vi alle sammen tænkte i 1976, og de forudsætninger har ikke ændret sig.

Derfor må jeg sige til forsvarsministeren: den dagsorden, vi vedtog den 30. marts 1976, var klar og anvendelig. Dens forudsætninger eksisterer fortsat, og derfor er den fortsat klar og anvendelig. Den adskiller sig totalt fra det dagsordensforslag og fra den redegørelse, vi i dag har hørt fra regeringen og regeringspartiets side. Hvad er det for bestræbelser, regeringen nu vil gøre sig? Hvad menes der med lovliggørelse? Hvad tænkes der på i den forbindelse? Det er alt sammen meget uklart, meget usikkert. Det eneste, der i realiteten ligger i forsvarsministerens tale, er, at nu skal der igen have lov til at gå nogle

år; så må man vel til den tid se, hvad man så kan gøre. Andet og mere ligger der ikke i det.

Derfor må jeg sige til regeringen og til hr. Tastesen, at den dagsorden kan vi ikke medvirke til. Den, vi vedtog i 1976, er klar og anvendelig. Den understreger, at vi lever i et retssamfund, at vi er et fællesskab, som må indrette sig efter de regler og love, der er vedtaget i denne sal, og efter de beslutninger, vores domstole har truffet. Her står venstre, og her har vi til hensigt at blive stående.

Palle Simonsen (KF):

Der er allerede under debatten i dag gentaget mange af de argumenter, som har været anvendt under tidligere debatter om Christiania. Derfor vil jeg godt starte med at fastslå nogle ting. For os at se er denne debat ikke et spørgsmål om sympati, om man er for eller imod en gruppe mennesker på Christiania. Det er heller ikke en debat om større eller mindre tolerance. Det er heller ikke en debat om, hvorvidt det skal være muligt i dette land at udnytte nogle arealer ulovligt, som der ikke er nogen udnyttelsesplan for. Det er heller ikke en debat om, hvorvidt man skal bruge bulldozere eller ej. Det er i øvrigt heller ikke en debat om, hvordan forholdene er på Christiania, om der er mange eller få narkomaner f. eks.

Det er i virkeligheden en overflødig debat, folketinget har i dag. Som andre ordførere har været inde på, så har folketinget truffet sin beslutning om afviklingen af Christiania, og rigtigheden heraf er stadfæstet af landsretten og senere af højesteret.

Jeg synes, der er grund til at sige, at dette samfund er på vej til at lade sig løbe over ende af selve sagen Christiania. Hvad er det, vi har oplevet? Vi har oplevet en interesse fra mediernes side gennem den senere tid, som er helt overvældende. Tænk engang, man bruger halvdelen af en TV-avis til at omtale højesterets dom. Det er næsten mere, end hvis statsministeren var gået af og der havde været regeringskrise – og det kunne dog altid være en spændende ting. Christiania har medierne som helhed brugt masser af kræfter på. Ja, man har sågar oplevet det helt usandsynlige, at højesteret har givet tilladelse til fotografering, mens dommen blev afsagt. Det har mig bekendt kun fundet sted én

[Palle Simonsen]

gang tidligere, nemlig dengang dommen om de islandske håndskrifter blev afsagt. Vi har ladet os rive med i en fantastisk stemning omkring et problem, som slet ikke fortjener den omtale.

Jeg skal ikke gentage de mange ting omkring dagsordener og domsafsigelser, men jeg vil dog godt citere fra domsudskriften, hvor der står på side 13:

»Der kan dernæst ikke gives Christiania medhold i, at kravet om afvikling er uberettiget, fordi de sociale forudsætninger for en afvikling ikke er til stede. De problemer, der opstår i denne henseende, må løses af myndighederne i forbindelse med afviklingen.« Det er sagt ganske klart.

Jeg vil godt sige til regeringen og dem, der i øvrigt går med tanker om at ændre på folketingets tidligere beslutninger, efter at denne højesteretsdom er afsagt: hvad er det, man er på vej til at gøre? At pille ved retssystemets afgørelser. Hvilke konsekvenser vil det ikke få for fremtidige domme, afsagt ved vore domstole, at folketinget tager dem op til nyvurdering for at konstatere, om man nu også kan acceptere det, med henblik på eventuelt at træffe andre beslutninger? I virkeligheden mener jeg, at dette er under folketingets værdighed at beskæftige sig med. Højesterets dom må selvsagt stå ganske klar.

Det, som man kan kræve under en debat som denne, er i virkeligheden, at regeringen regerer. Folketinget traf sin beslutning, og det kan vel ikke være kommet helt bag på regeringen, at højesteret stadfæstede landsrettens dom. Har der ikke i regeringen forud for dette været nogen som helst overvejelser om, hvad der skulle ske, såfremt højesteret stadfæstede landsrettens dom? Man har fornemmelsen af, at man kommer her til folketinget, efter at dommen er afsagt, og siger: nu må vi finde på en anden løsning. Jeg går ikke ud fra, at regeringen har været overrasket over dommen. Men vi andre kan være overraskede over, at regeringen i virkeligheden kommer tomhændet til folketinget.

Vi oplever her, at socialdemokratiet stiller en forespørgsel til regeringen om, hvad man vil gøre, efter at dommen er afsagt. Man kunne godt lidt drilsk sige: taler man ikke sammen i den socialdemokratiske gruppe, så man kunne klare det problem internt i den socialdemokratiske folketingsgruppe? Det har man altså ikke kunnet gøre. Vi får heller

ikke i dag noget klart svar på, hvad regeringen vil.

Jeg synes, der er grund til at fastslå, at man på Christiania har anvendt det etablerede samfunds retssystem i håb om at få hjælp. Man har så tit talt om fra Christianias side, at man var et alternativ til det eksisterende samfund, man eksperimenterede med nye livsformer – og det skal man være meget velkommen til på dette samfunds retsgrundlag – men her har man altså anvendt samfundets eksisterende retssystem i håb om hjælp. Når så retssystemet afsiger en dom, som går én imod, så tillader man sig at påstå, at man ikke behøver at rette sig efter den.

Dertil vil jeg bare sige: det går altså ikke, hvis vi i dette samfund skal opretholde en tro på vort retssystem, og hvis vi stadig væk skal leve i et fællesskab, hvor vi har respekt for hinanden og optræder solidarisk i forhold til hinanden.

Der er i forsvarsministerens redegørelse talt om lovliggørelse af forholdene i den kommende tid på Christiania. Vil det medføre, at boligerne på Christiania skal sættes i samme stand, som der stilles krav om, når det gælder alle andre borgere i samfundet? Jeg har forstået på Københavns kommune, at hvis man i Christiania skal leve op til de bygningsmæssige krav, til brandmyndighedernes krav osv., så koster det ca. 30-40 mill. kr. Tror forsvarsministeren, tror regeringen, at man kan få finansudvalgets tilslutning til at yde 30-40 mill. kr. til dette projekt? Det er meget smukt i dag at tale om tolerance, om menneskelighed og, som hr. Tastesen sagde det, oven i købet menneskelig udfordring. Men hvor er dette folketings vilje hende den dag, der skal bevilges disse 30-40 mill. kr.? For jeg går da ikke ud fra, at regeringen bare vil sige: ja men det kan køre på en lidt anden måde. Der er af tidligere ordførere nævnt mange eksempler på, hvad der stilles af krav til borgere i dette samfund. Vi har jo efterhånden – og lad os dog fastslå: ikke mindst på initiativ af socialdemokratiske regeringer – fået opbygget et bureaukratisk samfund, hvor man ikke kan flytte en dør, uden at myndighederne har givet tilladelse dertil. Der må være lige vilkår for alle i samfundet, og man kunne godt fristes til at spørge: ville konsekvensen af en vedtagelse i dag af, at man nu bare lader stå til, i virkeligheden ikke blive den, at individuel selvtægt, ja,

[Palle Simonsen]

det vil stadig være ulovligt, men hvis der bliver tale om kollektiv selvtaget i et vist omfang, ja, så kan man prøve at finde andre løsninger?

Jeg tror, regeringen skal tænke sig meget godt om i denne sag og ikke bare lade sig løbe over ende af nogle tilfældige folkestemninger under overskrifterne tolerance og menneskelighed, uden at det har noget med tolerance eller menneskelighed at gøre.

Når man taler om tolerance og menneskelighed og hensyn til andre i samfundet, så kunne man jo også spørge: er der ikke også et hensyn at tage til de naboer, der bor omkring Christiania, naboer som i denne tid gør gældende, at de ikke engang tør indrykke et læserbrev i dagspressen, i frygt for at der skal ske noget med dem? Det er væsentligt at få slået fast, at der er andre at tage hensyn til end en enkelt lille gruppe.

Nu er der fra flere sider nævnt forskellige ting om konfrontation. Dertil vil jeg godt sige meget afslappet, at der er da vist ingen i folketinget, der har ønsket en konfrontation. Det, folketinget kan kræve, er en overholdelse af lovgivningen og en respekt for de afgørelser, som træffes af domstolene.

Jeg har da hæftet mig ved i domsudskriften, at Per Løvetand på et tidspunkt i de mange diskussioner, man har haft med forskellige ministre – det er i øvrigt meget interessant at læse – siger noget i retning af, at nu får vi i hvert fald 3 år, så kan vi prøve at eksperimentere, og så kan vi jo eksperimentere videre andre steder. Ja men det var egentlig vældig fornuftigt, og det er faktisk det, vi må forvente der ville ske, i det øjeblik man holder fast på, at domstolsafgørelsen og folketingets beslutninger skal overholdes.

Man kan selvfølgelig godt blive betænkelig, det må jeg indrømme, men det mener jeg ikke at folketinget kan lade sig påvirke af. Jeg er kommet i besiddelse af et skrift fra Christiania for januar, februar, marts 1978 med overskriften »Pludselig er Christiania omringet af 3000 kampklædte betjente . . .«, og jeg vil gerne citere noget herfra for ligesom at give et indtryk af, hvad der tales om i de kredse:

»Klokken er 4 om morgenen. Området ligger mørkt og stille. Der rulles pigtråd ud i Prinsessegade, mens politienheder i arbejdstøj sendes ind for at skaffe sig adgang til husene. Efter at folkene har taget opstilling,

tændes projektørerne på én gang. Døre sprænges, vinduer smadres, skræmte og søvnige beboere tænder lys i husene, børn græder, hunde gø. Telefonerne virker ikke, nettet er afbrudt.«

Jeg kunne citere videre et stykke længere henne:

»Men det varer kun en kort stund – så træder Christianias beredskab i kraft. På et af tagene i fristaden er det lykkedes et par beboere at nå frem til hanen på en trykflask. Med flere atmosfæres tryk aktiviseres en gigantisk orgelpibe, hvis infernalske tuden kan høres over det meste af København. Samtidig løslades et kuld brevduer, der straks flyver til aftalte steder i byen. På alle taxaradioer i bydelen går en klar stemme ind på båndet: »Kør straks til Christiania. Politiet har indledt et voldeligt overgreb, og der er brug for mange vogne.««

Det er beskrivelsen, som den udgår fra det sted, vi diskuterer i dag. Jeg vil godt sige – igen meget stille og afslappet – at det er da kun det sted, der tales om konfrontation. Jeg har ikke hørt det andre steder, og jeg har ikke hørt nogen politikere, der har ønsket det. Man har ønsket en værdig og rolig afslutning, og det kan også ske inden for den dagsorden, som folketinget tidligere har vedtaget.

Vi ved, at der befinder sig en hel del udlændinge i Christiania. Det problem turde vel nok kunne klares via fremmedpolitiet. Vi ved også, at der er en række mennesker i Christiania, som i virkeligheden har boliger andre steder i byen. Det problem kunne nok også klares. Tilbage har vi en række sociale tilfælde, og jeg mener egentlig, at regeringen meget stille og roligt sammen med Københavns kommune kan klare dette problem. Jeg tror altså ikke, at det er så kompliceret, som det bliver lagt op til, og jeg vil gerne understrege meget kraftigt, at konfrontationsteorien er ikke en teori, som er opstået i folketinget; den er opstået andre steder.

Det, som vi må forvente af regeringen på nuværende tidspunkt, er, at man kommer med en plan – en plan, som selvfølgelig indeholder elementer, hvoraf det fremgår, at der er et mål for afviklingen af Christiania, men at der tages hensyn til de forskellige menneskelige problemer, som måtte knytte sig dertil. Men endemålet står fuldstændig klart.

[Palle Simonsen]

Når hr. Tastesen taler – det vil jeg godt nævne én gang til, for jeg synes, det var meget interessant – om en menneskelig udfordring til politikerne, så må jeg sige, at vi har faktisk levet med dette problem nogle år efterhånden, og jeg må indrømme, at jeg har ikke rigtig set nogen bevægelse i positiv retning fra de såkaldte eksperimenter. Der er ikke sket én eneste ting af positiv karakter, som kan tages op i denne forbindelse. Derfor må jeg sige, at hvis nogen på noget tidspunkt har troet på, at der kunne være tale om en menneskelig udfordring, så må vedkommende efterhånden være blevet overbevist om det modsatte.

Jeg mener faktisk, at man må konstatere efter hr. Tastesens indlæg i dag, at Christiania får lov til at eksistere på ubegrænset tid. Sådan må man forstå det, indtil man bliver belært om noget andet. Det er en kapitulation fra socialdemokratiets og fra regeringens side.

Jeg vil afslutte med at gentage det, jeg startede med. Mit indlæg skal ikke opfattes som et ønske om, at man anlægger den hårde kurs. Som jeg sagde, så er det ikke et spørgsmål om større eller mindre tolerance. Den diskussion kan finde sted i en helt anden forbindelse. Nej, det er et spørgsmål om tilliden til retssystemet, og det er et spørgsmål om folketingets værdighed. Det er de to hovedfaktorer på nuværende tidspunkt, og det er alene dem, der er interessante. Ud fra ønsket om at bevare folketingets værdighed og ud fra ønsket om at bibeholde dette samfunds almindelige tillid til retssystemet må regeringen regere ud fra den dagsorden, som dette folketing tidligere har vedtaget. Der er ingen anden vej.

Derfor må min konklusion selvsagt også blive den, at vi ikke kan støtte regeringens dagsorden, for den fortæller os ikke noget om nogen plan overhovedet. Vi ønsker fortsat at holde os til folketingets tidligere beslutning, og hvis et flertal her i folketinget beslutter noget andet i dag, så må vi gøre det fuldstændig klart, at så er det regeringens ansvar og socialdemokratiets ansvar. Så er det regeringens og socialdemokratiets ansvar alene.

Erhard Jakobsen (CD):

Den behandling, vi har her i dag, er kommet i stand på regeringens initiativ. Det er regeringen, der har ønsket dette spørgsmål diskuteret. Der er mange andre, der ikke har ønsket det diskuteret, men ønsket, at nu handlede man i stedet for at diskutere videre, handlede på grundlag af klart truffene beslutninger, som det er refereret af en række tidligere talere.

Sagen, vi behandler, er paradoksalt nok blevet kaldt for Christianiasagen. Det forstår jeg ikke. Det, der spiller mindst rolle i denne forbindelse, det er Christiania. De mennesker, der har mindst betydning i denne forbindelse, det er dem, der bor i Christiania. Dem, der har mest betydning, det er alle de andre. Det er deres rettigheder, der bliver krænket ved det, man nu er i færd med at gøre. Det er alle de andre ude om i landet, der er blevet trådt på i årevis, med Frøstruplejrens ulovligheder, med Christianias ulovligheder. Det er det, der bør tales alvorsord om her i folketinget i dag, for det er det, det drejer sig om, ikke om Christiania.

Hr. Tastesen tilkendegav kapitulationen med flyvende faner og klingende spil. Hr. Tastesens dagsorden, som regeringen står bag, er, som hr. Palle Simonsen rigtigt sagde det, total kapitulation. Christiania kan regne med at fortsætte; der vil ikke være nogen, der rigtig kommer til at blande sig i det. Regningen får man præsenteret senere, det vender jeg tilbage til om lidt.

Hr. Tastesen er væsentlig nyere i socialdemokratiet, end jeg er – eller skal vi sige var. Derfor har hr. Tastesen en tro på de menneskehedens velgørere, som han har set i Christiania – en tro, som vi andre har mistet for længst, nemlig allerede i 1930'erne. Jeg kan opfordre hr. Tastesen til at læse et klassisk værk inden for arbejderbevægelsen. Det er en pjece udgivet i 1930'erne af en mand, der hed Hans Hansen, senere kaldet Hans Hedtoft. Han udgav en pjece, der hedder »Kommunisterne splitter«. I den omtalte han en meget interessant foreteelse – jeg tror den hed Strassburgerteserne. Dem arbejder Christianialederne efter. Dem arbejder alle venstrerevolutionære folk efter. En af hovedteserne er »Kvinder og børn i forgrunden, når politiet skal til at slå til«. Det er præcis det samme, man prøver i Christiania. Ikke bare kvinder og børn. Nej, man kommer med en række folk, som har sociale problemer, som

[Erhard Jakobsen]

alle kan se har det, sådan som vi ikke ønsker nogen skal have det. Dem samler man sammen, dem skyder man foran sig og siger: det er dem, politikerne forfølger. Det er dem, politiet forfølger. Det er dem, man slår ned. Og så står lederne i baggrunden og gnider sig i hænderne, og Solvognen synger til i kor, efter at der er stødt i fløjten. Det er nogle år siden, vi her i landet oplevede, at fællessang startede med, at nogle piftede i en fløjte. Nu har vi altså genoplevet det. Det giver ubehagelige erindringer om dengang, da folk her i landet sang på kommando. Det er ved at blive genindført. Vi så det i højesteret forleden.

Strassburgerteserne bør man holde sig meget nøje for øje. Det har altid været revolutionære bevægelers første opgave at få myndighederne til at slå løs på nogle, som det var synd for. (*Høj latter fra en kvindelig tilhører*). Det var dog en hæsliig latter at høre på.

Der tales i denne forbindelse om frygt. Som om nogen her skulle være bange for det, der foregår på Christiania. Bevar mig vel. Som om nogen skulle være bange for venstrefløjen i det hele taget. Den politiske venstrefløj, som kan opvise én lang retræte fra dengang, da Aksel Larsen alene havde 20 mand, til i dag, hvor tre stærkt splittede og over for hinanden hadske grupper har 20 mand. Det er det, der er sket i hele den tid, hvor man har talt om oprør og revolution; da er venstrefløjen blevet splittet og svækket. Så de nye skud, der er kommet på, skal i hvert tilfælde ikke forskrække nogen. Nej, det er noget helt andet, der forskrækker os andre, som en række tidligere talere har været inde på.

Jeg vil ikke som hr. Voigt – hvis tale jeg i øvrigt må komplimentere ham for – henvise til de borgere, der bliver, som hr. Voigt sagde, mishandlet af myndighederne. Jeg vil henvise til dem, der bliver korrekt behandlet af myndighederne, men behandlet af myndighederne på en måde, som er meget ubehagelig for dem – måske også urimelig i visse tilfælde, det kan man ikke uden videre undgå. De må i hvert tilfælde affinde sig med det, og de gør det. Det er grundlaget for vort demokrati, at borgerne bøjer sig, også for de afgørelser, der er mest ubehagelige for dem. Min salighed om de ikke nu – i 7 år i Frøstruplejren og i 4 år her – kan se den ene ulovlighed begået efter den anden, og der

sker ingenting. Politiet taler åbent om, at man kan bare tage ud og finde tyvekosterne derude. Alle ved, det foregår, men man må ingenting gøre. Man har ikke ordre til at gøre noget, man lader det bare ligge. Hvordan tror man det virker på folk, der må finde sig i f. eks. nye miljøbestemmelser, som vi godt ved er strammet, men som vi også ved er nødvendige, og andre bestemmelser, som hr. Christophersen og andre har nævnt?

Minsandten om ikke hr. Tastesen står og siger, det er folketingets skyld. Derude sidder menneskehedens velgørere. Her sidder disse forfærdelige, hårde politikere osv. Der er noget, der er folketingets skyld. Vi har kludret gevaldigt med denne sag, altså det flertal, der står bag de forskellige afgørelser, har kludret gevaldigt – og man skylder i hvert fald ét sted en undskyldning. Man skylder Københavns kommune en bragende undskyldning. Det er helt urimeligt, det vil jeg gerne sige i denne forbindelse, at nogle har rettet angreb på Københavns kommune. Enhver, der har kommunal erfaring, ved, hvordan det må være at administrere i en situation, hvor en myndighed, der i hvert fald i visse henseender er over kommunen – som tiltager sig visse rettigheder i hvert fald – administrerer snart til den ene side og snart til den anden side. Jeg tror, Københavns kommune virkelig har prøvet efter bedste evne at klare problemet, men det har været næsten håbløst.

Nu kommer Københavns kommune ind i billedet. Jeg kan overhovedet ikke forstå, at nogen begynder herinde at ville løse det, de kalder Christianias problem. Hvad i alverden kommer det folketinget ved? Må jeg sige, at her taler jeg af mange års erfaring. Da jeg sad som borgmester i Gladsaxe kommune, sad jeg på et vist tidspunkt med 700 familier i Høje Gladsaxe, hvis husleje var blevet forhøjet fra 500 kr. om måneden, som de havde vanskeligt ved at betale, til 750 kr. om måneden, som de umuligt kunne betale. Der var ikke én hjælpende hånd fra noget ministerium i den forbindelse. Der var intet at gøre. Det måtte Gladsaxe kommune selv betale; det fik bl. a. amtsrådet klart og tydeligt tilkendegivet over for os. Nu kommer Københavns kommune med . . . nej, det gør Københavns kommune ikke, for de har ikke bedt om noget som helst. Enhver ved, at Københavns kommune selv kan klare det her;

[Erhard Jakobsen]

jeg tror, borgmesteren har sagt 3 eller 4 gange: det skal vi da nok klare. Kan Københavns kommune vanskeligt klare det, fordi folketinget har forkludret det, så skylder folketinget og regeringen Københavns kommune nogle penge for at hjælpe til, og det tror jeg et flertal vil være med til at bevilge. Men det kan aldrig blive dette folketings opgave at løse individuelle og sociale problemer i det, der hedder Christiania. Det er Københavns kommunes ret, og jeg tvivler ikke om, at Københavns kommune vil sætte en ære i at gøre det selv og ikke vil bede folketinget om hjælp. Det vil også blot forkludre sagen yderligere.

Folketingets problem hedder ikke Christiania. Det hedder Bådsmadsstrædes kaserne. Det er en skamlet på forsvarsministeriet og dette høje ting, at vi år efter år lader en ulovligt beboet bygning blive liggende. År efter år. Det kan ingen privat ejer tillade sig. Ingen private ejere ville få lov til at lade en bygning ligge med ulovlig beboelse, sådan som staten har gjort det. Det er folketingets problem. Men det, der hedder Christiania, er intet som helst problem for folketinget; ikke ud over at det er vores pligt som medlemmer at påtale de ulovligheder, der bliver begået. Jeg nævnte forleden dag en række eksempler fra Frøstruplejren. De ligner hinanden, og det er naturligt, for det er de samme politiske kræfter, der står bagved og trækker i trådene begge steder. De har et klart politisk formål: de vil undergrave vort retssystem, de vil undergrave befolkningens normale trang til at gøre det, som myndighederne nu engang lovligt har påbudt dem at gøre.

Man har sandelig lavet initiativer i Christiania, det skal jeg love for. Jeg kender en række; jeg husker, da julemandshæren marcherede ind i københavnske stormagasiner og begyndte at være god ved børnene ved gratis at uddele de stjålne varer til alle, der var der. Det er en strålende aktion at lave. Det er en udfordring, som hr. Tastesen kalder det. En anden udfordring var deres beskidte optræden i forbindelse med Rebildfesten, hvor de var ved at gøre en stor national og international begivenhed til en – om ikke en katastrofe så i hvert fald en skandale. Det er rigtignok en menneskelig udfordring, vi har fået dér. Den skal vi da sige tak for her i folketinget. Hvor er det skammeligt, at vi ikke påskønner disse udmærkede kræfter, der

arbejder for os. Nej, det er på tide, at man får sat de folk på plads.

Jeg skal også lige nævne den støtte, man har. Hr. Palle Simonsen var så venlig at læse noget for os, som han måske troede var lidt af en hemmelighed. Det er det sandelig ikke. Det medium, som hr. Palle Simonsen er med til at bestyre i radiatorådet, har medansvar for, at dette er en offentligt kendt ting, idet radioens program, der hedder Kvartifem, bragte en dramatisk gengivelse af alt det, som hr. Palle Simonsen læste op for et øjeblik siden, plus noget mere. Det er Danmarks Radios bidrag til at fremme konfrontationen, akkurat som det var Danmarks Radio, der i sin tid startede Verdensbankurolighederne, ved at man i forvejen lavede en reportage, der nøje beskrev, hvordan det skulle foregå. Man tør sige, Christiania har fået støtte. Christiania har fået støtte af alle de såkaldt moderne skribenter, alle dem, der fylder vore ugeblade, ikke mindst de borgerligt prægede ugeblade. Christiania er blevet støttet af Danmarks Radio, som intet andet er blevet støttet af Danmarks Radio. Alt sammen med det formål at være med til at undergrave vort demokrati. Ikke det kapitalistiske system, for det har intet med sådan nogle narrestreger at gøre. Nej, det er vort demokrati og i væsentlig grad retssikkerheden og retsfølelsen.

Derfor konfrontation. All right, den er der ingen der ønsker, det ved enhver herinde. Men vi skal da ikke være bange for den, for så har vi tabt slaget. Hvis vi tillader den ene ting efter den anden, fordi vi er bange for konfrontation, ja men så har vi tabt det hele, så er der intet, vi mere kan lave. Hvem skal vi konfronteres med næst? Hvor bliver det næste udspil? Skal vi så også give efter dér? Hvad gør de lokale myndigheder, der f. eks. i Frøstruplejren burde have skredet ind for længst? De undgår konfrontation. Alle undgår konfrontation. Det er nemmest at holde sin mund. Det er det, der er dødsensfarligt for demokratiet. Det er her, vi skal sætte ind.

Der tales meget om parlamentslede, og det er overdrevent. Den er ikke større, end den har været før, og den er ikke mere begrundet, end den har været før. De folk, der taler så meget om parlamentslede, styrter hen til valgurnerne og stemmer, den dag der er valg, og viser dermed, at de har ikke parlamentslede. De vil bare gerne have valgt nogle andre; det får de så også, og næste gang så vælger

[Erhard Jakobsen]

de nogle nye igen. Det er parlamentarismen, og det er i orden. Men der kan blive en alvorlig parlamentslede, og den kan komme på grund af Christianiasagens udfald, sådan som regeringen lægger op til det i dag.

»I derinde i folketinget,« siger folk, når man taler med dem ude omkring. Folk son- drer ikke imellem de forskellige. De siger: »I derinde i folketinget, hvor kan I derinde i folketinget lave sådan noget?« Det vil vi, der naturligvis ikke vil vide af regeringens dags- ordensforslag, komme til at hæfte for også. Det er bl. a. derfor, jeg vil stille et alternativt dagsordensforslag, for det skal fremgå klart, at er det et flertal, der tolererer de fortsatte ulovligheder, så er det i hvert fald ikke et stort flertal. Der er et mindretal, som klart vil gå imod, og som ønsker konfrontationen i debatten og i et opgør, og som siger: nu må det være slut med den slags. Vi er for få til at føre det igennem, men det bør i hvert fald stå ganske klart.

De, der stemmer for regeringens dagsor- den, må være forberedt på at være med til at stemme for 30-40 mill. kr., som skal bruges til det - ikke 3-4 mill. kr.; det bliver 30-40 mill. kr. Man må også være forberedt på, at det ikke er nogle få år, man giver Christiania. Nej, man giver tilladelse til at fortsætte i og for sig ud i en uvis fremtid, hvis man stemmer for regeringspartiets dagsorden. Derfor tillader jeg mig at foreslå en alterna- tiv - det er jo så moderne - dagsorden:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget finder, at den årelange uløv- lige besættelse og benyttelse af Bådsmads- strædes kasernes bygninger og areal er til væsentlig skade for retsbevidstheden.

Efter højesteretsdommens afsigelse bekræf- ter folketinget derfor sin beslutning fra marts 1976 om, at bygninger og areal bør rømmes uden unødigt forsinkelse.«

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Ebba Strange (SF):

Både hr. Christophersen og hr. Palle Si- monsen har haft travlt med at fortælle os, at nu har retten talt, og så er det folketingets

opgave at tie stille, debatten er overflødig. Selvfølgelig har højesteret stadfæstet lands- rettens dom; hr. Palle Simonsen har ret. Ingen af os havde forventet andet. Jeg vil godt gøre opmærksom på, at både landsret- ten og højesteret samtidig i domsudskifterne siger, at hvorvidt Christiania af menneskelige eller sociale eller kulturelle grunde fortsat skal bestå som en fristad, det tilkommer det ikke retten at tage stilling til; det er alene en menneskelig og politisk afgørelse.

Derfor er det rigtigt, at nu hvor retten har talt og der ikke er flere juridiske problemer i denne sag, så er der tilbage menneskelige, sociale og politiske problemer - politiske i allervideste forstand.

Socialistisk folkeparti stemte ikke for den dagsorden, som et flertal i folketinget vedtog den 30. marts 1976. Vi stemte ikke for den, fordi vi ønskede at bevare Christiania. Der- for har vi heller ikke i dag nogen forpligtelse over for den dagsorden. Jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige, at socialistisk folkepar- ti dengang mente og stadig mener, at Christi- ania skal have lov at bestå.

Jeg vil godt takke forsvarsministeren for redegørelsen. De sidste tre ordførere, der har været heroppe, har sagt, at der i den redegø- relse står, at nu kan Christiania få lov at be- stå ud i al evighed. Hvis det er rigtigt, så tager jeg den såmænd gerne til efterretning, men der er altså nogle formuleringer i den, der gør, at jeg godt vil forbeholde mig lidt endnu. Jeg mener nemlig, at det er meget vigtigt, at christianitterne får et tilsagn om, at de kan få lov at bevare Christiania, hvis man - som forsvarsministeren siger - gerne vil have dem til at gå ind i nogle drøftelser om den fremtidige anvendelse af arealet.

Jeg er overbevist om, at Christianias bebo- ere kan organisere sig. Det var forsvarsmini- steren lidt i tvivl om. Jeg er overbevist om, at de kan. Jeg er overbevist om, at de er inter- esseret i at gå ind i drøftelser med henblik på Christianias fremtid. Men det er klart, at hvis man ønsker, de skal gå ind i de drøftelser, så må de også have nogle løfter om, at de kan få lov at blive på stedet. Derfor skal SFs ap- pel til folketinget i dag være en appel om at lade Christiania overleve. Og det er ikke bare en appel til de mere eller mindre socialistiske kræfter, selv om hr. Erhard Jakobsen jo nær- mest fremmaner den socialistiske revolution, når han taler om Christiania. Det er en appel

[Ebba Strange]

til alle dem, der siger, at de bekender sig til humanisme og liberalitet.

Hvorfor det? For at forstå det skal vi først interessere os en lille smule for, hvad Christiania egentlig er. Christiania opstod for 6 1/2 år siden som en protest. For mange af os var det en velbegrundet protest. En protest mod en forfejlet boligpolitik, en protest mod en socialpolitik, der til trods for opbygningen af et stort institutionsapparat, til trods for en kolossal udvidelse op gennem 1960'erne alligevel ikke var i stand til at løse de menneskelige problemer, der opstod. En protest mod bureaukratisering og fremmedgørelse i et produktionsapparat, der op gennem 1960'erne i højere og højere grad kasserede mennesker, der ikke var fuldt produktive. Christiania er en protest mod et kapitalistisk samfunds sløseri med uerstattelige ressourcer. Men Christiania er andet end en protest. Det er andet end oprør, selv om det vel i sig selv kunne være forståeligt nok. Christiania er også et alternativ. Christiania prøver at vise nogle nye veje i måden at tilrettelægge sit liv på. Christiania prøver at vise nogle veje, en ny måde at lave produktion på, en ny måde at anvende ressourcer på og en ny måde at behandle de såkaldte afvigere på.

Hvis vi lukker Christiania nu, hvad er det så, de mennesker har i udsigt? Det er en arbejdsløshed på over 200.000 mennesker, hvor det specielt er dem, der ikke er fuldt produktive, der bliver skubbet ud af produktionsapparatet, og hvor det især er de unge mennesker, der bliver ramt af arbejdsløsheden – og især de unge mennesker, der har dårlige uddannelser bag sig.

Christiania har også vist os, at selv i dette samfund kan det lade sig gøre at udvikle udtryk af kunstnerisk og musisk art, hvis omgivelserne inspirerer til det. Christiania har vist os, at de godt vil arbejde for bygningsbevarelse, og at de vil arbejde for utraditionelle løsninger af samfundsproblemerne. Derfor har Danmark efter socialistisk folkepartis mening brug for Christiania. Jeg mener ikke, vi skal stå her og tale om at bevare Christiania kun for Christianias egen skyld. Jeg mener, det er lige så vigtigt for Danmarks skyld at bevare Christiania.

Folk kommer rejsende fra hele verden for at se på, hvad der sker derude, for at diskutere eksperimenterne. Jeg mener ikke, Danmark har råd til at miste Christiania, og

det er det, jeg synes det er vigtigt at liberale og humane kræfter i dag slutter op bag. Vi er ikke særlig romantisk anlagt i socialistisk folkeparti. Der er ingen, der skal få indtryk af, at det, jeg står her og siger, det er sådan noget romantisk pladder. Sådan er det ikke tænkt. Vi ved godt, at der er masser af problemer i Christiania, selvfølgelig er der det, for Christiania er et produkt af det samfund, det er skabt af. Vi ved også, at vanskelighederne ude i Christiania er vokset i takt med vanskelighederne i det øvrige samfund, i takt med at arbejdsløsheden er vokset. Vi ved også, at vanskelighederne er blevet særlig store, efter at Københavns kommune i 1975 nedskar beløbene til hjælp til stofmisbrugere.

Når der i dag bliver talt så meget om alt, hvad Christiania skylder samfundet, skal det derfor også siges, at hvis Christiania får lov at leve videre efter dagen i dag, har Christiania også brug for støtte fra samfundet.

Så er spørgsmålet, hvordan vi i socialistisk folkeparti forestiller os at Christiania skal have lov at leve videre. Ind i debatten er gået både fra forsvarsministerens og fra andre ordføreres side spørgsmålet om lokalplan for området. Det område, som Christiania omfatter, er for langt den største dels vedkommende fredet område. Der ligger nede i det sydvestre hjørne en lille del, hvor Københavns kommune har forestillet sig at der skulle ligge nogle bygninger, nogle huse og nogle institutioner. Det kan godt være der skal det; det skal jeg ikke tage stilling til her i dag.

Det, der er vigtigt, er, at hvordan, hvor meget og hvor der skal bygges, skal ifølge planvedtægterne ud til debat i den befolkning, der bor på stedet. Den høringsfase skal ikke holdes for sjov, den skal holdes på en sådan måde, at beboerne virkelig bliver taget med på råd med hensyn til, hvad arealet skal bruges til. Derfor skal det ikke afgøres, hvad området skal bruges til, før der er udarbejdet alternative planer, før de planer har været til debat i lokalbefolkningen, og det vil sige blandt christianitterne.

I mellemtiden, mener vi fra socialistisk folkeparti, er det vigtigt at få nedsat et samarbejdsudvalg, og vi hilser med tilfredshed, at forsvarministeren er enig heri. Men vi mener, det er vigtigt, at christianitterne inddrages i dette samarbejdsudvalg, og vi er, som

[Ebba Strange]

jeg sagde i min indledning, overbevist om, at de er villige til at gå ind i det.

Det, det samarbejdsudvalg skal, er bl. a. at aftale de nærmere regler for områdets anvendelse, bl. a. regler om bygningsstandsættelse. Der har været sagt noget om det her i dag; bl. a. sagde forsvarsministeren, at han ikke rigtig var klar over, hvad der var sket derude siden 1974. Jeg ved i hvert fald, at hvis ikke christianitterne havde gjort, hvad de har gjort for at prøve at bevare de bygninger, der er derude, så ville de i dag have ligget som ruiner, for der var jo ingen, der vidste, hvad det område skulle bruges til, da forsvaret i sin tid ryddede det, og at christianitterne har ofret mange kræfter på at holde det nødtørftigt ved lige, er givet. Jeg tror, det er vigtigt, at christianitterne er med til at sætte bygningerne i stand. De kan lide husene, og derfor gør de det med en ganske særlig omhu og med en ganske særlig interesse for at bevare dem så godt som muligt.

Vi er også fra socialistisk folkepartis side indstillet på, at endnu flere end de huse, der i dag er omfattet af fredningsplanerne, skal omfattes. Vi mener, det er vigtigt, sådan som samfundet ser ud i dag, at bevare så mange af de bevaringsværdige huse som muligt.

Så er der hele spørgsmålet om betaling for el, vand, gas, lys og sådan noget. Det har været ført ind i debatten mange gange, og jeg har også selv fået henvendelser om det, folk, der siger til mig: vi har da ikke noget imod, at folk bor derude, men så skal de søreme i hvert fald betale for el, lys og vand. Det er nok vigtigt at holde fast i, at der efter christianitternes egne udtalelser faktisk ligger 200.000 kr. på en spærret konto, som Københavns kommune ikke har været interesseret i at tage imod, fordi Københavns kommune ikke ved, hvad der skal blive af arealerne og derfor ikke er interesseret i at tage imod pengene. Men christianitterne har faktisk betalt for lys, gas og vand, og det synes jeg også skal siges i denne debat.

Der er talt meget om, hvad det vil koste at sætte bygningerne i stand, og det er som sagt svært at sige præcist, men det skal også siges, hvis der overhovedet skal tales penge – jeg synes ikke, pengene er det vigtige – at sådan som Christiania har fungeret i de 6½ år, det har ligget derude, har det faktisk sparet samfundet for op mod eller mere end 10 mill. kr. om året i sociale udgifter, efter de beregnin-

ger der er foretaget ikke bare af christianitterne selv, men også af medarbejdere i socialforvaltningen i København.

Det var lidt om realiteterne i Christianias hverdag. Jeg vil slutte af med at gentage, at forudsætningen for et samarbejde er et løfte om bevaring. Hvis christianitterne får opfattelsen af, at hammeren falder om 2 år, er det klart, at det er et spørgsmål, hvor meget engagement de kan opvise til at gå ind i sagen.

Det er også SFs synspunkt – og vi har ikke skiftet standpunkt i denne sag, siden den blev debatteret første gang – at den endelige løsning, der skal findes for arealet derude, skal være sådan, at området er åbent og tilgængeligt for christianshavnerne, af hvem mange bor trangt og dårligt, og for københavnere i bred almindelighed. Vi ved, at der allerede i løbet af de sidste to år er blevet meget mere åbent derude, end der var en overgang, og at Christiania er et yndet udflugtsmål for mange københavnere. Men det er vigtigt, at vi, hvis Christiania får lov at blive der – og det ønsker vi som sagt det skal have lov til – accepterer fristadsbegrebet og ikke fra samfundets side, fra statens side, fra kommunens side, lægger alt for stramme restriktioner og regler på, hvad man må, og hvad man ikke må, for så fjerner vi noget af det, der er det mest værdifulde i eksperimentet, nemlig alternativet, det alternativ, som vi kan lade os inspirere af, som vi kan kritisere, som vi kan skælde ud over, som vi kan glæde os over, og som vi kan forholde os til, men som kun kan være et alternativt eksperiment, hvis det får lov at fungere i nogenlunde frihed.

Tove Jørgensen (DKP):

Jeg håber ikke, det kommer til at stride mod folketingets forretningsorden, hvis jeg kommer til at udtrykke mig lidt stærkt, men jeg synes, det er lige skrap nok, at vi skal sidde her og høre på, at hr. Tastesen med himmelvendte øjne står og taler om en gruppe dårligt stillede borgere, der ikke har fundet sig til rette i vores ellers velfungerende samfund. Kan man sige sådan noget om et samfund med over 200.000 arbejdsløse, med det ene nedskæringsforlig efter det andet, der ikke hver gang, nej, hver eneste gang, har sociale nedskæringer på programmet, komme her og tale rørstrømsk om mennesker, der

[Tove Jørgensen]

var stærkere og havde den varme, det over-skud og de kræfter, som skulle til for at gøre Christiania til en alternativ leveform inden for rammerne af vores samfund? Jeg ville godt have, hvis hr. Tastesen kunne uddybe lidt, hvori det alternativ består at leve på et eksistensminimum på samfundets nåde og barmhjertighed.

Så skal vi også have hele den melodi igen, som er blevet givet til bedste, hver gang der har været Christianiadebat her i tinget, den om tolerance, den om den danske befolkningens frisind, den menneskelige tolerance, der er en del af vores sociale og kulturelle tradition. Hvor i alverden har regeringen haft den henne i de forløbne år? Hvilke midler har man stillet til rådighed for at løse de sociale problemer på Christiania? Eller jeg skulle måske mere beskedent spørge: hvilken vilje har man haft til at løse problemerne? For en reel løsning på problemerne, der ville leve op til de intentioner, der kommer til udtryk i Christiania såvel i leveform som i kulturel henseende, lader sig jo ikke løse inden for det bestående samfunds rammer. Det er samfundet, der har spillet fallit i menneskelig, social og kulturel henseende. Det er samfundet, der har splittet generationerne og delt befolkningen i klasser. Det er samfundet, der udstøder dem, der ikke er højeffektive på arbejdsmarkedet, uanset om de ender på Christiania eller sidder isoleret og privat med deres bekymringer.

Er det egentlig ikke også betegnende, at i dag, hvor vi skal tale om ca. 800 christianitter – og jeg skal ikke underkende deres problemer – at når Christiania er på dagsordenen, så er salen fuld, presseløge og tilhørerpladser er fulde, og der er ekstra sendetid i TV? Men når de 200.000 arbejdsløses problemer skal diskuteres, så falder interessen, og ligegyldigheden breder sig. Er der mening eller proportionsforhold i dette?

Ja, jeg synes, at meningen er klar nok, for trods alt er Christiania et lille problem, hvis vi betragter det isoleret uden sammenhæng med andre problemer i samfundet, og det er jo det, man gør her, selv om det er forkert. På den måde er det nemlig velegnet til at bortlede opmærksomheden, og det er det, det kan bruges til i den nuværende situation. Så er det jo også så bekvemt her midt i valgkampen til kommunevalgene at kunne stille

sig i positur og pudse tolerancens og frisindets glorie, uden at det koster noget.

Derfor er det nødvendigt at slå fast, at det, Christiania er udtryk for med hensyn til social armod, er regeringens ansvar. Hvad kan det nytte, at man overhovedet intet har gjort hverken økonomisk, socialt eller pædagogisk for at sætte ind og løse de sociale problemer i Christiania? At man ikke har givet de økonomiske rammer, der kunne sikre et alternativ til det eksistensminimum, der kan tilbydes i Christiania?

Der er derfor en vis logik i det, når højestretet må præcisere, at de menneskelige og sociale hensyn, som Christiania måtte påberåbe sig, ikke er domstolenes ærinde. Ja, man henviser højtideligt til grundlovens § 3 om tredelingen af magten – fint skal det jo lyde – for at slå fast, at det ikke er domstolene, men regering og folketing det tilkommer at tage stilling. Juridisk kan der kun dømmes på den borgerlige stats præmisser, og de går ud på, at er du født ejendomsløs på dansk jord, har du at forblive sådan. Du kan ikke tilegne dig brugsret til den jord, du er født på. Vil du erhverve dig ejendomsret, må du tilegne dig arbejdsfrie indtægter, for ellers er det nemlig ikke muligt, og så må du have magt til at holde andre ude. Det er den junglelov, der behersker det kapitalistiske samfund. Og har du ikke magt, må du indynde dig, charmere magthaverne, så de accepterer dig. Det kalder jeg imidlertid ikke frihed, men underkastelse.

Hvor skal Christiania da placeres? Vi har sagt det, hver gang emnet har været debatteret. Min forgænger, fru Hanne Reintoft, har gang på gang fremhævet, at Christiania var det kapitalistiske systems åbne sår, udtryk for det sociale hjælpeapparats fallit.

Socialdemokratiet har aldrig ønsket at se problemerne i øjnene. Man har skyndt sig at pudre såret til, og det er også det, man forsøger i dag. De borgerlige vil amputere, skære væk, udradere, men det lader sig nu engang ikke gøre, for sygdommen har angrebet hele legemet. Det er rigtigt, når christianitterne synger, at de er en del af os selv.

Hvad forestiller man sig egentlig der sker, når man foretager den ene drastiske nedskæring efter den anden på det sociale område? Man tror, man sparer, men det viser sig jo altid, at det bliver dyrere på længere sigt i menneskelige tab. Hvad er det for sociale

[Tove Jørgensen]

hjælpeforanstaltninger, vi byder vore børn? Nednormerede daginstitutioner, en hær af ensomme børn, der fra 10 års alderen dag ud og dag ind er overladt til sig selv med en nøgle om halsen, fordi der ikke er tilstrækkelige tilbud hverken af daginstitutioner, klubber eller meningsfulde fritidsmuligheder. Hvad tilbyder vi vores unge eller vores gamle? Socialhjælp, der i uhyggeligt mange situationer gøres betinget af, at man sælger sin identitet, af en absolut underkastelse i et restriktivt system. Samtidig anbringer vi dem i kasser hver for sig: de gamle her, de unge dér osv. Familielivet splintrer vi ved skifteholdsarbejde, overarbejdede forældre og for små boliger. Kriminalforsorgen har spillet fallit. Narko- og alkoholbehandlingen har spillet fallit. Og så tillader man sig at tale om et i øvrigt velfungerende samfund! Hvad er det dog for en gang hykleri?

Det er nødvendigvis inden for denne sammenhæng, Christiania skal ses. Kommunisterne er aldrig faldet for fristelsen til at indtage populære standpunkter i sagen om Christiania. Det synes vi vi skyldte de alvorlige problemer, som ligger bag fænomenet Christiania, og det skyldte vi ikke mindst christianitterne, som i mange tilfælde har ligget under for nogle illusioner om, hvad der er gennemførligt inden for det bestående samfundssystems rammer. Vi har aldrig villet anerkende Christiania som et socialt eksperiment, således som socialdemokratiet har forsøgt det. Vi har heller ikke været enige i, at den ideologi, som håndhæves af de toneangivende kredse i Christiania, på længere sigt vil kunne bære ud over det bestående systems rammer. Men det er ikke ensbetydende med, at vi ikke anerkender menneskers ret til at etablere alternative livsformer, tværtimod. Det er derimod en begrundet formodning om, at der er temmelig bastante grænser for, hvor alternativ man kan være i dette samfund set over et tidsforløb.

Nu har Christiania ganske vist eksisteret i en årrække, men man skal ikke glemme, at al den sympati og solidaritet, der har omgærdet Christiania, i høj grad hænger sammen med den konfrontation med det borgerlige samfunds ejendomsbegreber, som Christiania bestandig har befundet sig i. Samtidig har det været med til at svejse christianitterne sammen i en fælles kamp for overlevelse på egne betingelser. I det øjeblik Christiania

blev fredet, i det øjeblik man virkelig indså fra borgerlig side, at dette var den absolut billigste løsning på en række sociale problemer, som samfundet har måttet give op over for, ville det først se galt ud for Christiania. I det øjeblik samfundet indså, at den billigste løsning på problemer med dem, man med et meget misvisende udtryk kalder sociale tabere – misvisende, fordi det jo er samfundet, der har tabt socialt set – i det øjeblik man indså, at løsningen af anbringe de utilpassede i ghettoer på eksistensminimum, var det rigtige, så det først rigtig galt ud for christianitterne.

Der er jo allerede nogen, der er ved at lugte luntten. Forleden kunne man læse et indlæg i B.T., hvor kredsformanden for fremskridtspartiet i Århus, Bent Naugaard, udtaler: »Barsk hovedregning siger, at et par tusinde menneskeskæbner å f. eks. 30.000 kr. årlig i social bistand er lig med en udgift på 600 mill. kr. årlig, mindst«. Han konkluderer: Christiania lades i fred. Samfundet stiller sig positivt, hvis beboerne ønsker hjælp og støtte. I løbet af kort tid – måske med det samme – vil Christiania kunne klare sig selv, og udgiften for samfundet vil være let at gøre op: 0 kroner. – Jeg kan forstå, at det er hr. Voigt ikke helt enig i.

Hvis dette skete, ville Christiania og dets problemer også meget hurtigt blive glemt af den brede offentlighed, og dermed ville Christiania langsomt, men sikkert, gå i opløsning.

Dette er ikke DKPs politik. Vi lægger ikke skjul på, at vi mener, de sociale problemer, der er i Christiania, er skabt af det kapitalistiske samfunds fallit. Men ikke desto mindre skal de mennesker, der har søgt til Christiania, ikke lades i stikken. Samfundet må erkende det ansvar, de har over for dem, der ikke kan fungere inden for de alt for snævre menneskelige og sociale rammer, vi byder dem.

Vores holdning har vi klart givet udtryk for i vores dagsordensforslag fra 10. april 1975, hvor vi opfordrede regeringen til straks at iværksætte alle nødvendige økonomiske, sociale og pædagogiske foranstaltninger med det formål at afvikle Christiania.

Det principielle i denne holdning fastholder vi. Det hænger ikke mindst sammen med den modsætning, som Christiania befinder sig i, og som dels udtrykkes af dem selv med de ord, jeg nævnte før, nemlig at de er en del

[Tove Jørgensen]

af os selv, dels i hævdelser af den autonomi over for det omgivende samfund, som giver sig udtryk i betegnelsen Fristaden Christiania.

Det er denne modsætning, der gør, at nogle, fortrinsvis af socialdemokratisk observans, hævder, at der er tale om et socialt eksperiment, mens andre, fortrinsvis de borgerlige og de småborgerlige dele af arbejderbevægelsen, hævder, at der er tale om en løsrivelse. De borgerlige gør det ud fra en ganske bestemt opfattelse af ejendomsretten og de småborgerlige ud fra den opfattelse, at der er tale om en frigørelse fra det borgerlige samfund. DKP deler ikke nogen af disse opfattelser, og det skal jeg gå lidt nærmere ind på.

Først den socialdemokratiske opfattelse om det sociale eksperiment. Hvis man kan tale om, at det er et socialt eksperiment at forsøge sig frem til, hvor lavt et niveau et menneske kan overleve på uden at gå til grunde, kan man selvfølgelig godt tale om et socialt eksperiment. Hvis man yderligere vil anerkende, at en udvidelse af et sådant eksperiment med en variant, der hedder: kan et menneske overleve i længere tid på et særdeles lavt niveau, hvis det lever i grupper, hvor det bliver socialt anerkendt inden for gruppen og opnår en vis status og identitet, som det ikke kan opretholde i isolation? er et socialt eksperiment, så kan socialdemokratiet godt tage fremskridtspartiet i hånden, for så er de jo enige.

Men så er det unægtelig også et socialt eksperiment, hvis man forsøger at overleve som uddannelsessøgende med utilstrækkelige stipendier og høje leveomkostninger, så er det også et socialt eksperiment, hvor længe man kan overleve lang tids arbejdsløshed, med hvad det medfører af nedvurderinger og mistænkliggørelse, inden man begår selvmord eller mord, inden man ender på et psykiatrisk hospital eller bliver skilt.

Den slags sociale eksperimenter har vi allerede set tilstrækkelige resultater af til at vide, hvordan de falder ud. Det er ikke den slags eksperimenter med mennesker, som DKP kan anbefale. Dem synes vi hører fortiden til i et land syd for den danske grænse for en generation siden.

Det, vi forstår ved et socialt eksperiment, er det, vi har udtrykt i langt større visioner; det er at gøre det menneskelige samfund til at leve i for alle, at skabe nogle nye rammer

omkring alle mennesker, som gør det muligt for dem at udvikle sig optimalt, som gør det muligt for dem at fungere på et betydeligt højere niveau end det, der kan tilbydes på Christiania. Her tænker jeg ikke kun på det rent materielle niveau, jeg tænker lige så meget på sociale og menneskelige relationer, på kulturelle tilbud, også på egne betingelser.

Her er det, at modsætningerne i Christianias situation bliver åbenbare, for det er helt oplagt, at den ideologi, der er fremherskende i Christiania, og som også præger de småborgerlige dele af arbejderklassen, er den illusion, at det er muligt at skabe et alternativ til det bestående inden for dette samfunds rammer, den illusion, at Christianias ideologi har en frigørende karakter, men det er ikke rigtigt, for den er i bund og grund liberalistisk. Jeg ved godt, det kan være skuffende at tage illusionerne fra folk, men nogle gange er det nødvendigt, også over for mennesker, man holder af.

Karl Marx har engang analyseret friheden som den erkendte nødvendighed. Med andre ord, man må se betingelser og vilkår i øjnene, hvis man vil gøre fantasi til virkelighed. Man må forlade illusionernes verden for at skabe den reelle verden.

Men vi skal heller ikke glemme, at i illusionernes verden ligger også oprørets verden gemt, oprøret mod forældede samfundsformer, mod urimelige vilkår for menneskene. Men den forandring, der skal til for at opnå det, fås ikke ved at isolere sig i en ghetto; den opnås kun ved at solidariser sig med arbejderklassen, ved at deltage i arbejderklassens kampe ude i befolkningen. Det er foreningen af fantasifuldhed, organisation og ubrydelig solidaritet, der i sidste instans vil gøre det muligt at skabe et alternativ til det kapitalistiske system, det system, der på alle områder har vist sig at have spillet fallit. Christianitterne kan ikke forvente solidaritet fra arbejderklassen, før de har indset denne sammenhæng.

Der er to problemer i det, der hedder Christiania i dag. Det første har fru Hanne Reintoft fremhævet, sidste gang Christiania blev behandlet, den 30. marts 1976. Det er det socialpolitiske problem, og det er en løsning, et alternativ i forhold til det system, der i dag kan tilbydes til de eksisterende institutioner, boligforhold osv. Det betragter vi som et midlertidigt alternativ og ikke som en

[Tove Jørgensen]

permanent løsning på dette samfunds sociale problemer. Det andet er et politisk problem. Det løses ikke ved, at man undlader at yde, ved at man isolerer sig. Det løses, som jeg sagde før, i kamp sammen med den progressive arbejderklasse og ikke på anden måde.

Det socialpolitiske problem løses heller ikke ved, at man sender folk på gaden nu fra Christiania. Regeringens forslag kan heller ikke anses som tilstrækkeligt, fordi det ikke går nok ind i problemerne, ikke tager fat på de sociale, de økonomiske og de pædagogiske problemer, der skal tages op, for at man kan gå ind i en rimelig afvikling af Christiania.

Jeg skal derfor fremsætte følgende forslag til ændring af det af socialdemokratiet stillede dagsordensforslag:

Ændringsforslag.

»Ordene efter »efterretning« erstattes af følgende: »udtrykker tilslutning til regeringens bestræbelser og opfordrer regeringen til straks at iværksætte alle nødvendige økonomiske, sociale og pædagogiske foranstaltninger med det formål at afvikle Christiania.«

Formanden:

Der er nu stillet følgende ændringsforslag til det af hr. Tastesen fremsatte dagsordensforslag (se foran). Jeg skal lade dette ændringsforslag indgå i forhandlingen.

Grethe Philip (RV):

Siden den store folketingsdebat i februar 1976 om Christiania er der nu faldet højesteretsdom. Juridisk er sagen dermed klar: forsvarsministeren er berettiget til at lade Christiania rømme; herom kan der ikke længere herske nogen tvivl.

Tilbage står så det politiske spørgsmål, hvori der også indgår bredt samfundsmæssige, sociale og medmenneskelige aspekter, nemlig dels: skal Christiania, som vi kender det nu, før eller senere afvikles? Og desuden: hvis ja, da hvornår?

Som det radikale venstres ordfører sagde jeg under debatten den 25. februar 1976 i folketinget, at Christiania på længere sigt ikke kan fortsætte; jeg henviser herom til Folketingstidende 1975-76, sp. 6486. Dette standpunkt står vi fast ved. Før eller senere må Christiania, som vi kender det nu, afvik-

les, men spørgsmålet er så hvornår, og det er jo navnlig dette spørgsmål, der er til debat her i dag.

Jeg kunne for så vidt punkt for punkt tage min ordførertale fra 1976 frem og citere den; det skal jeg nu undlade. Men jeg vil fastslå, at vi også med hensyn til tidspunktet for afvikling har uændret opfattelse. Vi finder stadig ikke, det har noget formål at afvikle Christiania, førend Københavns kommune har sine planer for arealet færdige til gennemførelse.

Jeg skal ikke her fordybe mig i, hvorvidt Københavns kommune kunne have handlet hurtigere. Faktum er i hvert fald, at årene er gået, og at vi dermed alle – og det er jo det positive ved sagen – har fået mere tid til eftertanke.

I det radikale venstre er vi glade for, at de ret vidtgående planer for bebyggelse, som Københavns kommune havde på et vist tidspunkt, er opgivet. Vi ønsker store rekreative områder bevaret og gjort tilgængelige for offentligheden.

Før planlægningen for arealet efter høring kan blive færdig, således at der kan stikkes spade i jorden, vil der gå 2-2½ år ifølge overborgmester Weidekamps oplysninger. Disse ca. 2½ år bør anvendes fornuftigt. De giver tid til en rolig afvikling, der socialt set foregår på værdig og ansvarsfuld måde.

Jeg synes, det ville være nyttigt, om vi benyttede den tid, der går, til at indsamle et materiale om, hvad det virkelig er, der er hænt i Christiania i disse år. Meget er sagt i tidens løb om, hvad der foregår derude, men en virkelig dybtgående undersøgelse er mig bekendt ikke foretaget.

Der er mange myter både om det gode og det dårlige, og disse myter bør drages ind i et klart lys. Hvad var det f. eks. egentlig, der skete med børnene, der kom og gik derude? Hvor mange har i tidens løb opholdt sig på Christiania? Fra hvilke hjem kom de? Hvor længe var de der, og hvor kom de senere hen? Hvad skete der kort sagt med disse børn?

Jeg kunne tænke mig, om man nedsatte en lille videnskabelig gruppe, som både af historiske grunde og af hensyn f. eks. til folketingets arbejde gjorde et stykke arbejde derude. Vi kunne på den måde drage nytte af erfaringerne, både de gode og de dårlige.

[Grethe Philip]

Men det er også vigtigt at sige, at der nu hurtigst muligt må forhandlinger i gang mellem staten og kommunen. Vi må hurtigt have klarhed over, hvordan statens ansvar over for fredede og bevaringsværdige bygninger skal passes sammen med kommunens planer for bebyggelse og anden anvendelse af areaerne.

Jeg vil gerne resumere hovedpunkterne i, hvad jeg har sagt, med at sige, at det radikale venstre fastholder sit standpunkt fra folketingsdebatten den 25. februar 1976, at Christiania, som det findes nu, ikke kan fortsætte på længere sigt. Københavns kommune bør gennemføre en plan for området. Fra radikal side lægges der vægt på, at planen omfatter udlægning til store rekreative områder. Vi fastholder endvidere, at før en sådan plan kan realiseres, tjener det intet formål at lade Christiania rømme. Til sin tid bør en afvikling af Christiania ske på rolig og værdig måde og med iværksættelse af sociale hjælpeforanstaltninger efter en forud lagt plan. Forhandlingerne mellem staten og Københavns kommune bør snarest genoptages og bringes til afslutning, bl. a. om vilkårene for overdragelse af arealer til Københavns kommune, om sikkerhed for bevaring af de fredede bygninger og om formerne for afvikling af Christiania.

Hvad angår de forskellige dagsordensforslag, kan vi tilslutte os det af hr. Tastesen fremsatte dagsordensforslag, hvorefter forsvarsministerens redegørelse tages til efterretning, mens vi vil stemme imod de øvrige dagsordener.

Jens Møller (KrF):

Denne debat er efter vor opfattelse et skoleeksempel på proportionsforvrængning. Mens vi her i landet har over 200.000 arbejdsløse og en katastrofal økonomisk situation, skal vi nu for 27. gang diskutere Christiania. Sagen blev afgjort den 30. marts 1976, og hvis der var nogen, der var i tvivl om, hvordan det skulle forstås, er det nu helt klarlagt af højesteret. Man må naturligvis forvente, at alle i dette land, også beboerne i Christiania, retter sig efter en højesteretsdom. Regeringens opgave må derfor ganske enkelt være den at tage imod de mennesker, der nu må ud fra Christiania, med hensyn til gen-

husning, anbringelse på rimelige steder osv. osv.

I dagsordenen fra dengang stod der, at det skulle ske uden unødigt forsinkelse. Det eneste, der står tilbage, er måske en tvivl om, hvordan det skulle forstås. Derom kunne regeringen jo passende have taget et møde med repræsentanter for partierne, så man havde kunnet få opklaret denne sag; så havde debatten her i dag været ganske og aldeles overflødig.

Men sandheden er jo også den, at når den er kommet, er det, fordi der er en del medlemmer i socialdemokratiet og regeringen, der ønsker, at vi skal vedtage en ny dagsorden, at vi skal lave om på det, vi lavede dengang. Jeg må gøre opmærksom på, at såvel regeringen som socialdemokraterne i 1976 stemte for dagsordenen den 30. marts. Vi hører ellers altid, at man ikke skal ændre det, man én gang har vedtaget. Hvis vi kommer med ønske om ændringer på et område, er det meget svært at få det igennem, for, som det siges, nu har vi jo vedtaget det, nu skal vi ikke tage det op igen, men det gælder altså åbenbart ikke, når det er regeringen og socialdemokratiet, der ændrer mening om en ting.

Jeg synes, det vil være meget betænkeligt at lave om på det her. Det vil reelt være at gøre grin med landets højeste juridiske myndighed, højesteret. Den har behandlet sagen, og vi må gå ud fra, at den har gjort det med alvor. Den har afsagt en dom ud fra de præmisser, der forelå, og aldrig så snart er den dom afsagt, før folketinget vil ændre grundlaget for denne dom.

Kristeligt folkeparti ser ganske klart på det her. Vi mener helt afgjort, at folketingets beslutning af 30. marts 1976 og højesterets dom må respekteres og føres ud i livet.

Hvorfor er det nu så vigtigt? Hvad er det, der står på spil? Det er først og fremmest det danske folks retsbevidsthed, der står på spil. Hvis folketingets flertal under trusler om passiv vold og af angst for visse dele af pressen bliver bløde i knæene og ændrer beslutningen, vil det få vidtrækkende konsekvenser.

De mange mennesker ude over vort land, som i de sidste par år har betalt bøder til statskassen, fordi de har optaget et lille stykke af statens jord lidt længere, nogle få minutter længere, end de kunne ifølg deres

[Jens Møller]

parkeringsskive, vil nok undre sig: hvorfor skal de betale for det, når andre kan bo på statens jord i årevis, uden at der sker dem noget? Mon ikke de mennesker, der på deres egen grund har bygget et hus, men som måske har overset en eller anden formalitet og så senere er blevet tvunget til at rive det ned igen, vil undre sig højlydt? Hvorfor skal der være sådan en forskel på mennesker i dette land? Mon ikke også de husejere, der måske ikke har fået gennemført deres brandsikring, fordi de ikke har den økonomiske baggrund for det eller ikke har kunnet skaffe håndværkere, og som nu skal retsforfølges, vil undre sig såre over den forskel, der er på mennesker? Hvorfor kan nogle få lov til at skalte og valte med det hele og gøre, som de vil, mens andre forfølges alvorligt af loven? Hvad mærkeligt ville der være i, om de sagde: når andre kan lade hånt om alle love og bestemmelser i dette land, hvorfor kan vi så ikke? Man vil også fremover kunne besætte arealer og ejendomme, der ejes af staten, og med moralsk ret henvise til, at det har andre gjort og de fik lov til at blive boende, så må man vel også selv have lov til det.

Det vægtigste argument, vi støder på for Christiania, er, at det er et socialt eksperiment. Hvis der skal være nogen værdi af et eksperiment, kræves der, at det foregår under en vis kontrol, så man bagefter kan få at vide, hvad der er kommet ud af dette eksperiment. I Christiania findes en sådan kontrol ganske enkelt ikke. Hver gang man har søgt at opbygge den, har man modsat sig det derudefra. Derfor kan vi i hvert fald slå fast, at om noget videnskabeligt eksperiment er der ikke tale. Men så socialt da, er det socialt? Ja, det hævder overklassen derude i Christiania naturligvis at det er, for det er jo deres alibi for at kunne få lov til at blive ved at bo derude. Der er andre, der mener, det er noget helt andet, mener, at vi her faktisk lader de svageste i stikken. Man siger: ja men dem tager Christiania sig af, og så slipper samfundet i øvrigt for ansvaret for disse mennesker. Sandheden er, at vi jo ikke aner, hvad der sker med de mennesker derude, positivt eller negativt, og jeg mener, at samfundet virkelig for alvor bør tage ansvaret op også for disse svage mennesker og ikke lade dem fortsætte med at gå for lud og koldt vand derude i Christiania.

Så er der en anden gruppe, som jeg også mener vi bør nævne i denne forbindelse. Det er de andre mennesker, der bor derude på Christianshavn, ikke christianitterne, men christianshavnerne. Hvem tænker på dem? Det er meget lidt, man hører om dem. Der er kommet adskillige klager derudefra om mennesker, der bliver generet, både inde og især ude. Man klager over larmende musik, så man ikke kan være ude i sommertiden; man taler om griseri i haver og på gange og fortove. Man taler om tyverier og rapserier og om mennesker, der ikke tør færdes alene ude om aftenen. Det er på tide, at der også er nogen, der vil tage sig af disse plagede menneskers berettigede krav. Andre steder i København og i byerne ude over landet ser vi mennesker, der bliver forfulgt og sat ud af deres lejligheder, fordi de har en lille, uskyldig hund, som ikke generer nogen. På Christiania og i omegnen strejfer der hele flokke af hunde rundt, som sviner til og ødelægger; det er der ingen der gør noget ved.

Også de mennesker, der bor på Christianshavn, har krav på retsbeskyttelse. Hvis folketinget gør disse forhold derude lovlige, gør det ulovlige lovligt, ja, så lader man disse mennesker i stikken. Mon det skyldes, at disse mennesker ikke har haft pressens bevågenhed? Jeg håber ikke, at det er tilfældet, for hvis det er sådan, at det er presseshetz og medieflip, der skal bestemme folketingets politik, så er vi i sandhed et demokrati i degeneration.

Området skal alligevel ikke bruges til noget, siger man. Ja men vi ved dog alle, at det er kun en ganske lille del af det, der skal bygges, langt det største område skal udlægges til grønt område for de mennesker, der bor derude. Var det da ikke rimeligt, at disse mennesker fik dette område stillet til rådighed? Der kunne laves legepladser, der kunne skabes mulighed for at sidde og nyde solen osv. Det kunne være et sted, hvor man kunne sende sine børn hen uden en overhængende risiko for, at de skulle få tilbudt at købe hash o. lign. Det ville også være en passende kompensation til christianshavnerne for de afsavn, de har måttet lide i snart mange år.

Der er også fredede bygninger derude, siger man. Hvad skal man med dem? Ja, de skal naturligvis sættes i stand, de skal brandsikres, vi skal følge loven, og så skal de naturligvis lejes ud. Så længe man ikke gør det,

[Jens Møller]

er det et camoufleret statstilskud, de mennesker, der bor i husene, får.

De bygninger, der er ulovlige og sundhedsfarlige og brandfarlige, må naturligvis fjernes hurtigst muligt. Og hvad betyder så hurtigst muligt? Det betyder selvfølgelig: efterhånden som beboerne kan anvises en anden bolig eller anbringes et passende sted.

Hvor lang tid skal det så tage? 3 måneder, 6 måneder, det er ikke det afgørende. Det afgørende er, at vi får fastsat en dato for, hvornår det skal være slut, så at alle ved det, at regeringen øjeblikkelig påbegynder afviklingen af forholdene derude. Det kan ske ved, at ingen nye får lov til at flytte ind, det kan ske ved, at de mange udlændinge derude bliver fjernet fra Christiania, det kan ske ved, at man går i gang med at genhuse eller genanbringe de sociale tabere. Tilbage er der vel så kun det, jeg kalder overklassen derude, og de skal jo nok klare sig selv. En del af dem kan flytte hjem til sig selv, andre må vel have sparet så mange penge i husleje derude i de år, der er gået, at de kan få råd til at købe deres egen bolig.

Det må altså stå ganske klart, at kristeligt folkeparti holder sig til den dagsorden, vi har vedtaget. Men samtidig mener vi, der bør gives en rimelig frist, ca. et halvt år; så der skal ikke være tale om bulldozere eller noget i den retning, men en rimelig og menneskelig afvikling af dette såkaldte sociale eksperiment.

Der er nu fremsat en hel række dagsordensforslag. Regeringens dagsorden er jo ganske enkelt betingelsesløs kapitulation. Den kan vi naturligvis ikke tilslutte os.

Fru Tove Jørgensens ændringsforslag til regeringens dagsordensforslag gør det betydelig bedre; der er meget positivt i dette dagsordensforslag. Kun mangler der en skæringsdato. Hvis ikke vi får den med, kan det hele jo fortsætte igen i det uvisse.

De forslag, der er kommet fra den anden side af salen, står der også noget positivt i, men de mangler begge to at give en rimelig frist til afviklingen, og kristeligt folkeparti kan ikke være med til at vedtage noget, der betyder bulldozere og politi, dagen efter at det er vedtaget.

Vi har derfor valgt selv at fremsætte vores eget dagsordensforslag, der lyder således:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget pålægger regeringen, at den i overensstemmelse med dagsordenen af 30. marts 1976 og højesterets dom af 2. februar 1978 øjeblikkelig påbegynder afviklingen af Christiania, så denne kan være tilendebragt senest den 1. september 1978,

og går derefter over til næste sag på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Mølgaard (DR):

I en kold tid er der faldet en usædvanligt formuleret højesteretsdom; ikke sådan at forstå, at dommen i sig selv er enestående: kendelsen fastslår, hvad den ene part i en sag har retligt krav på hos den anden part, og det er jo ganske gængs. Det usædvanlige er de bemærkninger, kendelsen er ledsaget af. Jeg vil gerne tillade mig at citere højesterets domsbog i sagen fristaden Christiania mod forsvarsministeriet, fordi teksten dokumenterer, at det er helt igennem rimeligt at fortsætte politisk, hvor domstolen måtte og skulle slippe sagen, al den stund domstolen helt og fuldt selv erkender – heldigvis da – ikke at være en politisk domstol:

»Hvis Christiania ikke i kraft af givne løfter har haft retlige krav på at fortsætte brugen af området, er domstolene udelukket fra ud fra de påberåbte menneskelige og sociale hensyn at tilkende Christiania en sådan ret. Dette følger af den opdeling af statsmagtens funktioner i lovgivende, udøvende og dømmende magt, som er fastsat i grundlovens § 3. Det er ikke domstolene, men regeringen og folketinget, som det tilkommer at tage stilling til dette spørgsmål.«

Jeg synes, det er klogt af højesteret at præcisere på denne måde den ansvarsfordeling, vi har her i landet; ikke sådan, at det er usædvanligt, men i reglen er det blot underforstået, det, man her præciserer.

Der ligger altså ingen som helst mistilidserklæring til retten i nu at udfylde det tomrum, som dømsafsigelsen har efterladt, og som det nu er en politisk opgave at udfylde. Udfordringen til de politiske instanser her og nu lyder kort og godt: at handle ret,

[Mølgaard]

fornuftigt og menneskeligt i situationen, som den foreligger i dag.

Regeringen skal kun høre lovord for, at den lægger denne udfordring frem her i salen fremfor at lade sig binde af gamle politiske vedtagelser, standpunkter, drillerier og chikanerier eller for den sags skyld politiske Genossenschaften, kammeratskaber, med august- eller septemberforligsklubber.

Ansvar for det allerede passerede kan vel deles ud i småportioner til mange forhenværende forsvarsministre, regeringer og folketingsflertal, men opgaven for folketinget i dag er fremtidens løsning på Christianiaspørgsmålet.

Selvtægt er begået, accepteret, og gentagelsestilfælde søges undgået, og så lad det blive ved det. Man kan i et retssamfund ikke straffe f.eks. 800 nuværende christianitter for måske halvtredsens gerning, da de i 1971 øvede selvtægt, og endnu mindre kan man da straffe dem for en dengang fredelig, nu nok i takt med ansvarsfritagelsen mere bulldozerpolitisk stemt forsvarsministers undladelsessynder. Lad os dog lade være med at tro på kollektive straffemetoders velsignelser eller på gode resultater af at lukke øjnene for nogle kendsgerninger i dagens København.

Vi har i Christiania so oder so, som man siger i EF, som udgangspunkt et beboet område og et for almenheden relativt tilgængeligt rekreativt område med mennesker imellem hinanden på godt og ondt, med vold, kriminalitet, menneskelig nød, sygdom på legeme og sjæl, arbejdsløshedsfølger i mange retninger, men også med positive forsøg på at få skabt en mere menneskeværdig tilværelse for en del, der egentlig ikke ligefrem har været født som naturlige medlemmer af det konservative folkeparti i kraft af arv og miljø.

Dette sidste er snart sagt det eneste eller i hvert fald det væsentligste, der adskiller dette område fra en række andre københavnske områder. De, der vil anvisse Vesterbros og Nørrebro herligheder fremfor Christianias, kommer til kort, når de kommer i dokumentationsfasen. Vi har arbejdsløshed, adgangsbegrænsninger til uddannelser og en lang række andre følger heraf at kæmpe med i storstadsområdet.

Samfundet øver rundt om i Odense, Bogen, Gladsaxe og København ambulance-tjeneste i stor, stor udstrækning. Det koster

dyrt med bistandsydelse, huslejhjælp og institutionsanbringelser, og resultaterne er jo alt i alt, nå ja, ambulancehjælpsprægede. Ingen forbløder på landevejene, og det ser jo også pæneste ud, at det ikke foregår dér, men reel hjælp eller helbredelse kniber det jo rigtigt nok noget med på disse dyre institutioner.

Det gør det nok også i stort omfang på Christiania, men det er dog evident, at nogle tabere, som samfundet alternativt nok ville have tilbudt dyre institutionsanbringelser, der reelt blot havde betydet yderligere gok i nødden til dem, har fået mening i tilværelsen under de selvrealisationsmuligheder – som det vist hedder nu om stunder – muligheder for relativ frihed under et relativt meget stort selvansvar, som Christianiamiljøet har budt dem.

Christiania er bestemt ikke den rene idyl, men tro heller ikke, at Ishøj, Vallensbæk, Tårnby, Brøndbyerne, Albertslund eller for den sags skyld Vrå, Sønderballe eller Hellerup eller sågar Gladsaxe er den rene idyl! Tro ikke, at love, regler, aftaler osv. efterleveres til 100 pct. hverken det ene eller det andet sted; tro det hverken nu eller i fortidige borgmestertider! Det er sådan, at adskillige borgere må leve med tilskud fra samfundskasserne. Det er nu engang vilkårene i krisetider som dem, vi oplever i øjeblikket; det er absolut ikke isolerede Christianiafænomener.

Men så er der altså faktisk det isolerede ved Christiania, det, hvorved Christiania adskiller sig, at man faktisk har opnået visse resultater i form af, at tabere har fået nyt livsmod og kraft til at vende tilbage til en mere menneskeværdig tilværelse. Der snedkeres, tømres, smedes, renoveres og passes børn af personer, der har fået chancen på Christiania, men som andetsteds anbragt ville have drevet det videre ad volds- og berigelseskriminalitetens bane eller være tvunget ind i institutionsanbringelsers ofte endeløse skruengang.

Vi ved, at dette forekommer, men næppe nok til at have lært tilstrækkeligt af det og næppe nok til, at vi kan hævde, at der er udførlig dokumentation for, at det har været et vellykket eksperiment som eksperiment betragtet.

Jeg ville ønske, at man i alle samfundsinstanter ville søge, at høste sig al den lærdom, man kan, i Christiania i tide, for reelt kan

[Mølgaard]

ingen jo vide, hvor længe der er noget positivt at hente ud af det, af praktisk taget alle mulige grunde.

Hvis vi ikke havde haft et Christiania, måtte vi opfinde et sådant, er der bl. a. pædagoger der har hævdet. Muligt nok, men nu er det der, og så er det jo om at gøre at høste de socialpædagogiske erfaringer, der kan høstes. Det er mig bekendt alene pædagoger og Christianiavenner, der har sagt det udtrykkeligt på den måde. Hr. Erhard Jakobsen kunne have sagt det samme: havde vi ikke haft et Christiania, så måtte vi opfinde det – ligesom hr. Erhard Jakobsen tidligere har opfundet nogle misbrugsfænomener i det kommunale skolevæsen. Men det lykkes jo, det, der er hensigten: at skabe en konfrontationssituation, at skabe et grøftegraveri. Jeg vil gerne appellere til besindige christianitter og Christianiavenner om at medvirke til, at historier om Christianiaurimeligheder bliver, nå ja, forretningsordenen tillader mig vist at kalde det for historier, og intet andet. For ellers lykkes begge siders grøftegraveres agitatoriske eksperimenter.

Det, vi skal tage stilling til i dag, er egentlig ikke så indviklet. Skal vi her og nu bryde Christiania med bulldozere eller spader – som fremskridtspartiet og andre måske ønsker det – for at få fornøjelsen af at se på et mennesketomt, indhegnet og af hunde bevogtet areal i de år, der ifølge forsvarsministeren i hvert fald vil gå, inden anvendelse kan blive aktuel?

Retsforbundets gruppe vender sig entydigt mod en spade- eller bulldozer- eller hundepolitik. Vi finder den ikke blot menneskefjendsk, men også ressourcelforspildende, ja, endda målt i ganske almindelige skatteborgerkroner enormt dyr. Jeg fremhæver dette aspekt, ikke fordi det for os er den egentlige politiske drivkraft i denne sag, men for specielt at gøre fremskridtspartiet, det konservative folkeparti, venstre og kristeligt folkeparti opmærksomme på en problemstilling, de gerne lægger vægt på i en række politiske sager. Gør man sig mon i tilstrækkelig grad virkningerne på trækprocenterne klar i disse bedsteborgerlige partilejre?

Vi vil medvirke til at sikre den til enhver tid mest fornuftige anvendelse af området. Derfor et ja til umiddelbar fortsættelse af den nuværende anvendelse af faciliteterne, men ikke et nej til ændringer til det bedre på

noget punkt. Derfor også et ja til at søge en endnu bedre anvendelse og til nødvendige bevillinger til visse istandsættelser af de samfundsværdier i form af både fredede og bevaringsværdige bygninger, der er på tale. Andet ville jo være endnu en gang ressource-spild.

Og så med hensyn til den videre fremtid. Vi efterlyser to sæt løsningsanvisninger: areal- og bygningsprojekter som det ene og så konkrete forslag om alternativer for dem, der bebor Christiania i dag. Der må meget gerne være nøje sammenhæng mellem sådanne forslag, og vi afviser hverken partielle løsninger eller kombinationsløsninger. Vi er ret så fordomsfri og liberale i vort lille parti også i denne sag, og vi forlanger blot én ting af forslagene til ændringer, for at vi kan støtte dem, nemlig at de indebærer ændringer til det bedre set ud fra et helhedssyn.

Jeg vil gerne understrege dette med helhedssynet i tilslutning til forsvarsministerens bemærkninger her i dag om behovet for anden anvendelse af området. Man kunne forestille sig særinteresser komme og dokumentere et behov, der – nå ja – var særinteressebehov. Man kunne forestille sig, at en lokal kommune kom og sagde: vi har brug for det område.

Københavns kommune er økonomisk i klemme både på grund af visse særlige forpligtelser som hovedstadskommune og især på grund af befolkningsstrukturen, der jo er sådan, at man næsten udelukkende har unge og gamle i kommunen, og det bøsser jo ikke meget til kommunekassen skattemæssigt set. Det er derfor ikke underligt, tværtimod, at denne kommunes administratorer gerne vil have ejerlejligheder i særklasse opført på området for at få det, man kalder gode skatteydere, til kommunen. Men det er en særinteresse, og det er bundravende forkert at følge den. Der er masser af ledige lejligheder i omegnskommunerne, og økonomiudligningen, som sandelig er højst påkrævet, må man klare netop ved en økonomisk udligningsordning og ikke ved at ødelægge et værdifuldt miljø.

Vi efterlyser konkrete anvisninger af boliger og institutioner for dem, der bebor området i dag, ligesom vi efterlyser alternativer i henseende til bedre anvendelse af rekreativsværdierne i Christianiaområdet, inden vi

[Mølgaard]

vil stige på nogen vogn, der indebærer ændringer.

Lad mig endelig fastslå, at det for mig at se ville være klogt for Christianias nuværende beboere af hensyn til deres egen fremtid at medvirke positivt under udarbejdelsen af fremtidsprojekter og at manifestere god vilje over for et hensyn, som mange andre belemte mennesker rundt om i mange andre kroge af vort lille dronningeri har følt har været den helt store anstødssten ved Christiania, nemlig at lighed for loven-hensyn har været knap så skarpt formuleret, når det gjaldt Christianiaområdet, som andre steder.

Jeg regner den megen snak om vandregninger for gas og vil i bedste mening anbefale, at man stærkest muligt søger den debat bragt til ende.

Retsforbundet vil arbejde for et retssamfund ud fra retsprincipper, og vi staver ret med e og ikke med a.

Alt i alt kan vi medvirke til regeringens dagsordens gennemførelse. Ikke alle de øvrige dagsordensforslag har vi diskuteret igennem, men de to først foreliggende må vi afvise.

Steen Folke (VS):

Jeg havde egentlig tænkt mig at indlede med et langt citat fra »Støt Christiania«-foreningens pjece om Christianias beredskabsplan, men nu har hr. Palle Simonsen været så venlig at citere denne meget malende beskrivelse, så jeg skal ikke gentage det.

Formålet med den debat, vi har i dag, må vel være at undgå, at denne beskrivelse bliver til virkelighed. Højesteret har med sin dom blot spillet bolden tilbage til folketingsretten. Retssagen drejede sig bl. a. om, hvorvidt Christianias levende brugsret må gå forud for statens døde ejendomsret, som Christianias forsvarer så udmærket formulerede det. Men i et samfund som vores er det klart, hvad domstolene siger hertil. Den levende brugsret er ikke noget, man kan påberåbe sig i vores såkaldte retssamfund. Den døde ejendomsret derimod er sikret i alle ender og kanter, bl. a. i grundloven. Sådan er kapitalismen.

Det ville have været en sensation, hvis højesteret var gået imod magthavernes synspunkter i sådan en politisk sag. Højesteret er selv opmærksom på en tvivlsom præmis i sin

dom. Om mødet mellem repræsentanter for regeringen og Christiania den 14. juni 1973 hedder det i dommen – jeg citerer:

»Efter Niels Matthiasens indledende udtalelse på mødet kunne beboelsen i Christiania fortsætte, indtil resultatet af en idékonkurrence kunne føres ud i livet. Denne udtalelse, som Christiania så stærkt har påberåbt sig, støtter vel, løstrevet fra sin sammenhæng, Christianias opfattelse.«

Alligevel konkluderer højesteret, ikke overraskende, som landsretten, at regeringen har ret til at sætte christianitterne på gaden. Ret – men ikke pligt, som nogle af højrepolitikerne synes at mene.

Hr. Arne Christiansens optræden i TV-Aktuelt forleden aften var ikke ligefrem flatterende for det parti, der kalder sig Danmarks liberale parti. Venstre har da også i dag udskiftet den uheldige helt med den mere udflydende hr. Christophersen. Men sandt at sige gjorde det ikke den store forskel. Jeg ved ikke, om hr. Christophersen i dag kan udtale venstrefloksen om det nære samfund uden at rødme.

Hr. Erhard Jakobsens indlæg levede vel også op til forventningerne. Jeg må ellers sige, at jeg blev noget forbløffet, da jeg for et par dage siden modtog kopi af et brev fra hr. Erhard Jakobsen til forsvarsminister Poul Søgaard – jeg citerer fra brevet:

»Da forsvarsministeriet har undladt at sikre den tidligere Bådsmadsstrædes kaserne mod uvedkommendes indtrængen, har forsvarsministeriet derfor tabt og forspildt sin moralske og juridiske ret til at administrere dette område, hvorfor det skal påbydes forsvarsministeriet at overlade brugsretten til beboerne (christianitterne) til selv at administrere dette område, som nu benævnes fristaden Christiania.«

Hr. Erhard Jakobsen underskriver sig som verdensborgerrepræsentant, og det kan vel ikke undre nogen, som kender hr. Erhard Jakobsens storeuropæiske og internationale sindelag, heller ikke, at hr. Erhard Jakobsen er formand for noget, der hedder »Komiteen for verdensborgerrådet«; hr. Erhard Jakobsen er jo med i så mange komiteer. Men det menneskevarme syn på Christiania harmonerer jo ikke just med det, som hr. Erhard Jakobsen har sagt her i dag, så måske er brevet i virkeligheden skrevet af en anden Erhard

[Steen Folke]

Jakobsen end ham, der optræder i manegen herinde.

Jeg vil sige et par ord om det, der er blevet kaldt Christianias virkelighed, og det adskiller sig, må jeg sige, på visse punkter fra hr. Voigts beskrivelse.

Nu er der snart gået 2 år siden sidste folketingsdebat om Christiania; denne tid er også blevet brugt til en videreudvikling af området. Imens arbejdsløsheden vokser, er der dukket nye arbejdspladser op i Christiania, og de, der eksisterede før 1. april 1976, har ekspanderet, hvad angår både produktion og medarbejdere. Blandt de nye produktionssteder er der en genbrugshal og et »glasværeri«. I genbrugshallen samles, sorteres og repareres brugte genstande og materialer, i glasværeriet arbejder kvinder med at lave drikkeglas af brugte flasker og tøj, tæpper og klude af gammelt tøj. Bygninger til forskellige aktiviteter bliver istandsat, deriblandt er der blevet opført et musiklokale og et operahus med et teaterværksted, og ud af en affaldsbunke er der opbygget et gammelt amfiteater. Teaterlivet har som altid blomstret, og 20.000–30.000 københavnere har besøgt Christiania for at se Solvognens »Købmandsliv« og »Soldaterkammerater«. For nylig er der udkommet en grammofonplade lavet på Christianias eget lydstudie.

Imens der bliver skåret ned på offentlig støtte til nedtrapning af stofmisbrugere, hvor konsekvensen bliver, at endnu flere søger ud til Christiania, får beboerne på Christiania deres eget behandlingssted op at stå uden offentlig støtte. Behandlingsstedet, som ligger i Nordjylland, blev etableret i sommeren 1976 og har fungeret siden, og der har været 20 stofmisbrugere under behandling.

Christianias sygehus, som rigtigere kaldes sundhedshuset, udvider støt og sikkert sit arbejdsområde. Foruden behandling af mindre skader og sygdomme er der tid til at tale om psykiske og sociale problemer og give vejledning. Der dannes nu en fast rådgivningsgruppe, som samarbejder med sundhedsgruppen. Sundhedssektoren i Christiania har etableret fast samarbejde med den offentlige sundhedssektor, bl. a. Kommunehospitalet og Koføeds Skole. I øjeblikket er man ved at danne en teknikergruppe, som har til hovedformål at udarbejde planer for vand-, kloak- og elsystemet, bygningsrestaurering,

brandsikring m.m. Gruppen skal også vejlede i forbindelse med selve arbejdet.

Spørgsmålet om betaling for gas og vand m.m., som har optaget sindene så meget, er en bagatel i den store sammenhæng. Så vidt jeg er orienteret, har christianitterne op imod 300.000 kr. på en spærret konto, som myndighederne ikke hidtil har villet modtage. Mon ikke der kan findes en løsning på dette spørgsmål?

Alt i alt må man nok sige, at det billede, jeg har givet af Christianias virkelighed, er et noget andet end det, som f. eks. hr. Voigt oprullede. I VS betragter vi ikke Christiania som et paradys her på jorden. Der er mange socialt dårligt stillede – bl. a. narkomaner – som opholder sig i Christiania. Det er ikke nogen let opgave at få det til at fungere som et socialt miljø, men det er lykkedes i forbløffende grad.

Jeg vil gerne citere et uddrag af en støtteerklæring vedrørende Christiania fra en række københavnske fagforeninger, bl. a. rørlæggerne og blikkenslagerne, bryggeriarbejderne, støberiarbejderne og jord- og betonarbejderne – jeg citerer:

»Vi betragter Christianias fortsatte samfunserfaringer som værdifulde – ikke mindst i en krisetid med snart 200.000 arbejdsløse, hvoraf en meget stor del ungdomsarbejdsløse, med stigende sociale og psykiske problemer, med stadig bolignød og med højrekræfternes angreb på bl. a. strejkeretten og ytringsfriheden.

Selv om vi ikke i Christiania ser endegyldige løsninger på problemerne eller et billede af fremtidens Danmark, ser vi på den anden side nogle væsentlige erfaringer. Vi ser her arbejdskollektiver baseret på medbestemmelse og fælles brugsret. Vi ser alternative produktionsformer og nyttige produkter, og vi ser genbrug praktiseret og eksperimenter med andre energiformer.

Kort sagt, vi ser en række meningsfulde arbejdspladser i sammenhæng med nye samlivsformer, hvor skellet mellem teori og praksis er borte, hvor de menneskelige udfoldelsesmuligheder også giver overskud til storbyens sociale problemer, ved siden af en nyskabende kulturel aktivitet, der når langt ud over landet og grænserne.«

Jeg kan sige, at VS er helt enig, og jeg synes måske, at DKP skulle lytte en lille smule til, hvad bl. a. de nævnte fagforeninger udta-

[Steen Folke]

ler. Det er vel ikke udelukkende småborgere, som er medlemmer af disse fagforeninger. Jeg synes, det er lige stærkt nok, når fru Tove Jørgensen mener, at christianitterne skal være taknemlige for, at DKP vil være med til at løse deres problemer ved at afvikle fristaden. Fru Tove Jørgensen sagde, at det er for christianitternes skyld, at DKP indtager dette ikke populære standpunkt. Det smager unægtelig af formynderi, og det er måske ikke nogen helt stor overraskelse, at DKP indtager en sådan formynderholdning.

Jeg vil sige et par ord om Københavns kommunes fantasifulde planer om traditionelt boligbyggeri på en del af Christianias område. Oprindeligt var der tale om, at der skulle bebygges vistnok 7 ha derude med i alt omkring 450 boliger. Men der skulle bl. a. anlægges en bilvej tværs over kaserne- og voldterrænet, og det syntes planstyrelsen nu alligevel ikke var den allerbedste idé, så det blev forhindret. Derefter skar man de oprindelige planer ned, vistnok til 300 boliger.

Siden har overfredningsnævnet også blandet sig i sagen og sagt, at Københavns kommune sandelig måtte overholde de regler, der gælder andre steder, om, at man ikke må bygge nærmere end 100 m fra det fredede voldterræn. Det var endnu en lille bet til Københavns kommune. Nu måtte de indskrænke deres planer, sådan at der var tale om 200 boliger, og dér står det vistnok i dag. Men det er stadig for meget, og det er stadig for fantasifuldt.

Jeg har bemærket, at ministrene i dag, både forsvarsministeren og i spørgetiden i et svar til mig den fg. miljøminister, har givet tilsagn om, at en lokalplan, som skal godkendes af myndighederne, vil være en forudsætning for bebyggelse på området. Det er da udmærket, men det giver ikke nogen garanti for, at de projekter, som kommer frem og bliver godkendt, er særlig meget mere idérige eller inspirerende end de planer, som Københavns kommune hidtil har fostret.

Jeg mener stadig, der er hårdt brug for en idékonkurrence om Christianias fremtidige udnyttelse. Da regeringen ikke har villet forfølge sine egne planer, har foreningen »Støt Christiania« sammen med Danske Arkitekters Landsforbund og Foreningen af Byplanlæggere besluttet at nedsætte en planlægningsgruppe, som vil udarbejde et alternativ til Københavns kommunes lokalplanforslag.

Man kan roligt gå ud fra, at kommunens forslag bliver dødsdømt. Der er også af de samme foreninger startet en landsindsamling af materialer, værktøj og penge til bevaring af Christianias bygninger. Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at anbefale alle at støtte denne indsamling.

Jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg nærer betydelig større tillid til denne alternative planlægning af Christianias bevarelse og videreudvikling end til forsvarsministerens planer. Jeg mener slet ikke, at forsvarsministerens redegørelse i dag giver tilstrækkelige garantier for christianitternes egen indflydelse på det videre forløb, og VS vil ikke være med til at planlægge Christianias afvikling.

VS mener, at Christiania skal bevares og videreudvikles som et miljø for de nuværende beboere og for Christianshavns øvrige befolkning, bl. a. fordi det er et værdifuldt eksperiment med andre måder at leve på end dem, der er de gængse i samfundet.

Formanden:

På et tidligere tidspunkt brugte taleren udtrykket manegen i forbindelse med hr. Erhard Jakobsens arbejde her i tinget. Jeg vil gerne påtale dette udtryk og ser det ikke gerne gentaget.

Lindinger (EP):

Selv om mange sikkert mener, at dette land er på randen af insolvens, er det dog alligevel på mange måder et meget rigt land. Det er lidt farligt at udtale, at noget er rigt, men jeg håber nu ikke, at nogen vil falde over vort dejlige land af den grund.

En grund til, at jeg tør nævne, at det er et rigt land, er, at vi har meget store frihedsidaler i dette land; der er plads også til kunst, særlige foranstaltninger og eksperimenter, og herunder kan man nævne en ting som Christiania. Hvis nogen mener, at Christiania er en kræftbyld eller noget sådant på det danske samfund, vil jeg i hvert fald være i stand til at påvise nogle, som nyder meget stor bevågenhed, men som er væsentligt mere forpestende og destruktive for det danske samfund end Christiania.

Christiania har et meget smukt navn, og en af grundene til, at Christiania har vakt så megen opmærksomhed også i udlandet, er vel nok, at man blandt unge er blevet klar

[Lindinger]

over, at tilværelsen, sådan som jeg er lige ved at sige at vi ældre har gjort den for dem, ikke længere er menneskeværdig. I dette ord, Christiania, ligger noget med kærlighed og hjerte, som man er ved at glemme. Derfor er også et ganske lille bitte parti, som hedder erhvervspartiet, opstået. Der er dem, der har fået det helt galt i halsen og tror, at det er erhvervslivets hovedorganisationers parti. Det er det langt- langtfra. Alle i dette land, der vil arbejde, der vil bestille noget, også de, der ikke har arbejde, har i hvert fald et erhverv, et job, og jeg vil gerne kraftigt understrege, at det er dem, erhvervspartiet også i allerhøjeste grad henvender sig til. Det vil også sige, at de der ikke er blandt de største i samfundet, må have erhvervspartiets allerstørste bevågenhed, og det gælder pensionister, alle, der trænger, de arbejdsløse, men så sandelig også dem, der skubbes mere eller mindre ud af samfundet. Og er der noget, man må kunne forstå i dag, så er det, at nogen i dette samfund får lyst til at stille sig uden for dette samfund. Jeg har som formand for dette store parti, hele partiet på én gang, besøgt Christiania mange gange; det var nu, før partiet blev startet – men jeg har lige været rundt om i dag også. Jeg har endda givet dem gode råd og sagt til dem, at hvis de ville samle lidt sympati, måtte de se at få gjort lidt rent derude, og jeg synes også, det har hjulpet.

Når det er sagt, vil jeg sige, at jeg synes, der er alt for mange i dette ting, der futter rundt om denne sag som katten om den varme grød. Egentlig er jeg ikke helt tilfreds med ordlyden i regeringens dagsordensforslag, og det skyldes, at jeg i og for sig helst så, at vi i dette land virkelig påtog os – jeg er ikke tilhænger af den selvtægt, der har fundet sted, det vil jeg gerne kraftigt understrege – men at vi alligevel påtog os at være med i et eksperiment af den art, som Christiania er udtryk for, og som dog bygger på nogle gode ting. At der er råddenskab også dér, ved vi alle sammen, men glem ikke, hvilke utrolige mængder af råddenskab der også er uden for Christiania. Jeg har set vort kære flag blive besudlet på væsentlig værre måde, mens man har kigget på det og ikke hevet det ned, end det skete forleden over for flag, som i højeste grad symboliserer det kristne kors på krigens røde baggrund, og det er efter min mening ikke nogen større sag – og man burde ikke

fare så meget i harnisk over det – at man tegner menneskene, hvis de ellers er pæne og holder sig pæne, i den form, hvori de er allersmukkest; det kan jeg ikke se at der var nogen grund til at blive særlig forarget over.

Der er så mange mennesker, der forarges over de helt skrupforkerte ting, og man burde hellere se at som jeg også indledte min jomfrutale for snart et år siden med, at få hjertet med ind i politik. Det gør de gode christianitter, i hvert fald nogle af dem, og der er mere løve i de løvetænder, de har derude, end i mange løver, der »løver« rundt andre steder. Det, man bør tænke på, er, at selv i vort eget flag, ja, oven i købet i vort kongeflag, har vi et par halvpåklædte vildmænd; så vidt jeg husker, har de ikke ret meget på, og derfor bliver man forarget på forkert vis. Det, der er i det, er, at man bør forsøge at hjælpe dem, der nu engang har begået selvtægt. Vi bør sige: o.k., de begik noget forkert, men hvor mange mennesker har ikke begået noget forkert, og hvem kan sige sig fri, og så hellere prøve at hjælpe christianitterne og allerhelst på det sted, som de nu har valgt sig, med disse i og for sig spændende ting, hjælpe dem med at komme af med det, som de ikke skulle have derude, og uden at være angst for at miste stemmer o. lign. i stedet for være optimistiske og prøve at se, hvad dette samfund kan bringe os andre af godt, for ved Gud hvor trænger vi til, at der kom lidt menneskelighed ind i det danske samfund!

H. C. Hansen (FP):

Folketingets lovgivning i de sidste 10–15 år har medført, at velfærdsstaten langsomt er på vej til at blive formynderstaten, og dette er baggrunden for, at befolkningen søger nye veje, alternative samfund eller nye politiske partier.

Socialdemokratiet og de øvrige gamle partier er døve og blinde for, hvad der foregår. De har intet lært, de har intet forstået. At socialdemokratiet intet har opfattet, er rimeligt, for det er i sidste instans deres politiske filosofi, der angribes. Befolkningen ønsker ikke at blive frataget sin personlig frihed af politikere, fagforeningspampere, psykologer, eksperter og behandlere af enhver slags.

Det skal derfor siges tydeligt i dag, at fremskridtspartiet forstår denne længsel efter

[H. C. Hansen]

frihed, men at vi naturligvis ikke kan godtage, at denne frihed opnås på bekostning af andre.

I vore øjne er en lejr som Thylejren i modsætning til Christiania et forsøg på at finde en ny måde at leve på, som er mere eller mindre rensat for de kriminelle elementer, som har præget Christiania. I fremskridtspartiets folketingsgruppe har det af tvunget en vis forundring og en vis respekt, at disse mennesker har lyst til at bo i jordhytter i januar-februar.

Vi ønsker i fremskridtspartiets folketingsgruppe at understrege, at de, der ønsker at gå deres egne veje i fred og uden at genere andre, har vor sympati. Men kriminelle og dovendidrikker, som ønsker at leve på andres bekostning, bør ikke være af interesse for nogen her i tinget.

Årsagen til ønsker om nye måder at leve på er socialismens stadig stigende muligheder her i Danmark for at fratage den enkelte rådheden over sin egen nutid og fremtid.

Poulsgaard (FP):

Fremskridtspartiet bliver gang på gang af regeringen bebrejdet, at vi spilder folketingets tid. Hvis der er nogen, der spilder folketingets tid, er det regeringen i dag med en fuldstændig unødvendig debat. Jeg ville heller ikke selv have taget ordet, hvis jeg ikke var blevet provokeret til det. Jeg føler mig faktisk provokeret. Christianitterne har udgivet en flot tryksag – flot, det ved jeg ikke, den kan vel blive præmieret af Statens Kunstfond som alt andet makværk i dette land efterhånden – og dér er jeg fremstillet med en fork. Forken kan symbolisere mange ting, den kan også symbolisere, at man arbejder. Jeg har virkelig arbejdet og var stolt af det arbejde, jeg udførte. Jeg tror også, christianitterne kunne have samlet mere sympati, hvis de i stedet for at holde demonstrationer – nu er den jo ikke så stor, den demonstration, det er nok for koldt, de skulle have ventet til maj-juni måned, der er kun 150 mennesker derude – og holde 24 timers halløj, eller hvad man skal kalde det, havde bestilt noget. Det synes jeg. Jeg synes simpelt hen, det er en hån at stille mig op med en fork for ligesom at håne mig for, at jeg vil bestille noget.

Jeg har faktisk aldrig nogen sinde ønsket at være millionær, for jeg tror ikke rigtig på, at penge bringer lykke, men i dag ville jeg faktisk godt ønske, jeg var millionær, og det har jeg én grund til at ønske. Jeg var indlagt på sygehus nede i Fakse for halvandet år siden. Da kom der christianitter ned og besøgte mig, venlige og hyggelige mennesker, de kom med en stor buket tulipaner til mig; jeg takker for den. De kom, fordi jeg havde sagt engang i et avisinterview, at jeg gerne ville stille mig i spidsen for en landsindsamling, hvorefter vi kunne give dem en enkeltbillet til Grønland. Jeg tror stadig væk på, at det ville lykkes for mig at få den indsamling etableret, hvis de så ville love at blive deroppe. Men derfor havde det været rart at være millionær, så kunne jeg selv have spyttet noget mere i kassen.

Alternativ betyder virkelig et alternativ. Når man har læst om Vilhelm Mobergs udvandrere og indvandrere, så var der dér nogle mennesker, som følte sig trådt over tæerne, som ikke hørte hjemme i Sverige dengang med religionsfølgelse og alt det dér, og de valgte altså at rejse til et fremmed land, valgte at bosætte sig i en ødemark. Sådanne nogle mennesker kan man tage hatten af for. Men man kan ikke tage hatten af for mennesker, der i kraft af, at vi har Ekstra Bladet og B.T. og ikke at forglemme radio og fjernsyn, misbruger massemedierne, og som lever på nas, lever på nas!

Vi er uhyre tolerante, vi er uhyre frisinde, vi er uhyre liberale. Det ville jeg meget gerne at vi kunne blive ved med at være, men lov er lov, og lov skal følges, og vil man ikke følge landets love, må man altså landet fly, for vi kan ikke komme ud i de dér tilfælde. Jeg bor i en lille by, der hedder Madum, og dér har vi Tvindskolerne f. eks. Jeg kunne da levende forestille mig, at Tvindskolerne, der efterhånden er ved at ekspropriere, jeg havde nær sagt hele Danmark, ville overtage Christiania. Men i Madum har vi en vældig aktiv sogneforening, vi har en vældig medleven i hverandres problemer og den slags ting, og vi er også dødtrette af at betale skatter og afgifter og moms og alt andet.

Hvis de nu får regeringens stempel på, at de kan fortsætte ulovlighederne i Christiania, kan jeg ikke se, hvorfor vi ikke også i Madum skulle sætte en fristad op. I Madum kommer der i forvejen 70.000 og besøger

[Poulsgaard]

Tvindskolerne, så vi kunne såmænd leve godt derovre også. Kan I ikke se, hvor vi bevæger os hen? Jeg synes, at socialdemokratiet også skulle komme til fornuft. Der findes jo mange fornuftige socialdemokrater endnu. I kan vel ikke alle sammen være bundet af en partiparole. Det, som hr. Erhard Jakobsen sagde om den iver, hvormed de røde partier slås, er jo rigtigt. Det forstår jeg da godt, når formålet er at undergrave samfundet, men så er det, jeg appellerer til socialdemokratiet: kom da til besindelse!

Bolvig (RV):

Ved at lytte til hr. Poulsgaard bliver man i hvert tilfælde helt klar over, at det ikke er alle folketingsmedlemmer, der er valgt i Vendsyssel og Nordjylland, der har samme opfattelse.

Der skal ikke herske tvivl om, at Christianiasamfundet er blevet grundlagt gennem ulovlige ejendomsøvertagelser, og at de entusiastiske beboere ikke har villet eller kunnet betale for de serviceydelser, det pålægges andre borgere at betale. Men det bør også fremhæves, at der findes megen varme og menneskelighed i Christiania, at dette alternative samfund fungerer, og at mange mennesker, der har haft eller vil få svære tilpasningsvanskeligheder, har fundet en mening med tilværelsen i samfundet ude på Christianshavn. Jeg er ikke i tvivl om, at det alternative samfund på mange måder er et værdifuldt supplement til de sociale tilbud, vort ofte følelseskolde samfund ellers kan give nødlidende mennesker.

Det er med rette, vi kalder Christiania for et socialt eksperiment, og derfor bør vi give dette en chance for en fortsat tilværelse. Næsten alle fremskridt inden for alle felter i samfundslivet er baseret på eksperimenter. Lad os give dette eksperiment en chance og erkende, at der er behov for nytænkning også inden for den sociale sektor. Vi kan lære af Christiania, og vi kan i kraft heraf håbe på at kunne overflødiggøre et sådant samfund.

Burde vi her i folketinget ikke være liberale nok til at slå en streg over fortidens fejltagelser og forsømmelser fra begge sider og begynde forfra? Den frist, folketinget i dag giver christianitterne, bør vi udnytte til at gennemføre en lovgivning, der gør det muligt i særligt udpegede områder og på aftalte be-

tingelser at dispensere fra mange af de regler og bestemmelser, der i øvrigt er gældende i samfundet. Vi tjener os selv bedst ved med åbent sind at lovliggøre eksperimenter som Christiania og Frøstruplejren.

Jeg er ikke i tvivl om, hovedparten af den danske befolkning er tilfreds med og trykke ved de gængse samlivsformer. Så meget lettere er det at tillade grupper at sætte spørgsmålstegn ved det tilvante. Lad os tage de ivrige samfundskritikere på ordet og lade dem vise os, om deres alternative samfund kan bestå også på et lovligt grundlag. Højesteret har talt klart og tydeligt. Systemet bør i sejrens stund vise storsind, god vilje, smidighed og nytænkning.

Askjær Jørgensen (FP):

Jeg har tegnet mig ind, fordi jeg har et par spørgsmål til regeringen og til socialdemokratiet. Inden jeg stiller de spørgsmål, synes jeg, det er nødvendigt lige at komme med et par kommentarer.

Der er den med bulldozersnakken. Ja men hvad er det da for noget vrøvl? Skulle det danske samfund ikke kunne opsuge og genhuse 400 mennesker på 2 dage, hvis de ønskede det? Hvis christianitterne ønsker at leve, som resten af samfundet lever, kan de minsandten blive opsuget i samfundet og blive huset på værdig måde inden for 24 timer. Hvis der er nogle, der ønsker at provokere det bestående samfund og spille martyr osv., kan de gøre det. Tænk, hvis der skete en naturkatastrofe i Danmark, og der var 10.000 mennesker, der pludselig stod uden tag over hovedet. Skulle det så være sådan, at vi var nødt til at lade dem leve i et halvt år, eller hvor lang tid man nu snakker om det kan tage at afvikle Christiania, før de fik tag over hovedet? Hvad er dog det for noget vrøvl?

Hvis christianitterne ønsker at følge landets love og gå inde på de betingelser, som vi andre lever under, kan de minsandten bare henvende sig i samfundet, så kan de blive genhuset på værdig vis på 48 timer eller på 2 timer rettere sagt. Det kan lade sig gøre, og det vil ske.

Vores ordfører nævnte noget om, at det radikale parti var værdigt til at blive indlemmet blandt de socialistiske partier. Efter at jeg har hørt ordføreren for retsforbundet, og efter jeg har hørt hr. Lindinger, vil jeg sige,

[Askjær Jørgensen]

at de, både hr. Lindinger og retsforbundet, også er værdige til at komme med i denne gruppe.

Spørgsmålet til socialdemokraterne og til regeringen især er: hvilket svar skal jeg give, når jeg på vælgermøder ovre i Vestjylland, hvor jeg kommer fra, får stillet spørgsmålet: hvorfor skal vore arbejdspladser rundt omkring nedlægges på grund af restriktiv lovgivning osv., når regeringen andre steder i landet tolererer, at lovene ikke overholdes? Vi har arbejderbeskyttelseslove, miljøbeskyttelseslove osv., en masse ting, som man siger man er nødt til at have for at bevare vores natur og vores miljø og af hensyn til arbejds-sikkerheden og en masse forskellige ting. Enhver erkender, at der skal en vis lovgivning til i samfundet, og nogle vil sige: ja men det er beklageligt, at de ting koster nogle arbejdspladser. Hvad skal jeg svare disse mennesker, som nu går arbejdsløse på grund af disse love, som man påberåber sig er nødvendige? Hvad skal man svare disse mennesker? De siger: ja men hvorfor skal vi være arbejdsløse, fordi landets love skal holdes, når man andetsteds i landet tolererer, at lovene ikke overholdes?

Så skal jeg sluttelig takke socialdemokratiet, fordi man har rejst denne debat her kort tid før kommunevalget, for vi har tydeligt i denne debat fået demonstreret, at det er et problem, som regering og socialdemokratiet ikke har kræfter til at tackle. De kan ikke magte denne opgave. Socialdemokratiet har bragt sig selv til skue i dag som et parti, der sidder på regeringsmagten, men som ikke evner at regere Danmark. Tak, fordi vi fik dette bevist!

Jens Peter Jensen (V):

I modsætning til hr. Askjær Jørgensen føler jeg ingen trang til at takke socialdemokratiet for at have rejst denne debat, heller ikke selv om der skal være kommunevalg. Jeg føler ingen trang til at takke for det, fordi alt det politiske har vi jo været igennem adskillige gange.

Der er én grund til, at jeg er ked af, at vi har denne debat, og det er, at der i kampens hede er faldet en række urimelige ord og givet urimelige beskrivelser af de mennesker, som for en tid har valgt at leve deres tilværelse i Christiania. Det er ikke rimeligt, det

er ondt at give den beskrivelse af disse mennesker, som hr. Voigt og flere andre har gjort. Uden at blive for højtidelig vil jeg sige, at det er min næste, der går derude. Det er måske et menneske, der har brug for dig og mig. Der har vi måske svigtet dem. Det er vel en af årsagerne til, at de er der, så jeg synes, det er urimeligt, at man beklikker disse mennesker med holdninger, motiver og adfærdsmønstre, som ikke passer.

I modsætning til mange, der har deltaget i debatten her, har jeg gjort mig den ulejlighed at besøge dem, snakke med dem, opleve tingene med dem derude. Jeg vil sige, at jeg kunne ikke selv tænke mig at være der og håber ikke, at mine børn eller børnebørn ønsker at bære sig sådan ad, men jeg har en vis respekt for de mennesker.

Må jeg så sige til regeringen, at jeg havde håbet på, at der kunne komme en udstrakt hånd, at vi, når det nu endelig er bragt ind i tinget igen, kunne have drøftet lidt, hvordan vi praktisk skal gribe tingene an. Men jeg må sige, højtærede forsvarsminister, at der er ikke meget i den hånd, der er strakt frem. Der er i virkeligheden en afgrundsdyb forskel på den tale, som forsvarsministeren holdt, og den, den socialdemokratiske ordfører holdt. Hvis jeg derfor skulle stemme for socialdemokratiets dagsorden, kom jeg til at godkende forsvarsministerens redegørelse og de bestræbelser, man taler om, men der er ingen bestræbelser. Den eneste bestræbelse er, at der skal ofres 4-8-10 mill. kr. for at opfylde statens del af en lovliggørelse af området. Men der er ikke en sætning, ikke en bisætning i ministerens redegørelse, der fortæller, at de mennesker, der bor derude, skal have deres forhold lovliggjort.

Jeg ved ikke, om det er for sent, men ellers kunne man måske tage en samtale om, hvordan vi kunne få begyndt en afvikling. Det centrale i denne debat er jo, at man beder om at få debatten, fordi den dagsorden, et stort flertal vedtog, anses for juridisk at være upraktisk, fordi »unødigt forsinkelse« opfattes som en meget kort frist. Jeg kunne næsten spørge: hvad er så nødvendig forsinkelse? Hvad om vi tog en drøftelse af det og fik taget fat på en afvikling af det derude, sådan at det hele blev lidt mere praktisk og menneskeligt imellem os, end denne debat hidtil har givet udtryk for?

[Jens Peter Jensen]

Når jeg taler om det praktiske, ved jeg godt, at jeg kan få den bebrejdelse, at det er regeringens, det er den udøvende magts, funktion, men vi har vel lov til at vejlede hinanden. Og højtærede forsvarsminister, hvis der kunne komme en forestilling om, at der påbegyndes en afvikling, en begrundet tro på, at der sker en afvikling, at vi får tingene normaliseret på en pæn og ordentlig måde, kan vi glemme mange af de hadske og bidske ord, der er sagt i denne sag. Må jeg slutte med, hr. formand, at sige: der er ingen i dette hus, der har anledning til at slå sig for brystet af stolthed i denne sag. Vi har alle beg på fingrene.

Forsvarsministeren (Søgaard):

Jeg vil gerne sige tak til de ordførere, der har været heroppe, for en, synes jeg, god og meget saglig debat omkring en problematik, som naturligvis har ømtålelige sider, og som kan skille befolkningsgrupper og i hvert fald i dette hus kan skille partier ad. Alligevel har det været en debat, som efter min bedste opfattelse har tilført sagen en række nye synspunkter, som gør, at jeg for mit vedkommende i hvert fald føler trang til at udtrykke taknemlighed for denne debat.

Jeg kan dog ikke udstrække denne taknemlighed til alle ordførere. Jeg må indrømme, at da jeg hørte fremskridtspartiets ordfører, hr. Voigt, der bidrog med sin meget hårde gennemgang af det, der er hændt, det, han betragter som hændelsesforløbet omkring Christiania og dets beboere, kom jeg til at tænke på, hvis det ulykkelige skulle times Danmark, at fremskridtspartiet skulle danne regering, fik vi ikke bare en forsvarsminister, men også en krigsminister. Der lå bag hr. Voigts meget stærke ord en antydning af en indstilling over for befolkningen og specielt i denne situation over for christianitterne, som efter min bedste opfattelse ikke stemmer overens med det sindelag, som danske partier og den danske befolkning ønsker at vi skal leve med. Derfor kan jeg alene udstrække taknemligheden til de bemærkninger, som andre ordførere har ladet tilflyde debatten her i dag.

Hr. Voigt var inde på karakteren af de grupper mennesker, som bor i Christiania; og det antal, som han opregnede, er noget anderledes end det, jeg er i besiddelse af op-

lysninger om. Derfor er jeg nødt til at rette hr. Voigts opfattelse, og samtidig må jeg sige til hr. Voigt, at det antal, vi kender i dag, og som er tilmeldt folkeregistret i København her pr. årsskiftet 1977-78, er i alt 751 indbyggere og ikke det andet tal som hr. Voigt nævnte. Af dem er 231 udlændinge, 293 er danske tilflyttet Christiania fra København, og 227 er danske tilflyttet Christiania fra andre kommuner; det giver i alt de 751 personer. Det er klart, at der derudover bor nogle, fordi det er et gennemgangsområde, og det medfører, ikke mindst om sommeren, at der er et større antal beboere i Christiania, som ikke er registreret.

Hr. Voigt sagde, at forsvarsministeren havde skjult sig med hensyn til rømningen af Christiania under en lovparagraf, som hr. Voigt ikke mente skulle bringes i anvendelse ved højesterets afgørelse. Jeg må sige til hr. Voigt, at jeg forstår ikke bemærkningerne om forståelsen af retsplejelovens § 480. Når der ikke i en dom er bestemt andet, kan dommen efter § 487 først fuldbyrdes efter udløbet af fuldbyrdelsesfristen, og den er 14 dage. Det gælder også højesteretsdommen. § 480 handler bl. a. om sognefogder, men det var nok ikke ligefrem det, hr. Voigt tænkte på, da han nævnte dette.

Må jeg takke hr. Christophersen for, synes jeg, en tolerant fortolkning af det grundlag, jeg som forsvarsminister har i beslutningen af 30. marts 1976 og det tidligere vedtagne. Men jeg vil dog gerne sige, at jeg er ikke så sikker på, at det er et juridisk holdbart fortolkningsgrundlag. Hvis der ikke efter debatten i dag er truffet bestemmelse om ændring af folketingets beslutning af 30. marts 1976, mener jeg at være forpligtet til straks efter fuldbyrdelsesfristens udløb at anmode kongens foged om at påbegynde udsættelsesforretningen. Sådan opfattede også min forgænger i embedet folketingets beslutning, da han den 1. april 1976 anmodede fogden om at gennemføre en fogedforretning, fordi beboerne ikke havde forladt området forinden. Jeg må altså sige, at for at være sikker i den sag ønsker jeg et nyt grundlag for denne situation.

Til hr. Palle Simonsen vil jeg gerne sige, at regeringen har ikke villet pille ved højesteretsdommens krav. Vi har sagt, at det er en juridisk afgørelse, og der er hverken sagt mere eller mindre om dette. Men det, vi har

[Forsvarsministeren]

sagt yderligere, er, at nu er det folketinges, nu er det regeringens tur, til at tage stilling til, hvad der i så henseende skal ske og ikke spor andet. Vi har ikke på nogen som helst måde anfægtet selve dommen.

Hr. Palle Simonsen mener, at det vil koste 30-40 mill. kr., hvis beboelserne derude skal sættes i stand, for at de kan fortsætte. Det er ikke korrekt. De 30-40 mill. kr. var tidligere 19 mill. kr., da de blev søgt for år tilbage, men det var en ansøgning, der gik på en fuldstændig sanering og en gennemgribende opbygning af en række af de boliger, der findes på området, således at de skulle kunne fortsætte på ubestemt tid. Derfor er det forkert, at det vil koste 30-40 mill. kr. Det, jeg agter, hvis den dagsorden, som socialdemokratiet har foreslået, bliver vedtaget, er at søge om det beløb, som jeg har nævnt, 4-8 mill. kr. efter den opgørelse, der må finde sted.

Så siger hr. Palle Simonsen også, at regeringen må komme med en plan. Ja, hr. Palle Simonsen, vi kommer med en plan, vi kommer med en plan om en arbejdsgruppe mellem ministerierne og Københavns kommune, som skal prøve at nå frem til skabelsen af det mulige byggeri, der skal finde sted i Christiania. Vi har samtidig sagt, at i den udstrækning, christianitterne er samarbejdsduelige, kan de måske tilføre dette udvalg en særlig indstilling.

Til hr. Erhard Jakobsen vil jeg også gerne sige, at man stemmer ikke om 30-40 mill. kr., men kun om disse 4-8 mill. kr. Det, jeg har sagt i mit første indlæg, og det står jeg ved, er, at dette drejer sig om en midlertidig benyttelse.

Må jeg sige til fru Grete Philip på samme måde som til hr. Erhard Jakobsen, at jeg er indstillet på, at det er en midlertidig benyttelse, det drejer sig om, det indiceres af de 4-8 mill. kr. Der skal ikke være nogen som helst tvivl om, at andet og mere drejer dette sig ikke om.

For at klargøre tingene bliver jeg nok nødt til igen at nævne det, jeg sagde indledningsvis, at hele spørgsmålet om dette områdes fremtid, planlægning, bebyggelse, udlægning af park o. lign. må behandles i et udvalg mellem staten og Københavns kommune. For statens vedkommende igennem de interesserede ministerier, og jeg nævnte boligministeriet, miljøministeriet, socialministeriet og

forsvarsministeriet. Jeg sagde yderligere, at i hvilket omfang der i den forbindelse kan samarbejdes med Christianias beboere, afhænger af, om det vil være muligt for Christiania internt at organisere sig på en sådan måde, at man er samarbejdsduelig.

Også til fru Grete Philip dette, at under de foreliggende omstændigheder er det regeringens opfattelse, at man bør lade den hidtidige benyttelse af området fortsætte, indtil en godkendt lokalplan kan iværksættes.

Alt, hvad jeg har nævnt her i dag, indicerer simpelt hen, at det er et begrænset tidsrum vi står over for på dette område.

Jeg skal her slutte min tak til andre, der har haft ordet, med at sige til hr. Jens Peter Jensen, som ikke mente, at jeg havde meget i den hånd, jeg rakte frem, der var ingen bestræbelser, der var ikke nogen lovliggørelse osv., at jeg har udtrykkelig i mit første oplæg nævnt en lovliggørelse af området derude, og jeg har også nævnt de bestræbelser, vi fra regeringens side hermed vil udfolde på disse områder.

Formanden:

Vi går derefter til anden omgang, hvor taletiden for ordførere er indtil 10 minutter.

Tastesen (S):

Jeg må på forespørgernes vegne takke for en forholdsvis god modtagelse af den forespørgsel, vi har stillet, og den holdning, der er kommet til udtryk i debatten.

Jeg må til hr. Voigt sige, at det var en række grove beskyldninger, der blev rettet mod beboerne i Christiania. Christianitterne får trøste sig med, at hr. Voigt i denne forbindelse ikke er noget sandhedsvidne.

Til hr. Palle Simonsen vil jeg gerne sige, når han taler om den kollektive selvtægt, som har fundet sted, at der kan vel være tale om en selvtægt med udgangspunkt i 1971, men det var en selvtægt, man accepterede i 1971 under en konservativ forsvarsminister, Knud Østergaard, og det var den realitet, en socialdemokratisk regering blev stillet over for i efteråret 1971, så man skal passe på, at man i forbindelse med vurderingen af disse ting ikke hæver stemmen for højt, for det er trods alt således, at man har et ansvar for den situation, man dengang blev bragt i.

[Tastesen]

Om de dagsordener, der er foreslået, skal jeg sige, at vi kan ikke acceptere hr. Erhard Jakobsens, fordi den taler om den årelange ulovlige besættelse. Jeg påviste i mit første indlæg, at i hvert fald fra den 31. maj 1972 har man haft en ret til at være på området på baggrund af den beslutning, husværten, regeringen traf på et møde på dette tidspunkt. Derfor er en dagsorden med et indhold af den karakter ikke acceptabel.

Om den af fru Tove Jørgensen foreslåede dagsorden, som er et ændringsforslag til socialdemokratiets dagsorden, må jeg sige, at vi må anbefale, at man stemmer nej til den. Vi kan ikke acceptere den, fordi den i givet fald ville betyde en afvikling nu, hvor den socialdemokratiske dagsorden i stedet for peger frem mod, at afviklingen på baggrund af regeringens redegørelse må ske på det tidspunkt, hvor arealet skal anvendes til andet formål. Heri ligger den forskel, der gør, at vi må stemme imod denne dagsorden.

Må jeg så i øvrigt sige til fru Tove Jørgensen, at det er ikke rigtigt, at man lader christianitterne i stikken. Regeringen har forsøgt på at få et flertal i finansudvalget for bygningsernes vedligeholdelse. Der var ikke flertal i finansudvalget for et sådant synspunkt, da det blev fremsat i sin tid. Og så er der ikke en eneste, som ønsker at forlade Christiania, som ønsker at vende tilbage til samfundet igen, der er blevet afvist af Københavns kommune med hensyn til muligheden for at blive hjulpet til en bolig og på anden vis, hvis man valgte et alternativ til det alternativ, Christiania står for. Jeg synes, det er væsentligt at sige det på baggrund af det indlæg, som fru Tove Jørgensen kom med.

I øvrigt må jeg afvise de to andre dagsordensforslag, stillet af hr. Voigt og hr. Jens Møller. Dem vil socialdemokratiet stemme imod.

Voigt (FP):

Hr. Tastesen sagde i sit første indlæg, at forudsætningen for, at Christiania kan bebos indtil videre, er, at staten som husvært opfylder sine forpligtelser over for Københavns kommune. Jeg kan nu forstå, at forsvarsministeren vil søge finansudvalget om 4-8 mill. kr., tror jeg, forsvarsministeren sagde, men det er jo ikke nok, hr. forsvarsminister, for det er jo således, at hvis socialdemokratiets

dagsorden bliver vedtaget, må vi alle sammen forudse, at Christiania får lov at bestå for tid og evighed. Denne dagsordens vedtagelse, som man kan spore et flertal for, er simpelt hen en kapitalution fra regeringens side, fra et flertal i folketingets side over for Christiania. Jeg ønsker Christiania til lykke, I har vundet en stor sejr.

Jeg vil gerne stille hr. Tastesen og i og for sig også forsvarsministeren et spørgsmål. I den lov, der blev vedtaget her i folketinget den 13. februar 1976 vedrørende brandsikring af ældre beboelsesbygninger, står der bl. a. i § 2, stk. 2, at ejeren skal sørge for, at kravene opfyldes snarest muligt og senest inden 1. april 1978. Der er jo ikke så lang tid til, hr. forsvarsminister, og derfor skal jeg også læse, hvad der står i § 20. Der står der nemlig:

»Med bøde eller hæfte straffes den, der ikke rettidigt afgiver indberetning som foreskrevet . . . « osv., og der står også, at man kan straffes med bøde, hvis man tilsidesætter vilkår eller betingelser, som er knyttet til tilfaldelser i henhold til loven.

For mig at se kan man ikke nå at få denne brandsikring lavet inden 1. april, og derfor vil jeg da gerne spørge: hvem er det så, der skal have bøde, eventuelt hæfte? For det må da være således, at det er en skærpente omstændighed, at staten ikke kan opfylde sine forpligtelser. Man skal nok komme med den store bussemand, hvis det er én uden for statens regie, der ikke opfylder sine forpligtelser.

Det samme må gælde hr. Mølgaard, som kunne støtte socialdemokratiets forslag om motiveret dagsorden. Det må være af interesse for befolkningen at få at vide af retsforbundet, om det nu kan være rigtigt, at retsforbundet vil støtte socialdemokratiet med yderligere omkring 30 mill. kr., som jo er det realistiske beløb, der skal bruges derude af skatteydernes penge. Det synes jeg retsforbundet skylder at forklare sine vælgere. Retsforbundet råber jo op om, at de vil spare på de offentlige udgifter. Nu tager man altså her af skatteborgernes penge til brandsikring ude i Christiania, for konsekvensen af at stemme for socialdemokratiets dagsorden er jo, at man også må bevilge pengene i finansudvalget, og her er det som bekendt således, at hvis retsforbundet støtter denne bevilling,

[Voigt]

bliver den vedtaget med 9 mod 8 i finansudvalget.

Det samme gælder i og for sig kristeligt folkeparti, for man kan jo ikke sætte sig ud over loven efter den 1. april. Kristeligt folkeparti foreslår, at de skal have lov at bo derude til den 1. september. Det vil sige, at der skal etableres brandsikring, og det vil altså sige, at kristeligt folkeparti også vil se sig nødsaget til at støtte en sådan bevilling.

Forsvarsministeren sagde, at det ville være ulykkeligt, hvis fremskridtspartiet skulle danne regering. Jeg går ud fra, at det ikke under forsvarsministeren, når jeg siger, at jeg er dybt uenig med ham; det ville tværtimod være en lykke for Danmark, idet vi efter min opfattelse i alt for lang tid har været plaget med denne elendige regering.

Forsvarsministeren sagde også, at mine tal for antallet af mennesker, der bor på Christiania, ikke var korrekte. Forsvarsministeren sagde, at der var tilmeldt 751 til folkeregistret, men så tror jeg ikke, at forsvarsministeren kan tillade sig at sige, at jeg har sagt et forkert tal, for mon dog ikke forsvarsministeren kunne være enig med mig i, hvad han også var inde på, at så bor der selvfølgelig også nogle, der ikke er tilmeldt? Mon så ikke vi nærmer os tallet 1.000, som jeg var oppe på? Det er realistisk at tro, at der bor mange derude, der ikke er tilmeldt.

Forsvarsministeren nævnte også retsplejeloven. Selv om jeg ikke er jurist, vil jeg da gerne lige læse op, hvad der står i retsplejeloven, så det måske kan bevirke, at forsvarsministeren får en anden opfattelse. I retsplejelovens § 487 står der, at domme kan fuldbyrdes, når fuldbyrdelsesfristen er udløbet, medmindre dommen forinden er anket. Fristen er 15 dage fra dommens afsigelse, medmindre andet er bestemt i dommen.

Der står udtrykkelig i dommen fra landsretten, som højesteret har stadfæstet: Fristaden Christiania tilpligtes uden varsel at rømme samtlige arealer og bygninger inden for fristadens område. Altså uden varsel, det vil sige, at der ikke er sat en eller anden bestemmelse i dommen ud over de 15 dage. Men i øvrigt gælder de 15 dage heller ikke her, fordi dette ikke er en fuldbyrdelse. Jeg går ud fra, at forsvarsministeren er klar over, at det er forsvarsministeren, der er blevet frifundet. Det er en frifindelse af forsvarsministeriet, og det er en tilkendegivelse fra højesteret af

at forsvarsministerens begæring om umiddelbar fagedforretning til udsættelse af samtlige beboere inden for fristaden Christianias område tages til følge. Men jeg forstår, at forsvarsministeren har nogle dårlige embedsmænd, nogle dårlige jurister, og forsvarsministeren skal altid være velkommen til at rådføre sig med fremskridtspartiets jurister, som har kendskab til, hvad der står i lovene.

Hr. Steen Folke var jo uenig med mig, og efter at have lyttet til hans indlæg glædede jeg mig over uenigheden. Hr. Steen Folke talte også om teatervirksomheden ude på Christiania og sagde, at der blev fabrikeret glas, og han sagde noget om, at man lavede en hel masse af gamle klude og andet gammelt tøj. Jeg går da ud fra, at hr. Steen Folke så også vil opfordre christianitterne, der laver dette arbejde, til at betale på samme måde som andre borgere i dette land skal, når de laver noget, betale forlystelsesafgift, moms af de varer, de sælger, betale kildeskat, ATP og moms, for man må gå ud fra, at de mennesker, der laver det, har en fortjeneste ud af det.

Fru Ebba Strange sagde, at hvis hammeren falder om 2 år, ja så går det ilde. Jeg går ud fra, at fru Ebba Strange har fulgt så meget med i debatten nu, at hun forstår, at der ikke sker noget om 2 år; fristaden er nu sikret.

Fru Ebba Strange sagde også, at hun ikke kunne forstå den forargelse, der var, over, at christianitterne ikke betalte deres vand, el og gas, og hun var bekendt med, at der stod 200.000 kr. på en spærret konto. Ja men hvad i alverden hjælper det, at der står 200.000 kr. på en spærret konto, når den samlede gæld er på omkring 1 mill. kr.? Der er da ikke noget at sige til, at kommunen ikke bare vil modtage sådan et a contobeløb. Andre borgere skulle bare lige forklare, at de ikke ville betale deres lys, vand og el, så blev der lukket med det samme, men det gælder som bekendt ikke for Christiania.

Jeg har noteret mig, at hr. Jens Peter Jensen har respekt for christianitterne. Men jeg må i samme åndedrag sige til hr. Jens Peter Jensen, at udtalelserne om, at vi alle har beg på fingrene, så sandelig må stå for hans egen regning. Jeg har bestemt ikke noget af det beg på fingrene, som hr. Jens Peter Jensen taler om.

[Voigt]

Vedrørende de fremsatte dagsordensforslag kan fremskridtspartiet ikke medvirke til, at Christiania nu skal bestå for evigt. Det betyder det nemlig, når man stemmer for socialdemokratiets dagsordenforslag. Vi kan – men det bliver jo ikke aktuelt – støtte CDs dagsordensforslag. Med den procedure, formanden følger, når der skal stemmes om dagsordensforslag, er det således, at det kun er regeringens forslag, der kommer til afstemning, mens de andre synspunkter ikke får lejlighed til at markere sig ved en afstemning. Men det er formanden, der bestemmer det, det er hans ret, uanset om man kan være uenig med ham i dette. Med hensyn til kommunisternes dagsordensforslag kan vi ikke støtte det, og det samme gælder kristeligt folkepartis dagsordensforslag.

Jeg står lidt uforstående over for, at ingen partier – ikke ret mange i hvert fald – har nævnt det dagsordensforslag, som jeg på fremskridtspartiets vegne har fremsat. Det må da efter min opfattelse være et dagsordensforslag, som alle kan tilslutte sig, for der står bare, at ulovlighederne omgående skal bringes til ophør. Det vil med andre ord sige, at hvis ikke man kan give tilslutning til dette dagsordensforslag, så accepterer man, også selv om Christiania nu skal bestå i evighed, at der fortsat er ulovligheder derude. Der var da ikke noget i vejen for, at man, selv om Christiania skulle bestå, da i hvert fald kunne bringe ulovlighederne til ophør.

Christoffersen (V):

Jeg vil gerne starte med en bagatel, nemlig hr. Steen Folke og hans indlæg. Jeg forstod på tingets formand, at man ikke må kalde salen her for en manege, og det er jeg ganske enig med formanden i. Jeg synes, det er at værne tingets værdighed at sige, at noget sådant kan vi ikke have. Men forhåbentlig er det til gengæld tilladt at sige, at hr. Steen Folke af og til optræder, som om han befinder sig i en manege . . .

Formanden:

Nå, så er vi derhennead . . .

Christoffersen (V):

. . . så er vi derhennead, ja, vel, jeg udtrykte kun, hr. formand, en forhåbning, men jeg

kan forstå, at den har jeg ikke grund til at have.

Jeg synes, at hr. Steen Folke beskæftigede sig med noget, som ikke vedkommer sagen, og jeg synes, at det var mærkeligt, at hr. Steen Folke ikke følte sig for god til at antyde, at venstre havde fået en anden ordfører med den begrundelse, at hr. Arne Christiansen måske havde nogle andre synspunkter end gruppen i øvrigt. Jeg kan bare her sige – og det går jeg ud fra at hr. Steen Folke godt ved – at vores ordfører er i udlandet i øjeblikket, han er på New Zealand, og derfor har jeg fået pålagt denne opgave.

Forsvarsministeren sagde, at min fortolkning af dagsordenen fra den 30. marts 1976 ikke er juridisk holdbar. Nej, det er klart, at hvis man vil opnå det, som forsvarsministeren og regeringen og socialdemokratiet nu ønsker, nemlig en udsættelse i 2–3 år, så kan man ikke bruge dagsordenen af den 30. marts 1976, men det var jo heller ikke det, der var meningen med den dagsorden. Hvis jeg må have lov at citere, hvad den daværende forsvarsminister, Orla Møller, sagde i sin anbefaling af dagsordenen – det står i Folketings Tidende 1976–77, sp. 7970: » . . . at det, der sker, er, at der nu bliver en mulighed for dels at være i overensstemmelse med en folketingsbeslutning, dels at der kan ske en rolig afvikling i overensstemmelse med det, der nu engang vil blive den normale retlige procedure omkring en sådan sag, og jeg tror nok, at alle parter uden undtagelse vil være tjent med en sådan ordning.«

Hvis forsvarsministeren læste, hvad der i øvrigt blev sagt både fra regeringens og fra socialdemokratiets side, om begrundelsen for dagsordenen af den 30. marts 1976, så vil han kunne se præcis, hvad jeg har sagt, nemlig at det var hensigten først og fremmest at skaffe tidsmæssig mulighed for en rolig og normal afvikling, således at man ikke var under pres af en bestemt dato. Det er det synspunkt, regeringen nu fraviger, for nu vil den socialdemokratiske regering noget helt andet, end den ville i 1976. Nu vil man give Christiania en frist på 2–2½–3 år, og det skal nok vise sig, at man til den tid kommer tilbage til folketinget med akkurat samme argumentation, som vi har hørt i dag.

Palle Simonsen (KF):

[Palle Simonsen]

Jeg forstår på de supplerende bemærkninger, som forsvarsministeren kom med for et øjeblik siden, at det, ministeren har ønsket i dag, er at få en større bevægelsesfrihed end det, han opfatter dagsordenen af marts 1976 som udtryk for.

Hr. Christophersen har netop for et øjeblik siden givet argumenter for, at der er en rummelighed i den, og vi har også talt om den rolige afvikling. Men ministeren ønsker altså en større bevægelsesfrihed end det, der er knyttet til dagsordenen af 1976. Derfor må man spørge ministeren: hvad er det, denne større bevægelsesfrihed skal bruges til? Skal den bruges til afviklingen, eller skal den i virkeligheden bruges til en fortsættelse i årevis? Det synes jeg stadig væk står meget uklart, for er målet for regeringen en afvikling, så burde den henholde sig til den tidligere dagsorden. Derfor må jeg indtil videre opfatte det således, at regeringen i virkeligheden ønsker at kapitulere over for opgaven.

Ministeren siger, at regeringen har en plan, og denne plan er altså et udvalg, som man skal nedsætte, bl. a. med repræsentation fra Københavns kommune. Her kan jeg dog ikke undlade den bemærkning, at der jo snart har været mange udvalg i denne sag gennem årene, også hvor Københavns kommune har været inddraget, men løsninger har vi nu ikke fået. Vi har fået nogle debatter, som har sat nogle punktummer indimellem, og når der så er gået en periode, har man fundet ud af at tage en ny debat. Det er i virkeligheden opslidende, og det er ikke nogen løsning på problemet.

Når ministeren siger, at jeg overdriver alt for stærkt, når jeg påstår, at der skal bruges 30-40 mill. kr. til at istandsætte boligerne på Christiania - ministeren ønsker kun 4-8 mill. kr. - ja, så må jeg for det første sige, at alene den omstændighed, at ministeren nu formentlig vil komme med en ansøgning om anvendelse af 4-8 mill. kr., dokumenterer, at regeringen faktisk ikke har noget mål for afviklingen, men at man lader stå til, for ellers var det jo meningsløst at bruge 4-8 mill. kr. Det er den ene side af sagen.

Den anden side af sagen er den, at hvis man ikke opfylder de krav, som Københavns kommune stiller med hensyn til opfyldelse af bygge Lovgivning og brand Lovgivning, så må ejeren blive idømt tvangsbøder - således er loven. Ejeren er forsvarsministeriet, og det

vil altså sige, at det er forsvarsministeriet, der her skal idømmes bøder. Eller vil det sige - og det må vi have opklaret - at forsvarsministeren vil gå til Københavns kommune og sige: i denne sag omkring Christiania behøver I ikke at følge loven, dér må I ikke stille de samme skrappe krav, som I stiller til den øvrige del af befolkningen?

Jeg har forstået det helt klart sådan, at Københavns kommune opfatter det således, at en efterlevn af bygge Lovgivning og brand Lovgivning vil koste 30-40 mill. kr. Men så må - hvis ikke man følger det - alternativet jo blive, at enten idømmes forsvarsministeren tvangsbøder, eller også må ministeren gå den tunge gang til Københavns kommune og sige: her skal I ikke opfylde reglerne på samme måde som andetsteds. Det synes jeg nok er meget betænkeligt.

Derfor må min konklusion blive som i første omgang, at den fornuftige løsning på dette problem kan etableres inden for den allerede gældende dagsorden. Der er ikke i ministerens redegørelse nogen antydning af noget mål for, hvad man vil anvende den større fleksibilitet, som et flertal eventuelt vil give ministeren her i dag, til. Derfor må vi stadig væk afvise regeringens dagsorden og fastslå, at vi står fast på den tidligere truffne beslutning her i folketinget i 1976.

Erhard Jakobsen (CD):

Der er et par gange under debatten fremkommet antydninger af, at man måske kunne løse Christiania problemet ved at sende dem til Grønland. Jeg vil gerne som medlem af Grønlandsrådet protestere. Vi kan have begået forskellige forsyndelser mod Grønland, med dette ville dog alligevel være det værste, vi kunne præstere i den henseende.

Derimod vil jeg tro, at der måske var en anden udvej. En mig nærstående kollega har i dag udtrykt stor sympati og varme og hjerte osv., og derfor kunne jeg tænke mig at spørge: hvad med at undersøge mulighederne for Rømhø? Dér kunne man måske oven i købet få et skib, så man kunne lege sørøvere og altså være til søs. Der er måske et særlig solvent skib, som kunne bruges i den forbindelse.

Må jeg om dagsordenen sige, at da fru Tove Jørgensen har nævnt ordet afvikling, så forstår man da godt det snedige i det, så kan

[Erhard Jakobsen]

man nok se, hvem der har lavet den dagsorden, og så kunne man fristes til at stemme for den. Men det ødelægger fru Tove Jørgensen, for hun skriver »pædagogiske foranstaltninger«, og så er jeg i hvert fald kureret, så skal jeg ikke have stemt for noget.

Hvad man end kan sige om hr. Steen Folke, så plejer han ikke at være morsom, og derfor er jeg bange for, at der er nogle, der har optaget det som ramme alvor, at jeg skulle have skrevet et eller andet sladder-sladder som det, hr. Steen Folke læste op. Jeg kender ikke den organisation, hr. Steen Folke nævner, og selv om jeg har været formand, for ikke at sige præsident, for mange, så har jeg aldrig hørt om sådan noget som det dér. Hvor så end hr. Steen Folke har det fra, om han har lavet det selv, eller hvor det stammer fra, ved jeg ikke, men jeg vil i hvert fald fralægge mig ethvert ansvar for det, der stod i den skrivelse.

Til ministeren. Jeg holder mig selvfølgelig til ministeren, som jeg kender som en særdeles seriøs politiker. 4-8 mill. kr., det er de tal, som dette ting kommer til at høre om i fremtiden - ikke mere, ikke noget med disse forfærdelige beløb, der kan være tale om. 4-8 mill. kr. er den størrelsesorden, som nogle herinde kan risikere at komme til at stå over for. Det vil vi formentlig vende tilbage til et par gange i fremtiden.

Og så må jeg lige sige, at jeg forstår hr. Christophersens beklagelse over, at udviklingen er gået, som den er gået. Jeg skal ikke forsøge at spille bagklog, men når mit parti i sin tid stemte imod, så var det netop, fordi vi forudså, at sådan ville det gå. Jeg siger, at vi ikke skal spille bagklog, men jeg siger blot: husk det for fremtiden! Husk for fremtiden, at enhver indrømmelse til den side - og her mener jeg ikke regeringen og socialdemokratiet, men enhver indrømmelse over for dem, der laver disse ting på venstrefløj - er noget, man griner højt ad og siger: så fik vi dem lokket i gyngen én gang til. Og så har man noget parat, og så én gang til, og så får man lov at gøre det én gang til. For at sige det rent ud: der er værre personer end den slemme, som man kan række en lillefinger til.

Ebba Strange (SF).

Jeg vil gerne starte med at korrigere hr. Voigt fra fremskridtspartiet, der udtrykte, at jeg skulle have sagt, at jeg ikke kunne forstå forargelsen over, at der ikke bliver betalt for lys, gas og vand. Jeg vil bede hr. Voigt slå op i det referat, som han har fået lige så vel som jeg, og konstatere, at sådan har jeg aldrig udtalt mig. Jeg har sagt, at jeg flere gange er blevet stillet over for spørgsmålet, hvorfor de mennesker ikke skal betale for lys, gas og vand. Jeg kan nemlig godt forstå forargelsen. Derfor skal hr. Voigt lade være med at sige, at jeg har sagt noget andet. Prøv at se efter, det står i de notater, vi har fået omdelt.

Jo, jeg kan godt forstå forargelsen, for jeg ved, at der er mange flere end christianitterne i dette land, der har svært ved at klare deres forpligtelser, klare deres alt for høje huslejer, klare sig for en arbejdsløshedsunderstøttelse, klare sig for en folkepension, klare sig for en elendig uddannelsesstøtte. Jeg ved det, og det har vi talt om mange gange ved andre lejligheder herinde. Derfor sagde jeg også i mit første oplæg, at Christiania selvfølgelig var en protest mod en forfæjlet boligpolitik og mod en forfæjlet socialpolitik, og at jeg kunne forstå protesten. Det var altså en korrektion.

Ellers er der blevet talt meget om lov og ret i de forskellige indlæg, der er kommet fra højre side af salen. Der er blevet talt om, at alle er lige for loven, og at loven skal være lige for alle. Det var hr. Christophersen, der sagde det på den måde. Det er jo ikke rigtigt. I dette land er ikke alle lige for loven, og loven er ikke lige for alle. Der er nogle, der har lettere ved at skaffe sig ejendomsret og har lettere ved at omgå lovgivningen end andre; det er vi sikkert flere der kender eksempler på. Det er noget sludder at sige, når vi lever i et samfund, der i bund og grund bygger på ulighed.

Så er det blevet sagt fra de borgerlige partiers side, at man nu skal være opmærksom på, at der skal bevillinger til. Dér vil jeg da godt sige, at fra socialistisk folkepartis side er vi naturligvis villige til at stemme for de bevillingsansøgninger, der måtte komme i finansudvalget, når det drejer sig om at forbedre forholdene i Christiania, og jeg er sikker på, at der vil kunne skabes et flertal i finansudvalget for at bevilge de penge, der skal til.

[Ebba Strange]

Det er blevet sagt fra flere borgerlige ordføreres side, at forsvarsministerens redegørelse i dag i virkeligheden betyder, at Christiania kan få lov at bestå i al evighed. Jeg ved ikke, om det er rigtigt, men hvis det er rigtigt – jeg er ikke sikker på, at det er det, der står, jeg tror, at det, der står i forsvarsministerens redegørelse, præcis er udtryk for, at der er forskellige synspunkter også i den socialdemokratiske gruppe – så kan jeg sige fra socialistisk folkepartis side, at vi er overbevist om, at tiden arbejder for Christianias udvikling, og vi skal i hvert fald gøre vores for at støtte den udvikling, der nu kan fortsætte derude.

Med hensyn til dagsordensforslagene skal jeg ikke kommentere de forslag, der er fremsat af de borgerlige partier, dem stemmer vi imod. Det eneste, jeg har lyst til at kommentere, er fru Tove Jørgensens ændringsforslag til det af hr. Tastesen fremsatte dagsordensforslag. Om det vil jeg gerne sige, at det stemmer vi også imod, og jeg har begrundet hvorfor. Vi mener, at Danmark har brug for et Christiania. Vi vil meget gerne ved andre lejligheder være med til at forbedre disse sociale og pædagogiske foranstaltninger, men vi vender os mod den omklamring, der ligger i, at det kun er staten, kommunen og de offentlige myndigheder, der kan klare problemerne for folk, og at bare man poster penge nok i det, så får folk det godt. Vi tror, at der ligger andre værdier i Christiania, som ikke har brug for nogen omklamring, men som nok har brug for økonomisk støtte; vi ønsker ikke fristaden afviklet.

Derfor vil jeg godt sige, at vi fra socialistisk folkepartis side opfatter ministerens redegørelse i dag således, at den langsigtede løsning, der nu skal forhandles om, vedrører arealanvendelsen i almindelighed, at den ikke udelukker, at Christiania videreføres under en eller anden form inden for arealet, at forhandlingerne skal føres i samarbejde med Christianias beboere, for selvfølgelig kan de, som jeg sagde i mit første indlæg, organisere sig med henblik herpå, og at den afvikling, der er tale om, er en afvikling af den unormale situation og dermed forberedelse af overgangen til en varig ordning, der kan rumme Christiania, når man har forhandlet sig til rette herom.

Socialistisk folkeparti er klart tilhænger af, at Christiania bevares under en eller anden

form på det areal, der her er tale om. Vi havde helst set en klar tilkendegivelse fra folketinget for dette standpunkt i dag, men det er ikke muligt. Derfor anser vi det for vigtigt, at muligheden for Christianias bevarelse holdes åben. Denne mulighed holdes åben i forsvarsministerens redegørelse, og på den baggrund kan SF stemme for det af hr. Tastesen fremsatte dagsordensforslag.

Tove Jørgensen (DKP):

Jeg kan forstå på hr. Tastesen, at alternativet til Christiania altså er at indordne sig under de bestående rammer. Det er da et synspunkt – eller man kan også sige mangel på samme. Man vil altså ikke skabe et alternativ på et højere niveau end det, der kan bydes på i Christiania.

Jeg må også sige til fru Ebba Strange, at jeg synes, at det tyder på en enorm mangel på fantasi, når man siger, at den eneste mulighed for at skabe alternativer inden for de bestående samfunds rammer er i nogle gamle, elendige bygninger og på et absolut eksistensminimum. Der har vi altså i DKP nogle andre visioner i den retning. Vi taler ikke om, at det skal være omklamring, og at den eneste måde, man kan støtte det på, er ved at stat og kommune omklammer. Men det er altså nu engang stat og kommune, der skal betale, og det er jo dér, hele humlen ligger.

Derfor kan jeg egentlig også godt undre mig lidt over, at SF ikke kan stemme for DKPs dagsordensforslag; fordi der i virkeligheden også i ministerens redegørelse står, at Christiania skal afvikles. Der står i virkeligheden, at man kan gribe ind og begynde at rive huse ned nu uden at være forpligtet på nogen som helst måde til at træde ind med noget økonomi og nogle sociale foranstaltninger. Men det må jo blive SFs egen sag.

Jeg vil lige vende tilbage til hr. Tastesen og sige, at hr. Tastesen ikke rigtig har læst DKPs dagsordensforslag, sådan som det faktisk står skrevet. Der står ikke noget om, at man skal begynde en afvikling. Der står, at man straks skal sætte ind med økonomiske, sociale og pædagogiske foranstaltninger, og det er en ganske anden ting. Dette dagsordensforslag forpligter tværtimod til at gøre noget og gøre noget nu og ikke bare at skubbe problemerne foran sig. Der er ingen dato på DKPs dagsordensforslag, og det var bl. a.

[Tove Jørgensen]

det, hr. Jens Møller kritiserede det for. Vi mener ikke, at Christiania skal ryddes nu; der skal først gøres noget, der skal skabes et alternativ.

Det viser hele den hulhed og det hykleri, der i virkeligheden ligger i socialdemokratiets politik omkring Christiania. Der var hr. Jens Peter Jensen noget mere fiffig; han kritiserede jo socialdemokratiets dagsordensforslag for at være intetsigende, men undgik behændigt at komme ind på, at de krav, der skulle stilles, faktisk ligger i DKPs dagsordensforslag vedrørende de økonomiske forhold og andre forhold. Det vil på ny sige undvigemanøvrer fra de borgerlige partiers og fra socialdemokratiets side.

Det er så rigtigt, som det blev sagt af hr. Jens Peter Jensen: I har skyld i de problemer, som er opstået, også for Christiania. De sociale nedskæringer, der er gennemført af forligspartierne, har naturligvis konsekvenser ude i samfundet, konsekvenser, som betales dyrt af arbejderklassen og også af christianitterne, de, der ikke har valgt at komme ud på Christiania, men er røget ud eller sparket ud af systemet.

Vi må konstatere, at alt går efter den gamle recept: vi diskuterer problemerne herinde, vi laver en ny dagsorden, og den er lige så intetsigende som alle andre, man har lavet. Den føjes til en lang række andre dagsordener, som man naivt har vedtaget her – også med datoer på, det skal siges, så de har været lidt mindre intetsigende end i dag. Men man har vedtaget dem her i tinget, uden at der blev ændret en tøddel ved den virkelighed, der er Christianias.

Så vil jeg lige sige til hr. Steen Folke, der citerede nogle udtalelser fra nogle fagforeninger, at jeg har fra en tilhører her i salen, der er bestyrelsesmedlem i Jord- & Betonarbejdernes Fagforening, fået at vide, at der ikke er givet tilslutning til en sådan støtteklæring til Christiania, men at man kun har taget den til efterretning. Så jeg vil i hvert fald godt lige have at vide, hvorfra hr. Steen Folke har det.

Jeg må hellere lige sige til sidst, at såfremt vores egen dagsorden skulle blive stemt ned, så vil vi ikke tages til indtægt for den manglende vilje til at løse problemerne, som ligger i socialdemokratiets dagsorden og i ministerens redegørelse. Men hvis vi stemmer for socialdemokratiets dagsorden, sker det kun

for at undgå øjeblikkelig rydning af Christiania. Ministeren har jo stået og sagt, at han vil føle sig forpligtet til at rydde Christiania, hvis ikke han får vedtaget en dagsorden her i dag, og så vil vi da gerne træde til og hjælpe ham lidt, så han ikke skal stå i den problemstilling, når han går herfra i dag. Det ville da være synd.

Grethe Philip (RV):

Det er fru Ebba Stranges indlæg, der kalder mig op. Fru Ebba Strange foretog en, så vidt jeg kunne høre, meget vidtgående fortolkning af forsvarsministerens redegørelse, som jeg ikke kan tiltræde. Derfor vil jeg understrege, at når vi i det radikale venstre kan stemme for det af hr. Tastesen fremsatte dagsordensforslag, så lægger jeg heri, at vi tilslutter os forsvarsministerens redegørelse, således som den her i dag er fortolket af ham selv.

Jens Møller (KrF):

Jeg havde egentlig ikke tænkt mig at tage ordet igen i denne debat, der er allerede sagt så rigeligt, men det var hr. Voigts fremstilling af kristeligt folkepartis synspunkter, der kaldte mig herop igen.

Hr. Voigt er jo en mester i at misforstå andre. Hr. Voigt sagde noget i retning af, at kristeligt folkeparti vil give lov til, at man kan blive boende til den 1. september, men det har vi aldrig sagt noget om. Vi har sagt, at afviklingen skal påbegyndes omgående, og det vil netop sige, at de fleste, f. eks. udlændingene, overklassen derude, de kriminelle og også en del af de sociale tilfælde vil kunne fjernes i løbet af ganske kort tid, måske en eller to eller tre uger, sådan noget i den retning. Resten, og det bliver måske højst et par hundrede stykker, kan der sagtens blive plads til derude i de gode bygninger, som der jo er, og hvor kristeligt folkeparti hele tiden har sagt, at det er jo fredede bygninger, de skal restaureres, brandsikres og gøres i stand. Når vi har ment, at denne frist på 6 måneder er nødvendig, så er det, fordi der jo kan være nogle, det kan være svært at placere, nogle, det kan være svært at finde egnede steder til, og dér må der gives en rimelig tid til at finde ud af den slags ting.

Da jeg nu er heroppe, så vil jeg gerne stille et spørgsmål til ministeren: bekymrer det

[Jens Møller]

overhovedet ikke regeringen, at man nu vil godkende en ulighed over for loven mellem forskellige grupper af befolkningen? Det er en ulighed, der givetvis vil blive følt som en åbenbar uretfærdighed af mange mennesker i dette land, og som vil medvirke til at nedbryde den respekt for loven, der er en nødvendig forudsætning for, at et demokrati kan fungere. Det vil jeg meget gerne have ministerens svar på.

Mølgaard (DR):

Jeg vil gerne for retsforbundets vedkommende afvikle den megen teatraliske – hvis det tillades i henhold til forretningsordenen – diskussion om afvikling eller ikke-afvikling. Det, det drejer sig om, er at finde ud af, om alternativet er til det bedre eller ikke til det bedre, og et tomt Christiania henstående uudnyttet er ikke noget bedre alternativ. Vi har i retsforbundets gruppe opfattet regeringens redegørelse sådan, at vi får mulighed for at vurdere ethvert konkret projekt, som måtte fremkomme på forslagsplanet, så vi kan vurdere, om det er til det bedre eller ikke til det bedre.

Vi nægter at tage stilling til den ene eller den anden side i denne sag, hvor der er nogle revolutionære kræfter, der forlanger afvikling, omvæltning under alle omstændigheder, anført af centrum-demokraterne, fremskridtspartiet, det konservative folkeparti og andre, en række medlemmer af venstre, der har fundet nogle løvetænder, der skal trækkes ud. Disse revolutionære kræfter, der under alle omstændigheder vil have omstyrtet den bestående orden på Christiania, kan vi ikke følge, akkurat som vi ikke kan følge de konservative kræfter i SF, som siger, at under en eller anden form så bør Christiania fortsat bestå. Vi vil se, hvad alternativerne er, inden vi låser os fast på en stillingtagen til det. Vi kan oprigtig taget ikke forstå, at nogen kan tage en anden stilling end den at se på alternativanvendelsen. Det må da være det fornuftige her som overalt.

Jeg skal i øvrigt på forespørgsel fra hr. Voigt oplyse, at vi i retsforbundets gruppe naturligvis vil se på den konkrete ansøgning til finansudvalget med beløb og begrundelser på, med dokumentation for at det er nødvendigt med de og de omkostninger til brandsikring og andre foranstaltninger til bevarelse af

bygningerne, inden vi låser os fast på at sige ja eller nej. Men naturligvis ligger der også i vores stillingtagen her i salen i dag en i udgangspunktet velvillig indstilling til at se på tingene og følge dem op i finansudvalget, det er da klart.

Hr. Voigt nævner 30 mill. kr., og hr. Palle Simonsen nævner 30–40 mill. kr.; en tidligere venstreforsvarsminister, Erling Brøndum, der nu er redaktør, har i sin tid nævnt 19 mill. kr. på et tidspunkt, hvor bygningskyndige sagde, at det er 800.000 kr., men hvis vi griber det rigtigt an i samvirke med christianitter, ja, så nægter vi ærlig talt at deltage i denne taldebat. Vi må se det konkret, og vi går ud fra, at regeringen bærer sig fornuftigt ad, når den går ud og vurderer konkret, hvad det er, der bliver tale om. Ministeren har i hvert fald lagt ærligt op, at man i ministeriet i øjeblikket ikke er i stand til at overskue, hvor mange millioner kroner der bliver tale om. Et løst slag på tasken siger dog efter ministerens bedste vurdering 4–8 mill. kr., og det anser jeg trods alt som et bedre slag på tasken end ethvert af de øvrige beløb, som er lagt frem, og det er vi villige til at følge op.

Jeg vil samtidig til hr. Voigt sige, at vi alle dage i retsforbundet har været så forretningsmæssigt indstillet, at vi anser det for en bedre forretning for samfundet at investere nogle få millioner kroner i at bevare nogle bygninger, der er mange millioner kroner værd, ja måske mange hundrede millioner kroner værd, end det er at tromle med bulldozere hen over dem. Det er simpelt hen fornuftig økonomi. Jeg forstår ærlig talt ikke, at fremskridtspartiet, der ellers så mange gange slår til lyd for økonomisering med offentlige resourcer, i den grad vil splitte dem ad, rive dem ned. Det er der oprigtig talt ikke megen fornuft i.

Endelig forekommer det mig, at enhver dagsorden, der går ud på at erklære ulovligheder for ulovlige, egentlig er temmelig pjattet, og vi kan ikke medvirke til at sætte kræfter ind for at fastslå sådanne selvfølgeligheder.

Steen Folke (VS):

I mit første indlæg kritiserede jeg DKP for gerne at ville være med til at afvikle Christiania. Ingen skal være i tvivl om, at DKP på den ene side og SF og VS på den anden side

[Steen Folke]

ser særdeles forskelligt på Christiania. Der er dog én ting, jeg gerne vil understrege. Jeg er ganske enig med fru Tove Jørgensen i, at der ganske rigtigt er tale om proportionsforvrængning, når vi nu for femte gang på mindre end 3 år har en stor Christianiadebat. Jeg mener, at folketinget burde lade Christiania ligge og i stedet tage fat på de langt alvorligere problemer i dette kriseplagede samfund, f. eks. arbejdsløsheden, der nu ligger på omkring 200.000.

Spørgsmålet om Jord- & Betonarbejdernes Fagforening kan vi måske lige kigge på bagefter. Det er sådan, at referenten har den erklæring, jeg læste op af, så jeg kan ikke komme det nærmere lige nu.

Hr. Christophersen går ud fra, at jeg godt ved, at hr. Arne Christiansen befinder sig på New Zealand. Jeg må bedrøve hr. Christophersen med, at jeg ikke følger så godt med i hr. Arne Christiansens rejseplaner, men jeg håber da, at han har det godt. I øvrigt var pointen i mit indlæg ikke, at hr. Arne Christiansen skulle stå for en anden linje end hr. Christophersen. Tværtimod måtte jeg efter hr. Christophersens indlæg konstatere, at der ikke var nogen forskel.

Hr. Erhard Jakobsen gjorde opmærksom på, at jeg ikke er særlig morsom. Det vil jeg gerne erkende. Hr. Erhard Jakobsen er i hvert fald langt bedre end mig til at spille klovn. Det var netop det, der fik mig til at tænke på hr. Erhard Jakobsens optræden, som om den foregik et vist sted, som jeg nok skal vare mig for at gentage efter formandens irettesættelse.

Jeg kommenterede ikke de fremsatte dagsordener i første runde, men jeg kan godt med det samme afsløre, at jeg synes, der mangler én, ikke fordi 5 dagsordener og ændringsforslag ikke sådan set kunne være nok, men fordi der mangler en dagsorden, som klart går ind for Christianias bevarelse. VS kan ikke stemme for nogen af de stillede dagsordener; det siger sig selv med højerepartiernes dagsordener, og for den sags skyld også med DKPs dagsorden, som går ind for Christianias afvikling.

Om regeringens dagsorden vil jeg gerne sige, at vi selvsagt gerne vil være med til at forlænge Christianias eksistens, men ministerens redegørelse, som skulle tages til efterretning, det vil sige godkendes, drejede sig jo også om en afvikling af Christiania om et

par år, eller hvad det nu bliver til, og det kan vi ikke gå ind for. Vi vil derfor undlade at stemme om regeringens dagsordensforslag, også fordi vi ønsker at markere, at vi hellere vil have vores egen dagsorden, som kommer om et øjeblik, til afstemning.

Jeg vil godt lige sige, at hvis vi var blevet afgørende for sagens udfald her, så ville vi i lighed med SF have stemt for regeringens dagsordensforslag, selv om vi er uenige i en række af de ting, som ministeren sagde fra talerstolen, ud fra det synspunkt, at det vigtigste er, at den altså sikrer christianitterne et par år endnu, og så arbejder tiden forhåbentlig for Christiania. Så kan man håbe, at det bliver meget længere tid. Jeg mener imidlertid, det er vigtigt, at det bliver markeret klart, at der er nogen i folketinget – og jeg går ud fra, at det i hvert fald er SF og VS – som klart støtter christianitterne. Jeg synes, at det er vigtigt, at det kommer frem. Derfor vil jeg gerne på VS' vegne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget opfordrer regeringen til at indgå en ny aftale, som sikrer, at fristaden Christiania bevares og videreudvikles som et miljø for de nuværende beboere og Christianshavns øvrige befolkning, går tinget over til næste punkt på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu også i debatten.

Bertel Haarder (V):

Når jeg ikke kan stemme for regeringens dagsordensforslag, så skyldes det, at der ikke på noget punkt er sket nogen opfyldelse af de betingelser, som jeg i de senere dage har stillet for at ville gå med til en videreførelse af Christiania under en eller anden form. De betingelser var inspireret af den plan, som tidligere forsvarsminister Erling Brøndum allerede fremsatte i 1974, og som christianitterne har kendt lige så længe.

Tanken gik ud på, at de aktive og ledende christianitter igennem en slags foreningsdannelse skulle træffe en aftale med forsvarsministeriet om en art lejemål med henblik på

[Bertel Haarder]

en hurtig standsning af alle ulovligheder. Det foreslog jeg herfra for to år siden, da vi havde debatten, og det har jeg i de seneste dage gentaget, og det ville jeg også have stået ved. Jeg har bemærket, at mange har tilsluttet sig den tanke, og det kunne måske have ført til et bredere forlig, måske til en videreførelse af en del af Christiania på ubestemt tid. Der var bare én ting, der manglede: der er ikke fra Christiania kommet gnist af tilkendegivelse om, at man kunne tænke sig at gå ind på noget sådant. Man har ikke rørt en finger for at medvirke til noget som helst.

Jeg har nok hørt den undskyldning, at det er, fordi det kan man ikke på Christiania, og dér er man ikke vant til at organisere sig. Men det passer jo ikke. Vi har her i dag af hr. Steen Folke fået en lang liste over alle de fantastiske ting, som man har kunnet lave på Christiania i kraft af, at man har organiseret sig og valgt nogle til at gøre det ene, andre til at gøre det andet, sådan som man skal gøre for at kunne præstere noget. Man har lavet mobiliseringsplaner og Solvognsteater og julemandsdemonstrationer, der er ingen ende på, hvad man har kunnet finde på. Men dette meget enkle at danne en sammenlutning med det formål at vælge et par repræsentanter, som kunne træffe aftaler med regeringen om at gøre forholdene lovlige, det har man altså ikke kunnet overkomme. Jeg er bange for, at vi bliver nødt til at konkludere, at der har været tale om manglende vilje.

Hos alle christianitternes gode venner ude omkring i Danmark har viljen også kun gået på, at man gerne ville kritisere disse forfærdelige love, vi har, og disse politikere, vi har. Men at gøre en lille smule for at hjælpe Christiania til at kunne organisere sig med lidt penge i ryggen og kunne klare nogle forpligtelser, det har man ikke set skygge af. Derfor måtte forsvarsministeren i dag aflevere en så fattig redegørelse, som han gjorde.

Det ærgrer mig meget, fordi jeg er liberal, og fordi jeg i virkeligheden synes, at man skal have lov til at bo et sted og stikke et kakkelovnsrør ud igennem væggen, fordi jeg synes, man skal have lov til at bo i en husbåd på Sydfyn uden at blive jaget væk af bureaukrater. Jeg er helt på deres side, som siger: vi har for mange regler om, hvordan mennesker ikke må indrette sig her i Danmark. Så ingen tvivl om det.

Man må også sige, at dette folketing på adskillige måder har bragt os i bureaukraternes vold. Det vil jeg også gerne indrømme, og også at Christiania måske kaster lys over nogle af de bureaukratiske hindringer, som vi virkelig må se at fjerne, men i så fald skal det helst være for alle borgere på én gang. Det kan ikke nytte noget, at bare fordi man er mange, så gælder der særlige regler, som ikke gælder for dem, der står alene. Problemet er, at når folk ikke vil hjælpe sig selv, så er det meget svært for andre at hjælpe dem.

Jeg forstår godt, at det kan være spændende og stimulerende i intellektuelle kredse at se denne legen røvere og soldater og dette, at Christiania foregår uden for al lands lov og ret. Jeg forstår også godt, at sympatien i disse tilfælde altid ligger på de små stakkels lovbrøderes side – sådan har det altid været. Der er bare én gruppe, som ikke rigtig kan tillade sig at se sådan på det, og det er os, der sidder her i salen. Vi er sat til at lave love, og hvis de er forkerte – og det er de på mange punkter – så må vi lave dem om. Det er det, der skal ske.

Folketinget måtte i dag efter min mening på en eller anden måde have pålagt regeringen, at der sker en standsning af de værste ulovligheder, og regeringen måtte derefter sige til christianitterne: hvis I vil blive, så må vi kræve de og de ting opfyldt; hvis ikke, må I flytte. Så enkelt er det. Men det dagsordensforslag, som nu sandsynligvis bliver vedtaget, opfylder ikke dette elementære krav.

Jeg ser, at den efterfølgende taler vil citere fra Bibelen. Jeg vil nøjes med at citere fra Højskolesangbogen, hvor der i en sang om frihed netop står, at friheden er en stad så skøn, hvor nabo smukt sig føjer. Og det er jo rigtigt, at vi bør være føjelige. Men sangen slutter, at ingen skal retten bøje, og dette er især dette ting nødt til at tage hensyn til.

Derfor kan jeg ikke stemme for det dagsordensforslag, regeringspartiet har fremsat.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Det var egentlig fru Grethe Philip, der kaldte mig herop, fordi hun syntes, jeg havde overfortolket indholdet af forsvarsministerens redegørelse. Jeg er enig med dem, der heroppefra i dag har sagt, at den var noget løs i det. Derfor var det vigtigt for mig som

[Ebba Strange]

stemmeforklaring at få indlagt den fortolkning, som jeg mente kunne bære vores stemmer.

Fru Grethe Philips indlæg fortæller netop os, der stemmer for den dagsorden i dag, at der er masser endnu, der skal gøres med hensyn til Christiania. Der er ingen af os, der er overflødige, og vi skal for vores part også prøve at få indflydelse på, at Christiania fortsat kan bestå. Så kan vi jo fortsætte debatten ude i landet om, hvad vi egentlig ønsker med fristaden og dens videreførelse.

Jeg vil godt sige om det af venstresocialisterne stillede dagsordensforslag, at vi har i dag, sådan som tingene ligger, syntes, at det var vigtigere at få en udsættelse end ingen ting at få, og derfor har vi valgt at stemme for regeringens forslag. Indholdet i VS' forslag er vi enige i, så hvis det skulle komme til afstemning først, vil vi stemme for det; men vi tror, tingene udvikler sig anderledes her i salen i dag.

Johan Nielsen (S):

Det er hr. Voigt, som foranlediger, at jeg kommer frem her i aften, skønt det er meget mod min vilje at forlænge en debat, hvor man har sagt så mange overflødige ord, som der er blevet sagt her. Men da hr. Voigt landede ud efter den danske præstestand, fordi der er nogle af dem, der støtter Christiania, og jeg er den eneste aktive præst i dette høje ting, så ville mine kollegaer tænke ilde om mig, om jeg ikke gik op og sagde et ord til deres forsvar.

For nogle år tilbage gik der i København en anekdote, eller jeg må hellere sige en legende: Jesus var kommet på besøg, et lille smut hernede; han var inde hos Københavns biskop – ikke Ole Bertelsen, men en anden – de fik en dejlig middag, og efter middagen spurgte biskoppen: »Nå, kære Jesus, hvad skal vi to så lave i aften?« »Ja,« sagde Jesus, »hvad er der i byen i aften?« »Der er vækkelsesmøde i Bethesda, og så er der professionel boksekamp i KB-hallen.« »Nå,« sagde Jesus, »så vil jeg til boksekamp.« »Ja men hvorfor vil du ikke i Bethesda?« »Jo, der klarer de sig uden os to.« »Ja men i KB-hallen både bander og ryger og drikker og slås de.« »Ja, så er det netop stedet, hvor vi to skal være,« sagde Jesus.

Dengang Jesus gik hernede på jorden, da bebrejdede man ham netop, at han holdt til sammen med tolderé og skøger, og det er min inderste overbevisning, at hvis han havde gået iblandt os her i dag, så havde han vist sig i Christiania – måske lidt oftere end vi præster har gjort.

Jeg glæder mig over, at hr. Voigt læser sin bibel, for det må han ganske bestemt gøre. Da jeg hørte ham citere synderne i Christiania, kom jeg til at tænke på de paulinske lasketaloner. Med den høje formands tilladelse vil jeg lige citere, hvad Paulus skriver om dem, som er syndere, i brevet til Romerne:

»... de gjorde, hvad der var usømmeligt; de blev opfyldt af alskens uretfærdighed, ondskab, havepsyge, slethed, og fulde af misundelse, mordlyst, kiv, svig og ondsindethed, hemmelige og åbenbare bagvaskere, gudshadere, voldsmænd, hovmodige, pralende, opfindsomme på ondt, u lydige mod forældre, uforstandige, upålidelige, ukærlige, ubarmhjertige.«

Kan I ikke høre et sus fra de ord, som i formiddags lød fra denne talerstol, en umiskendelig lighed? Derfor er jeg lidt ked af, at hr. Voigt kun hæfter sig ved dette. Jeg ville så gerne, at han også havde læst det ottende kapitel i Johannesevangeliet, hvor den stakels kvinde, som er grebet i en åbenbar synd, står foran Jesus, og Jesus spørger, hvad der skal gøres ved hende. »Hvad siger I?« »Hun skal stenes,« siger de. Så siger Jesus: »Den, som er ren, kaste den første sten.« Og så var de så hæderlige, at de stak halen mellem benene alle sammen og gik væk. Jeg konstaterer, at hr. Voigt ved, at den dag, så er det ham, der stener først, for han har lige erklæret heroppefra, at der klæber intet beg ved hans fingre.

Jeg har en lille bitte hilsen til mine brødre fra det kristelige parti. Det er fra brevet til Filipperne, hvor der står skrevet: Lad det samme sindelag være i jer, som var i Kristus Jesus, han, som, da han var i Guds skikkelse, ikke holdt det for et røvet bytte at være Gud lig; men han forringede sig selv og tog en tjeners skikkelse på og blev mennesker lig. Og da han i fremtræden fandtes som et menneske, så fornedrede han sig selv og blev lydige til døden, ja, døden på et kors. Derfor har også Gud højt ophøjet ham og skænket ham et navn, som er over alle navne, for at i

[Johan Nielsen]

Jesu navn hvert knæ skal bøje sig i himlen, på jorden og under jorden, og enhver tunge skal bekende, at Jesus Kristus er herre, til Gud Faders ære.

Mine kære brødre, han døde ikke blot for vi pæne menneskers små synder. Han døde også for deres synder. Sådan tror vi kristne. Jeg ved godt, at der er mange af jer, som tror noget helt andet, men sådan tror vi kristne. Han døde også for deres synder, som sidder ude i Christiania, og der er ingen af dem derude, som i Guds øjne ikke er lige så meget værd som selv den pæneste af os – ja, selv ham, der kan sige: der er intet, der klæber ved mine fingre.

Og så en lille hilsen til hr. Erhard Jakobsen. Hr. Erhard Jakobsen ved, at han er en af de danske politikere, som jeg har holdt mest af. Jeg er ikke altid enig med ham, men jeg har sjældent kendt en mand, der kan sige tingene så godt, som han gør. Han minder mig om en historie fra slaget ved Roncesvalles. (*Munterhed*). En af kejser Karls tronjævnge blev pludselig bange. Så siger Roland til ham: »Hvorfor bliver du bange, Ansias?« Og så siger Ansias: »Jo, kan du ikke se, alle fjenderne er fulde af hedninger, og alle dalene er fulde af hedninger.« Så siger Roland til ham: »Gud lade aldrig Frankrig blive så ilde stedt, at vi to skal være bange for at kæmpe imod hedninger.« Jeg er ikke sikker på, at vi er enige om kampformen. Når jeg går 100 pct. ind for Christiania, så er det ikke, fordi at jeg ikke ved, at deres juridiske rådgivere og de, som står bagved, ønsker både hr. Anker Jørgensen ...

Formanden:

Statsministeren.

Johan Nielsen (S):

Undskyld, ... hr. statsministeren og hr. Erhard Jakobsen og mere eller mindre hele folketinget og det danske samfund derhen, hvor peberet gror. Men det er min inderste overbevisning, at der skulle ikke gå lang tid, før vi skabte et godt samfund, også dér hvor peberet gror.

Melchior (CD):

Jeg er nu ikke sikker på, at den biskop, vi lige hørte omtalt her, og hans gæst den aften i KB-hallen fik omvendt en eneste sjæl. Jeg

vil endda gætte på, at de slet ikke fik lejlighed til at forsøge på det, men at de deltog i forskellige hurra- og fyråb, alt efter som hvem der slog hvem på tæven, så den historie synes jeg ikke var god at få forstand af.

Den meget ærede sidste taler her på talerstolen har jo citeret Bibelen meget livligt. Denne bibel, som vi stort set er fælles om, kan jo bruges både til det ene og det andet; det ved pastoren jo også udmærket at den kan.

Formanden:

Pastoren, det er her hr. Johan Nielsen.

Melchior (CD):

Nå, undskyld. Ja, selvfølgelig: hr. Johan Nielsen. Jeg tror det var det, at min ærede kollega, hr. Johan Nielsen, selv nævned, at han var den eneste praktiserende præst her i tinget, der forledte mig til denne fejl i forhold til forretningsordenen. Jeg beder om undskyldning. Jeg er sikker på, at med det sindelag, hr. Johan Nielsen har, vil han i hvert fald tilgive mig.

Der står i den samme bibel, at du må ikke bøje retten, ikke over for den fattige og ikke over for den rige. Altså du må overhovedet ikke bøje retten. Det står der også i den samme bibel.

Der står i den samme bibel: I skal rette Eder efter de dommere, som er til enhver tid. Det står der også i den samme bibel. Det er bare – uden at slå op og efter hukommelsen – nogle citater, der altså kan bruges til at sige det modsatte af, hvad hr. Johan Nielsen sagde.

Og når man kommer med det kendte citat om at kaste med sten, så vil jeg dog gerne spørge: er det samfundet, der har startet med at kaste med sten mod Christiania, eller er det Christiania, der har startet med at kaste med sten mod samfundet? Man kan altså bruge tingene lovlig elastisk.

Nu er det ikke kun småtingsafdelingen, jeg gerne lige ville blande mig i. Jeg ville gerne stille et spørgsmål til forsvarsministeren. Der har allerede været en kende debat om de slutord, fru Ebba Strange som SFs ordfører her sluttede sit andet indlæg med, nemlig dette, at hun og hendes parti kan stemme for den af hr. Tastesen fremsatte dagsorden, fordi den åbner mulighed for, at Christiania vil

[Melchior]

bestå i fremtiden, også når myndigheder, ministerium, kommune og andre måtte have deres planer færdige og sat dem i værk.

Jeg synes, at både vi, der skal stemme, har krav på at få det at vide, og at de, der senere får kendskab til vores afstemning, har krav på at få at vide, om forsvarsministeren kan godkende den udlægning, om det, fru Ebba Strange lægger i den dagsorden, også kan puttes derind efter forsvarsministerens og regeringens mening. Hvis det er tilfældet, så må man jo vide, at når man stemmer for den, stemmer man i virkeligheden også for VS' dagsorden, der bare siger, at Christiania skal bestå. Fru Ebba Strange nøjes med at udlægge teksten sådan, at Christiania vil kunne bestå i henhold til hr. Tastesens dagsorden.

Jeg ville meget gerne have – ikke et bibelsk »ja, ja« eller »nej, nej«, men dog så vidt muligt et klart svar fra forsvarsministeren, så vi ved, hvad det, vi stemmer om, indeholder.

Formanden:

Derefter kommer tre korte bemærkninger.

(Kort bemærkning).

Voigt (FP):

Hr. Mølgaard svarede ikke på det spørgsmål, jeg stillede ham. Han vævede udenom. Han sagde helt nøjagtigt: Vi vil se på de konkrete sager, når de kommer op i finansudvalget. Det er ikke noget svar at give vælgerne. Vælgerne har krav på at få at vide, om man vil give denne bevilling, som man nu skal bruge til at istandsætte ejendommene derude. Det synes jeg at retsforbundet skylder at oplyse helt klart og utvetydigt om.

Hr. Mølgaard sagde også om de saneringsmodne ejendomme, at det var da retsforbundets håb, at de kunne bevares. Vi har den modsatte opfattelse. Hvis man ønsker, at fremskridtspartiet skal stemme for en bevilling i finansudvalget, så skal det være en bevilling, der går til, at disse saneringsmodne ejendomme rives ned.

Hr. Jens Møller sagde, at jeg var en mester i at misforstå. Det synes jeg nok var noget af et postulat, for på det område når jeg ikke engang hr. Jens Møller til sokkeholderne. Jeg vil dog medgive hr. Jens Møller, at det er lykkedes mig, hvad der ikke er lykkedes en

fra kristeligt folkeparti, nemlig at få en præst til at gå på talerstolen i dag og fortælle om professionel boksekamp og faktisk holde en prædiken her den første onsdag efter fastelavnsmandag. Det synes jeg egentlig var en meget morsom islæt i debatten.

Jeg må sige til hr. Johan Nielsen, at der står også i Bibelen, at Gud tilgiver dem, der synder. Jeg håber hermed, at jeg kan få Guds tilgivelse, når jeg meddeler, at fremskridtspartiet ikke kan støtte den dagsorden, som er foreslået af VS her for et øjeblik siden.

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Jeg tager kun ordet for at foretage et par præciseringer for en ordens skyld. Først angående det mystiske brev fra hr. Erhard Jakobsen, som jeg har en kopi af. Jeg sluttede mit første indlæg med at sige: måske er brevet i virkeligheden skrevet af en anden Erhard Jakobsen. Ved nærmere eftersyn viser brevet sig ganske rigtigt at være skrevet af en anden Erhard Jakobsen – ikke den Erhard Jakobsen, som forlyster os herinde. Det må jeg godt sige, ikke hr. formand?

Formanden:

Jo, hvis det er rigtigt.

Steen Folke (VS):

Men brevet er altså ganske autentisk.

Og så om jord- og betonfagforeningen. Jeg har i mellemtiden fået støtteerklæringen retur fra referenterne og studeret bagsiden. Her står opremset de fagforeninger og andre, som støtter denne erklæring, som jeg citerede i mit første indlæg. Jeg må erkende, at jeg ikke har været tilstrækkelig omhyggelig, for jord og beton står her ganske vist blandt de andre, men så står der bagefter: »Jord- & Betonarbejderne i København med tidligere offentliggjorte erklæringer.« Jeg må altså acceptere, at jord og beton, som det blev forklaret, kun har taget denne erklæring til efterretning, hvad det så vil sige. Derimod står det fast, at rørlæggerne og blikkenslagerne, bryggeriarbejderne, støberiarbejderne og forskellige andre, bl. a. tillidsrepræsentanterne på Den Kongelige Porcelainsfabrik, rent faktisk er gået ind for den erklæring, som jeg citerede.

[Jens Møller]

Jens Møller (KrF):

Jeg må konstatere, at hr. Voigt fra denne talerstol har erklæret, at han på visse områder ikke når mig til sokkeholderne. Vi må takke ham for hans ydmyge sindelag.

Jeg må også takke min kære broder hr. Johan Nielsen for hans påmindelse og for hans lange citat fra Det ny Testamente. Alle mennesker og også alle kristne trænger så ganske givet til at blive mindet om disse ord mange gange, men jeg kan forsikre hr. Johan Nielsen for, at vor stillingtagen i denne sag som altid er taget – efter bedste overbevisning – ikke for at dømme mennesker, men for at redde mennesker. Jeg er overbevist om, at hr. Johan Nielsen som det fine menneske, han er, ikke vil betvivle dette.

Honoré (KrF):

Som en af præsterne i dette ting føler jeg trang til at kommentere hr. Johan Niensens indlæg.

Som begrundelse for hr. Johan Niensens helhjertede støtte til Christiania anfører han Jesu forhold til syndige mennesker. Ifølge den lutherske kirkes lære skal samfundet imidlertid ikke styres efter Jesu evangelium, men efter Guds lov. Derfor beror hr. Johan Niensens prædiken for mig at se på en fundamental teologisk misforståelse.

Formanden:

Hr. Mølgaard får ordet for en kort bemærkning; jeg håber, det er den sidste korte bemærkning.

(Kort bemærkning).

Mølgaard (DR):

Det er den sidste gang, jeg skal korrigere hr. Voigt for mit vedkommende. Hr. Voigt har fået helt galt fat på noget, når han taler om istandsættelse af saneringsværdige ejendomme. Retsforbundet har kun talt om, at vi er tilhængere af at istandsætte bevaringsværdige ejendomme; får man de to udtryk forvekslet, så bliver man selvfølgelig galt afmarcheret, og så kan jeg egentlig godt forstå baggrunden for nogle af de konklusioner, hr. Voigt når frem til.

Nok en ting: retsforbundet er absolut ikke indstillet på at udskrive blankchecks, heller ikke at sige ja til ansøgninger i finansudval-

get, før vi ser dem konkret. Det lover jeg vælgerne og hr. Voigt.

Forsvarsministeren (Søgaard):

Jeg skal gøre det forholdsvis kort, men jeg er nødt til at komme med et par besvarelser af de spørgsmål, der er stillet til mig.

Først må jeg vel for en ordens skyld sige, at regeringen kan modtage den af socialdemokratiet foreslåede dagsorden og ikke andre.

Til hr. Voigt vil jeg gerne sige med hensyn til de brandmæssige foranstaltninger, der ganske rigtigt, som hr. Voigt har sagt det, skal iværksættes 1. april, at der for Christianias vedkommende findes to bygninger, som har mere end 2 etager, og efter loven er det dem, der skal brandsikres. Det er givet, at det vil vi bestræbe os på, hvis denne dagsorden bliver vedtaget. Det er dog sådan, at Københavns magistrat har mulighed for at meddele en fristforlængelse i så henseende, så hr. Voigt skal ikke være ked af det. Han kommer sandsynligvis ikke ind at besøge mig bag tremmerne.

Hr. Jens Møller mente, at regeringen måtte være bekymret, når vi nu tilvejebringer, som hr. Jens Møller sagde, en ulighed for loven. Jeg vil gerne citere fra min redegørelse, hvor jeg sagde: en forudsætning for en sådan midlertidig forlængelse af den nuværende benyttelse må dog efter regeringens opfattelse være, at der foretages en lovliggørelse af forholdene i området. Vi bestræber os altså på at foretage det, som hr. Jens Møller efterlyser.

Til hr. Melchior vil jeg sige – jeg ved ikke, om det kan vinde hans stemme, det er da muligt, det må hr. Melchior overveje, når jeg har sagt dette –: jeg har sagt lige ud, at det, det her drejer sig om, er, og det sagde jeg også som svar på et spørgsmål fra fru Grethe Philip forrige gang, at jeg har i dag afgivet en redegørelse, og denne redegørelse indeholder spørgsmålet om en midlertidig forlængelse af beboelsen derude. Jeg har herunder sagt, at det ville koste ca. 4–8 mill. kr. at lovliggøre forholdene i området, og endvidere sagt, at et udvalg bestående af repræsentanter for en række ministerier og Københavns kommune derefter skulle forhandle om det, der skal foregå på arealet derude – det

[Forsvarsministeren]

vil sige disse 2-3 år, som man påregner der vil gå, inden et byggeri kan komme op at stå.

Kirsten Jacobsen (FP):

Jeg vil gerne spørge forsvarsministeren, om han som den ansvarlige minister for området derude har gjort sig bekendt med brandsikringslovens bestemmelser, og jeg vil gerne spørge forsvarsministeren, om man i medfør af brandsikringslovens § 2 har sørget for den fornødne indberetning vedrørende brandsikring af de på Christiania værende bygninger. Såfremt man ikke har det, så vil jeg gerne spørge forsvarsministeren: hvornår agter man at foretage den indberetning?

Jeg vil også gerne spørge forsvarsministeren, om han ikke er bekendt med, at arbejdet skal ikke være iværksat inden den 1. april, det skal være færdiggjort inden den 1. april.

Hvis forsvarsministeren mener, at det er nødvendigt at ansøge Københavns kommune om dispensation for Christiania, så vil jeg gerne høre, om det er regeringens mening, at en lignende dispensation vil kunne gives til andre grundejere. Efter min opfattelse har regeringen ikke gjort noget som helst for at opfylde den lov, den selv har foreslået og selv har stemt for. Derfor må det være rimeligt, at også andre grundejere – som har en langt bedre begrundelse – får en dispensation fra brandsikringslovens fristregler, hvis ministeriet får det.

Forsvarsministeren (Søgaard):

Jeg kan meddele fru Kirsten Jacobsen, at der er indgivet en indberetning. Jeg kan samtidig sige, at det, vi har afventet, er dommen fra højesteret.

Formanden:

Der anmodes om en kort bemærkning under henvisning til forretningsordenen. Omfanget af de korte bemærkninger bestemmer imidlertid formanden.

Melchior (CD):

Jeg beder bare om en kort bemærkning.

Formanden:

Ja vel; forretningsordenen giver ikke ret til korte bemærkninger. Men i dagens anledning: hr. Melchior har ordet for en kort bemærkning.

384 Ft

(Kort bemærkning).

Melchior (CD):

Ja, anledningen er jo rigelig misbrugt, så det skal jeg lade være med. Forsvarsministeren indledte en sætning med at sige, at han ville nu give mig et svar på mit spørgsmål, og jeg hørte faktisk nøje efter, men jeg fik ikke noget svar. Forsvarsministeren har ingen grund til at tvivle på den reelle hensigt i mit spørgsmål. Jeg vil derfor gerne gentage det: kan forsvarsministeren bekræfte eller afkræfte, at den af hr. Tastesen foreslåede dagsorden kan forstås således som af fru Ebbas Strange tydeligt forklaret? Ja eller nej eller noget i den retning.

(Kort bemærkning).

Kirsten Jacobsen (FP):

Det glæder mig, at forsvarsministeren kunne fortælle os, at man havde overholdt fristen for indberetning. Så vil jeg gerne hende forsvarsministerens opmærksomhed på, at i § 2, stk. 2, står der, at ejeren skal sørge for, at kravene opfyldes snarest muligt, og fristen for indberetning var den 1. august 1976, og så vidt jeg ved, har man ikke siden den dag foretaget sig noget som helst for at opfylde brandsikringslovens bestemmelser. Forsvarsministeren sagde, at det skyldtes, at man afventede dommen. Det er med den dagsorden, vi har fået forelagt fra regeringen i dag, en meget søgt og mærkværdig undskyldning, for hvis dommen havde gået med christianitterne, så skulle man brandsikre, for så var de blevet boende. Regeringen har selv sagt, at de skal blive boende alligevel, så hvad dommen sagde, må i den forbindelse være aldeles ligegyldigt.

Hvis det er sådan, at Københavns kommune skal give forsvarsministeriet som grundejer en dispensation fra tidsfristerne med hensyn til brandsikring af Christiania, så vil jeg gerne have bekræftet fra regeringen, at en tilsvarende fristforlængelse vil kunne gives andre grundejere – som har en væsentlig bedre begrundelse.

Formanden:

Er der flere, der ønsker at udtale sig?

Palle Simonsen (KF):

[Palle Simonsen]

Jeg vil gerne have ordet.

Formanden:

Det må jo være for en kort bemærkning, men de er sluttet for længst. Det er jeg nødt til at fastholde. Vi kan ikke have en lang debat ført på korte bemærkninger.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslag af *Tove Jørgensen* (DKP) (se foran) til forslag om motiveret dagsorden af *Tastesen* (S) (se foran).

forkastedes, idet 6 stemte for, 153 imod; 6 stemte hverken for eller imod.

Forslag om motiveret dagsorden af *Tastesen* (S) (se foran) vedtoges med 89 stemmer mod 71; 5 stemte hverken for eller imod.
(*Bifald fra salen*).

Formanden:

Bifaldstilkendegivelse er ikke tilladt.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden af *Voigt* (FP) (se foran).

Forslag om motiveret dagsorden af *Erhard Jakobsen* (CD) (se foran).

Forslag om motiveret dagsorden af *Jens Møller* (KrF) (se foran).

Forslag om motiveret dagsorden af *Steen Folke* (VS) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Statsrevisorerne har afgivet endelig betænkning over statsregnskabet for finansåret 1975-76.

Eksemplarer er omdelt.

Undervisningsudvalget har afgivet: Betænkning over forslag til lov om Forskningscentret ved Hørsholm. (Lovforslag nr. L 114).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Retsudvalget (8/2 78):

Udtræder: Bolvig

Ny stedf.: Niels Helveg Petersen

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 9. februar, kl. 12.00.

Angående dagsordenen henviste formanden til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 18.44
